

Nr 8

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fiskevårdsområden m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

I. Propositionen

Genom en den 5 februari 1960 dagtecknad proposition, nr 50, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga nedanstående vid propositionen fogade lagförslag.

1) Förslag

till

Lag

om fiskevårdsområden

Härigenom förordnas som följer.

Allmänna bestämmelser

1 §.

För samfällt ordnande av fiskeförhållandena samt främjande av fiskerättsägarnas gemensamma intressen må bildas fiskevårdsområde, för vilket delägarna äga besluta på sätt närmare stadgas i denna lag.

Fiskevårdsområde må ej omfatta fiske i allmänt vatten i annat fall än då fisket bedrivs med stöd av stadgandet i 3 § första stycket lagen om rätt till fiske eller förordnande enligt tredje stycket samma lagrum. Ej heller må fiskevårdsområde avse fiske, som enligt lag får bedrivas i enskilt vatten utan stöd av enskild fiskerätt eller som utövas inom nationalpark eller inom område, vari fisket regleras genom överenskommelse med främmande makt.

Fiskevårdsområde må ej heller avse fiske inom område som blivit anvisat till lapparnas uteslutande begagnande. Genom bildande av fiskevårdsområde må ej inskränkning ske i lapparnas rätt till fiske i vissa övriga delar av riket enligt vad därom särskilt är stadgat.

2 §.

Fiskevårdsområdes delägare utgöras av ägarna till det fiske som ingår i området.

Ägare av fastighet till vars förmån gäller servitut, som innefattar rätt att med uteslutande av fiskets ägare utnyttja fisket,
 boställshavare, som själv brukar bostället, samt
 innehavare av besittningsrätt för obegränsad tid till fastighet, som tillhör kronan eller allmän inrättning,
 skola dock i fiskerättsägarens ställe anses som delägare.
 Innefattar servitut rätt till allenast en del av den besvärade fastighetens fiske, skall i fråga om den delen vad i andra stycket sägs äga motsvarande tillämpning.

3 §.

Har viss fastighets fiske upplåtits i sin helhet för längre tid än ett år, skall brukaren i stället för upplåtaren anses som delägare i fiskevårdsområdet. I fråga, där det slutliga avgörandet tillkommer länsstyrelsen, må dock brukaren endast med upplåtarens samtycke föra talan för fisket.

4 §.

Beslut om bildande av fiskevårdsområde meddelas av länsstyrelsen, som i samband därmed har att fastställa stadgar för området.
 Stadgarna skola ange det fiske och det vattenområde som avses samt grunderna för fiskets utövande och fiskevårdsområdets förvaltning. Ej må föreskrivas att fiske skall nyttjas av delägarna i bolag.

5 §.

Beslut enligt denna lag skall gälla mot ny delägare.

Förutsättningar för fiskevårdsområdes bildande

6 §.

Fiskevårdsområde må bildas om samtycke föreligger antingen från delägare, som företräda mer än hälften av delaktighetstalet och tillika utgöra minst en tredjedel av antalet delägare, eller från delägare, som utgöra mer än halva antalet delägare och tillika företräda minst en tredjedel av delaktighetstalet. Skall fiskevårdsområdet omfatta ett eller flera vart för sig oskiftade fisken, erfordras därjämte samtycke från minst en delägare inom varje sådant fiske.

Äro de i första stycket angivna förutsättningarna uppfyllda, skall fiskevårdsområdet bildas, om det befinnes lämpligt med hänsyn till vattenområdets och fiskets beskaffenhet och omfattning samt förhållandena i övrigt.

Tiden för fiskevårdsområdes bestånd

7 §.

Fiskevårdsområde skall bildas för viss tid, minst tio och högst tjugufem år.

Hava ej senast sex månader före utgången av den sålunda bestämda tiden delägare, företrädande minst en tiondel av delaktighetstalet, hos länsstyrelsen skriftligen anmält att förlängning av sistnämnda tid ej önskas, skall denna anses förlängd med samma tid, som senast gällt för fiskevårdsområdets bestånd. Har sådan anmälan gjorts, skall länsstyrelsen pröva

huruvida förlängning skall ske. Därvid skall i tillämpliga delar gälla vad om fiskevårdsområdes bildande är stadgat.

Delaktighet och rösträtt

8 §.

För varje delägare skall bestämmas hans delaktighet i fiskevårdsområdet. Delägarna äga själva bestämma därom då de äro ense. I annat fall skall delaktigheten bestämmas, för samfällt fiske med bestämda andelar efter delägarens andel däri och i övrigt genom uppskattning.

Beträffande fiske, som ej är samfällt, skall uppskattningen, om ej särskilda skäl till annan beräkningsgrund föreligga, grunda sig på omfattningen av de skilda vattenområdena.

9 §.

Där ej annorlunda föreskrivits i denna lag, skall varje delägare äga en röst och den mening gälla, varom de flesta röstande äro ense. Vid lika röster skall lottning ske.

För den som äger flera fastigheter eller fiskerätt med stöd av skilda grunder räknas endast en röst. För dem som med samäganderätt äga en eller flera fastigheter räknas ävenledes endast en röst, dock att där de ensamma äro delägare vad i första stycket sägs skall gälla.

Delägarna må vid fiskevårdsområdes bildande besluta annan beräkningsgrund för rösträttens utövande, om anslutning härtill föreligger i den omfattning som i 6 § första stycket sägs. Eljest må särskild beräkningsgrund för rösträtten bestämmas endast om samtliga delägare äro ense därom.

Upplåtelse

10 §.

Är fisket inom fiskevårdsområde i sin helhet samfällt för två eller flera fastigheter, må upplåtelse av fiske ske endast om delägare med mer än hälften av delaktighetstalet samtycka därtill.

Är fisket ej så beskaffat som i första stycket sägs, må upplåtelse ske endast om delägare med mer än två tredjedelar av delaktighetstalet samtycka därtill. Omfattar fiskevårdsområdet ett eller flera vart för sig oskiftade fisken, skall i stället beträffande varje sådant fiske gälla vad i första stycket är stadgat.

11 §.

Är delägare yrkesfiskare eller är fisket eljest av väsentlig betydelse för hans försörjning, må utan hans samtycke upplåtelse ej ske av fiske, som han med ensamrätt äger eller brukar, eller av fiske, vilket tidigare såsom särskild lott tilldelats honom.

Vad i denna lag stadgas om upplåtelse skall ock gälla, då delägare tilldelas fiskerätt i vatten, där han förut icke ägt sådan rätt.

Skyldighet att lämna tillskott m. m.

12 §.

Beslut om skyldighet för delägare att lämna tillskott eller om åtgärd, som icke kan genomföras utan tillskott, är ej giltigt med mindre samtycke fö-

religger från mer än hälften av delägarna och dessa tillika företräda mer än hälften av delaktighetstalet. Bidragsskyldigheten skall fördelas efter delaktigheten såvida ej samtliga delägare äro ense om annan beräkningsgrund.

13 §.

Inkomst, som ej användes eller fonderas för fiskevårdsområdes räkning, skall efter delaktighet fördelas mellan delägarna eller, därest inkomsten härleder från upplåtelse av endast viss del av vattenområdet, mellan berörda delägare.

Har fisket i dess helhet upplåtits för längre tid än ett år, må ej, med mindre samtliga delägare äro ense, mer än halva vederlaget användas eller fonderas för fiskevårdsområdets räkning.

14 §.

För fiskevårdsområdes förbindelser skola, därest annan fördelningsgrund ej överenskommit enligt 12 §, delägarna svara envar efter sin delaktighet. Brist hos någon skall fördelas mellan de övriga efter samma grund. Betalningsansvar, som sålunda åvilar delägare, må göras gällande endast av fiskevårdsområdet; och har förty fordringsägare att för betalning söka detta.

Förslå ej de till fiskevårdsområdet influtna medel, som må för ändamålet användas, till betalning av klar och förfallen gäld, skall styrelsen utan dröjsmål hos delägarna uttaxera och indriva vad som erfordras för betalningsskyldighetens fullgörande.

Förfarandet vid fiskevårdsområdes bildande

15 §.

Fiskevårdsområde må bildas allenast efter ansökan av delägare. Ansökningen skall vara skriftlig och ingivas till länsstyrelsen.

I ansökningen skola uppgivas:

1. det fiske och det vattenområde som avses;
2. det huvudsakliga ändamålet med fiskevårdsområdets bildande; samt
3. det huvudsakliga sätt varpå detta ändamål avses skola tillgodoses.

16 §.

Innan fiskevårdsområde bildas skall yttrande inhämtas från fiskeriintendenten och hushållningssällskapets fiskerikonsulent.

17 §.

Innehåller ansökningen ej de i 15 § andra stycket angivna uppgifterna eller kan ansökningen uppenbarligen icke bifallas, må den omedelbart avslås.

Bildande av fiskevårdsområde skall prövas vid förrättning under ledning av förrättningsman som länsstyrelsen förordnar.

Äro delägarna ense, må länsstyrelsen utan föregående förrättning avgöra ärendet.

18 §.

Förrättningsmannen skall så snart som möjligt kalla delägarna till sammanträde.

Skriftlig kallelse skall senast fjorton dagar före sammanträdet tillställas varje känd delägare. Finnes anledning till antagande att ej alla delägare därigenom underrättas, skall beträffande första sammanträdet kallelsen därjämte inom samma tid kungöras på sätt i 31 § stadgas.

Kallelse till fortsatt sammanträde må jämväl ske genom att meddelas vid sammanträde som i laga ordning utlysts.

19 §.

Förrättningsmannen skall tillse att vid förrättningen förebringas utredning angående de förhållanden som kunna vara av betydelse för frågan om fiskevårdsområde bör bildas.

Sedan delägarna beretts tillfälle att yttra sig över den förebragta utredningen ävensom förslag till stadgar, skall, om enighet ej uppnås, förrättningsmannen genom omröstning bland delägarna utröna deras vilja.

Förrättningsmannen skall därutöver upprätta utlåtande huruvida fiskevårdsområde bör komma till stånd eller ej. I förra fallet skall i utlåtandet tillika intagas förslag till stadgar. I utlåtandet skall städse angivas huru förrättningskostnaderna böra gäldas.

20 §.

Förrättningen skall avslutas med att utlåtandet jämte övriga till förrättningen hörande handlingar under en månad hållas tillgängliga för delägarnas granskning. Meddelande härom skall lämnas i samma ordning som kallelse till fortsatt sammanträde.

Då den i föregående stycke omförmälda tiden gått tillända, skall förrättningsmannen utan dröjsmål översända förrättningshandlingarna jämte avgivna erinringar till länsstyrelsen.

21 §.

Yppas vid förrättning ovisshet om förhållande, som har betydelse för fiskevårdsområdets bildande men är av beskaffenhet att kräva avgörande av domstol eller behandling i annan ordning, skall förrättningen avbrytas och förhållandet anmälas hos länsstyrelsen. I sådant fall må länsstyrelsen efter omständigheterna förklara förrättningen vilande i avbidan på hindrets undanröjande eller ock förklara frågan om fiskevårdsområdets bildande förfallen. Förklaras förrättningen vilande, äger länsstyrelsen, om anledning därtill förekommer, förelägga berörda delägare att inom viss tid väcka talan vid domstol vid påföljd att frågan om fiskevårdsområdets bildande eljest förklaras förfallen.

22 §.

Sedan ärendet av förrättningsmannen överlämnats till länsstyrelsens prövning, har denna, därest ej ansökningen om bildande av fiskevårdsområde finnes böra avslås, att antingen fastställa utlåtandet oförändrat eller återförvisa ärendet till förrättningsmannen för ytterligare utredning vid fortsatt förrättning.

Ändring av stadgar m. m.

23 §.

Vid ändring av beslut om fiskevårdsområdes stadgar eller bestånd skall i tillämpliga delar gälla vad ovan är stadgat. Stadgeändring, som ej avser fiskevårdsområdes omfattning eller grunderna för fiskets utövande, må dock efter delägarnas hörande ske utan att förrättning hållits. I ärende, som avser allenast jämkning av delaktighetstal till följd av ändrad fastighetsindelning, må länsstyrelsen, sedan ägarna till de fastigheter som berörts av indelningsändringen lämnats tillfälle till yttrande, omedelbart besluta.

24 §.

Har naturhändelse, byggande i vatten eller annan omständighet väsentligt förändrat vattenområdet eller fisket eller visar sig förekomsten av fiskevårdsområde kränka tredje mans rätt, må länsstyrelsen på ansökan av delägare eller annan, vars rätt är därav beroende, förordna om fiskevårdsområdes upplösning eller eljest ändra beslut, som rör fiskevårdsområdet.

Upplöses fiskevårdsområde med stöd av bestämmelsen i första stycket, vare ej erforderligt att förrättning hålles, dock skola delägarna samt fiskerintendenten och hushållningssällskapets fiskerikonsulent höras.

Styrelse

25 §.

För fiskevårdsområde skall finnas en styrelse bestående av en eller flera personer.

Utse ej delägarna styrelse, må länsstyrelsen på ansökan av någon vars rätt är därav beroende tillsätta sådan. Delägare är, om han av länsstyrelsen utses till ledamot av styrelsen, skyldig mottaga uppdraget; han äger dock avgå efter fem år och är sedermera ej skyldig att ånyo mottaga sådant uppdrag förrän ytterligare fem år förflutit.

Ledamot av styrelsen må av delägarna entledigas. Av länsstyrelsen utsedd ledamot skall dock kvarstå till dess hos länsstyrelsen visats att delägarna utsett annan ledamot och denne åtagit sig uppdraget.

26 §.

Styrelsen skall verkställa delägarnas beslut, företräda fiskevårdsområdet mot tredje man samt inför domstolar och andra myndigheter föra områdets talan ävensom i övrigt handhava områdets angelägenheter i alla frågor i vilka beslutanderätten ej förbehållits delägarna.

27 §.

Ledamot av styrelsen må ej delta i styrelsens behandling av fråga, vari han äger ett väsentligt intresse, som kan vara stridande mot fiskevårdsområdets.

Ledamöter av styrelsen, vilka genom att överskrida sin befogenhet eller eljest uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskynda fiskevårdsområdet skada, skola svara för skadan en för alla och alla för en. På sätt nu nämnts skola de jämväl svara för skada, som de genom överträdelse av bestämmelse i denna lag eller i gällande stadgar tillskynda tredje man.

28 §.

Väckes ej talan å förvaltningen inom sex månader från det styrelsens förvaltningsberättelse framlagts å sammanträde med delägarna, skall styrelsen anses hava beviljats ansvarsfrihet. Grundas sådan talan därpå att styrelseledamot begått brottslig gärning, må den ändock väckas, där ej ansvarsfriheten uppenbarligen avsett även den gärningen.

Straffbestämmelse

29 §.

Delägare, som fiskar i strid med stadgarna eller vad delägarna med stöd av denna lag beslutat, straffes, om ej gärningen eljest är belagd med straff, med dagsböter. Sådant brott må ej åtalas av allmän åklagare, med mindre det av målsägande angivits till åtal. Fiskevårdsområdet ävensom delägare däri må därvid anses som målsägande.

Besvär, kostnader m. m.

30 §.

Menar delägare, att beslut, som fattats vid sammanträde med delägarna, eller beslut, som enligt 14 § andra stycket fattats av styrelsen, icke tillkommit i behörig ordning eller att det eljest strider mot lag eller författningar eller mot stadgarna eller kränker hans enskilda rätt, må talan föras hos länsstyrelsen genom besvär, vilka skola hava inkommit inom två månader från beslutets dag. Avse besvären talan mot styrelses beslut, skall besvärstiden dock räknas från det delägaren fick del av beslutet.

Beslut angående fiskets utövande skall, om ej länsstyrelsen annorlunda förordnar, lända till efterrättelse utan hinder av förd talan.

31 §.

Då beslut som länsstyrelse meddelar enligt denna lag angår så många att avskrift av beslutet ej lämpligen kan tillställas envar av dem, skall meddelande om beslutet på statsverkets bekostnad intagas i en eller flera tidningar inom orten. Delgivning skall anses hava skett den dag då meddelandet först infördes i sådan tidning.

Mot länsstyrelses beslut enligt denna lag må talan föras hos Konungen genom besvär, vilka skola hava inkommit till jordbruksdepartementet inom två månader efter det delgivning skett.

Länsstyrelses beslut, som avser annat än fiskevårdsområdes bildande, skall, om ej annorlunda förordnas, lända till efterrättelse utan hinder av förd talan.

32 §.

Förrättningsman är berättigad till ersättning enligt vad särskilt stadgas. Förrättningskostnader skola förskjutas av sökanden. I den mån bidrag icke utgår av allmänna medel, skola förskjutna kostnader slutligen gäldas av delägarna efter vars och ens delaktighet, om fiskevårdsområdet kommer till stånd, men eljest stanna å sökanden.

33 §.

Närmare föreskrifter angående tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1961, då lagen den 30 juni 1913 (nr 97) om gemensamhetsfiske skall upphöra att gälla. Sistnämnda lag skall dock alltjämt äga tillämpning på fastställt gemensamhetsfiske.

Förekommer i lag eller författning hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, skall den bestämmelsen i stället tillämpas.

2) Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 1 december 1950 (nr 596)
om rätt till fiske

Härigenom förordnas, att 24, 26, 35 och 40 §§ lagen den 1 december 1950 om rätt till fiske skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

24 §.

Gällande lydelse

Oskiftat fiske ävensom annat fiske som är samfällt för två eller flera fastigheter må nyttjas av fastigheternas ägare efter vad de kunna sämjas. Sämjas de ej, må rätten på ansökan av någon av dem föreskriva huru fisket må nyttjas. Innan sådan föreskrift meddelas skola de övriga ägarna genom särskilda underrättelser av domstolen erhålla tillfälle att yttra sig, såvitt det kan ske utan märklig tidsutdräkt.

Upplåtelse av ----- flera fastigheter.

Vad i denna paragraf stadgas äger ej tillämpning å fiske som utgör gemensamhetsfiske eller ingår i sådant fiske.

Föreslagen lydelse

Oskiftat fiske ävensom annat fiske som är samfällt för två eller flera fastigheter må nyttjas av fastigheternas ägare efter vad de kunna sämjas. Sämjas de ej, må länsstyrelsen på ansökan av någon av dem föreskriva huru fisket må nyttjas. Innan sådan föreskrift meddelas skola de övriga ägarna genom särskilda underrättelser erhålla tillfälle att yttra sig, såvitt det kan ske utan märklig tidsutdräkt.

----- flera fastigheter.

Vad i denna paragraf stadgas äger ej tillämpning å fiske som ingår i fiskevårdsområde.

26 §.

Om gemensamhetsfiske, om fiske inom nationalpark, så ock om lapparnas rätt till fiske i vissa delar av riket gäller vad särskilt är stadgat.

Om fiskevårdsområde, fiske inom nationalpark samt lapparnas rätt till fiske i vissa delar av riket gäller vad särskilt är stadgat.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

35 §.

Den som bryter mot föreskrift, som meddelats *av länsstyrelse eller domstol* med stöd av 16, 22 eller 24 §, eller anbringar fiskeredskap eller anordning i uppenbar strid med vad som gäller om fiskådra, dömes till straff för olovligt fiske enligt vad i 34 § sägs.

Den som bryter mot föreskrift, som meddelats med stöd av 16, 22 eller 24 §, eller anbringar fiskeredskap eller anordning i uppenbar strid med vad som gäller om fiskådra, dömes till straff för olovligt fiske enligt vad i 34 § sägs.

40 §.

Brott varom — — — synpunkt påkallat.

För fiske som ingår i fiskevårdsområde må fiskevårdsområdet anses som målsägande.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1961; dock skall i fråga om fastställt gemensamhetsfiske äldre lag alltjämt tillämpas så länge gemensamhetsfisket består. Har ansökan enligt 24 § första stycket gjorts till rätten före ikraftträdandet, skall den behandlas enligt äldre lag.

3) Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 3 § lagen den 27 juni 1957 (nr 390)
om fiskearrenden

Härigenom förordnas, att 3 § lagen den 27 juni 1957 om fiskearrenden skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

3 §.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Upplåtelse av fiske skall ske för viss tid, ej understigande fem år, eller för arrendatorns livstid. Upplåtelse av *gemensamhetsfiske* må dock ske för återstoden av den tid, för vilken *fisken bildats*. Därest upplåtelsen angår huvudgård till fideikommiss, boställe eller annan fastighet, varöver upplåtaren icke äger förfoga utöver sin egen besittnings-

Upplåtelse av fiske skall ske för viss tid, ej understigande fem år, eller för arrendatorns livstid. Upplåtelse av *fiske, som ingår i fiskevårdsområde*, må dock ske för återstoden av den tid, för vilken *fiskevårdsområdet bildats*. Därest upplåtelsen angår huvudgård till fideikommiss, boställe eller annan fastighet, varöver upplåtaren icke äger förfoga

Nuvarande lydelse

tid, må upplåtelsen ske för sådan tid. Är tiden icke så bestämd som nu sagts, skall avtalet anses ingånget för en tid av fem år.

I fråga — — — motsvarande tillämpning.

Föreslagen lydelse

utöver sin egen besittningstid, må upplåtelsen ske för sådan tid. Är tiden icke så bestämd som nu sagts, skall avtalet anses ingånget för en tid av fem år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1961; dock skall i fråga om fastställt gemensamhetsfiske äldre lag alltjämt tillämpas så länge gemensamhetsfisket består.

4) Förslag

till

Lag

**angående ändrad lydelse av 19 § lagen den 30 september 1904 (nr 48 s. 1)
[om samäganderätt**

Härigenom förordnas, att 19 § lagen den 30 september 1904 om samäganderätt¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

19 §.

Gällande lydelse

I fråga om ägor, som vid skifte av jord blivit undantagna för delägarnes allmänna behov eller eljest äro samfällda för flera fastigheter, de där till någon del hava sina ägor genom skifte eller eljest åtskilda, äge vad i denna lag finnes stadgat ej tillämpning, utom såvitt angår mark, som varit till ständigt rytare-, soldat- eller båtsmanstorp anslagen; ej heller vare i något fall lagens föreskrifter tillämpliga i avseende å oskift fiskevatten eller i fråga om bildande av jaktvårdsområde, bestående av allenast en fastighet.

Föreslagen lydelse

I fråga om ägor, som vid skifte av jord blivit undantagna för delägarnes allmänna behov eller eljest äro samfällda för flera fastigheter, de där till någon del hava sina ägor genom skifte eller eljest åtskilda, äge vad i denna lag finnes stadgat ej tillämpning, utom såvitt angår mark, som varit till ständigt rytare-, soldat- eller båtsmanstorp anslagen; ej heller vare i något fall lagens föreskrifter tillämpliga i avseende å oskift fiskevatten eller i fråga om bildande av jaktvårdsområde, bestående av allenast en fastighet, eller av fiskevårdsområde, omfattande allenast en fastighet eller det till allenast en fastighet hörande fisket.

Senaste lydelse av 19 §, se SFS 1951:291.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Beträffande egendomsgemenskap — — — särskilt stadgat.
Vad i — — — — — äger del.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1961.

II. Motioner

I samband med propositionen har utskottet behandlat nio i anledning av densamma väckta motioner, nämligen i första kammaren nr 530 av herr *Carlsson, Eric, m. fl.*, och nr 531 av herr *Nilsson, Ferdinand, m. fl.*, nr 532 av herr *Pålsson m. fl.* och nr 533 av herr *Sveningsson* samt i andra kammaren nr 656 av herr *Agerberg m. fl.*, nr 657 av herr *Hamilton*, nr 658 av *Svensson* i Krokstorp *m. fl.*, nr 659 av herr *Eliasson* i Sundborn *m. fl.* samt nr 660 av herr *Grebäck m. fl.*

I *motionerna I: 530 och II: 659*¹, som är likalydande, hemställes, »1. att riksdagen vid behandling av propositionen nr 50 måtte besluta, att upplåtelse av fiske, som delägare av fiskevårdsområde med ensamrätt äger eller brukar, eller av fiske, vilket tidigare såsom särskild lott tilldelats honom, icke må ske utan delägarens samtycke, därest upplåtelsen medför intrång i hans rätt till husbehovsfiske eller eljest till fiske som tillskott till försörjningen, samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderlig författningstext; 2. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsam prövning och framläggande av förslag om att kostnader för bildande av fiskevårdsområde till minst hälften av sitt belopp må gäldas av allmänna medel samt om att kostnaderna, därest ansökan om bildande av fiskevårdsområde lämnas utan bifall, städse må stanna å statsverket; 3. att riksdagen även i övrigt måtte beakta vad i motionen har anförts».

I *motionerna I: 531 och II: 660*, som är likalydande, hemställes, »att riksdagen i anledning av propositionen nr 50 till årets riksdag ville besluta sådan ändring i förslaget till lag om fiskevårdsområden, att fiskevårdsområde, som kommer att omfatta det till allenast en fastighet hörande fisket, skall, då detta ej ensamt för sig utgör en fastighet, kunna bildas, om samtycke föreligger från delägare, som antingen företräder mer än hälften av delaktighets-talet eller utgör mer än halva antalet delägare».

I *motionerna I: 532 och II: 656*, som är likalydande, hemställes, »att riksdagen måtte besluta, att 6, 10 och 11 §§ första stycket i lag om fiskevårdsområden skall erhålla följande lydelse:

¹ Likalydande motioner är i sin helhet tryckta bland andra kammarens motioner.

6 §.

Fiskevårdsområde må bildas om samtycke föreligger från mer än hälften av delägarna och dessa tillika företräda mer än hälften av delaktighetstalet. Skall fiskevårdsområdet omfattas ett eller flera vart för sig oskiftade fisken, erfordras därjämte samtycke från minst en delägare inom varje sådant fiske.

Äro de i första stycket angivna förutsättningarna uppfyllda, skall fiskevårdsområdet bildas, om det befinnes kunna ske utan förfång av någon betydelse för delägare och om det befinnes lämpligt med hänsyn till vattenområdets och fiskets beskaffenhet och omfattning samt förhållandena i övrigt.

10 §.

Är fisket inom fiskevårdsområde i sin helhet samfällt för två eller flera fastigheter, må upplåtelse av fiske ske endast om mer än hälften av delägarna samtycka därtill och dessa tillika företräda mer än hälften av delaktighetstalet.

Är fisket ej så beskaffat som i första stycket sägs, må upplåtelse ske endast om mer än två tredjedelar av delägarna samtycka därtill och dessa tillika företräda mer än två tredjedelar av delaktighetstalet. Omfattar fiskevårdsområdet ett eller flera vart för sig oskiftade fisken, skall i stället beträffande varje sådant fiske gälla vad i första stycket är stadgat.

11 §.

Är delägare yrkesfiskare eller utnyttjar delägare fisket såsom husbehovsfiske eller eljest såsom tillskott till försörjningen, må utan hans samtycke upplåtelse av fiske ej ske, därest det kan antagas att upplåtelsen kommer att medföra försämring av någon betydelse i delägarens möjligheter att utöva fiske.

Vad i — — — sådan rätt.»

I motionerna I: 533 och II: 657, som är likalydande, hemställes, »att riksdagen måtte dels avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 50, dels i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte efter förnyad utredning förelägga riksdagen förslag innebärande en modernisering av lagen om gemensamhetsfiske med bibehållande av de för denna lag gällande rättsprinciperna.»

I motionen II: 658 hemställes,

»1. att riksdagen måtte besluta sådana ändringar av förslaget i proposition nr 50 till lag om fiskevårdsområden,

a) att benämningen fiskevårdsområde utbytes mot benämningen fiskevårdssamfällighet,

b) att i lagen införes en allmän regel om att i fiskevårdssamfällighet blott

skall ingå sådana fiskevatten som på grund av belägenhet och beskaffenhet i övrigt lämpar sig för gemensam fiskevård,

c) att, där viss fastighets fiske upplåtits i sin helhet för viss tid, brukaren skall i stället för upplåtaren anses såsom delägare i fiskevårdssamfälligheten blott om upplåtelsen avser längre tid än fem år,

d) att fiskevårdssamfällighet måtte få bildas, endast om samtycke föreligger från delägare som företräder i fråga om oskiftat fiske minst hälften och i övrigt minst $\frac{2}{3}$ av såväl delaktighetstal som huvudtal, varvid, om fiskevårdssamfälligheten skall omfatta ett eller flera vart för sig oskiftade fisken, samtycke bör erfordras från delägare som företräder minst hälften av såväl delaktighetstal som huvudtal räknat inom varje sådant fiske,

e) att såsom villkor för fiskevårdssamfällighetens bildande skall gälla jämväl att någon delägare ej därigenom lider uppenbart förfång,

f) att, för det fall att delägarna själva kan enas om delaktighetstalen, detta skall dokumenteras genom av dem alla undertecknad skriftlig handling, för vars giltighet erfordras att förrättningsmannen ej finner överenskomsten lända till uppenbart förfång för delägare eller tredje man,

g) att beträffande fiske som ej är samfällt beräkningen av delaktighetstal skall grunda sig på uppskattning, av beskaffenhet som krävs för laga skifte av fiske enligt 20 kap. 8 § jorddelningslagen,

h) att för full upplåtelse av hela eller del av fiskevårdssamfällighetens område skall krävas enhällighet bland delägarna samt för upplåtelse i övrigt samtycke från delägare som företräder minst hälften i fråga om oskiftat fiske och minst $\frac{2}{3}$ i fråga om annat fiske av såväl delaktighetstal som huvudtal,

i) att, där delägare är yrkesfiskare eller fisket eljest är av väsentlig betydelse för hans försörjning, hans samtycke skall erfordras för upplåtelse, även då fråga är om oskiftat vatten däri vederbörande har del, och

j) att, innan fiskevårdssamfällighet bildas, yttrande skall inhämtas — förutom av fiskeriintendenten — av hushållningssällskapets fiskerinämnd efter hörande av fiskerikonsulenten;

2. att riksdagen måtte besluta, att i förslaget till lag angående ändring av lagen den 1 december 1950 (nr 596) om rätt till fiske skall göras sådan ändring av 24 § att ordet *länsstyrelsen* utbytes mot ordet *rätten* samt i 24, 26 och 40 §§ sådan ändring att beteckningen fiskevårdsområde utbytes mot beteckningen fiskevårdssamfällighet;

3. att riksdagen måtte besluta sådan ändring av förslagen till lag angående ändrad lydelse av 3 § lagen den 27 juni 1957 (nr 390) om fiskearrenden och till lag angående ändrad lydelse av 19 § lagen den 30 september 1904 (nr 48 s. 1) om samäganderätt, att beteckningen fiskevårdsområde utbytes mot beteckningen fiskevårdssamfällighet; samt

4. att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderliga ändringar i de föreliggande förslagen till lagtext».

III. Propositionens huvudsakliga innehåll

Rätten att fiska är enligt svensk lag antingen förenad med rätt till fastighet (*enskilt fiske*) eller fri för varje svensk medborgare (*fritt fiske*). Utgångspunkten för det nu framlagda förslaget, som praktiskt taget endast berör det enskilda fisket, har varit att rätten till fiske i ett visst vatten vanligen tillkommer så många, att fisket inte kan rationellt utnyttjas och svårigheter uppstår för en effektiv fiskevård. Dessa problem är särskilt påtagliga beträffande de vatten där fisket fortfarande är oskiftat mellan delägarna i en by. Huvuddelen av det enskilda fisket torde fortfarande vara oskiftat.

De möjligheter som gällande rätt erbjuder att åvägabringa rättvisa och samverkan mellan fiskerättsägare — främst 24 § fiskerättslagen och 1913 års lag om gemensamhetsfiske — är klart otillräckliga för det behov som här föreligger. Det är för att lösa sådana problem som fiskevårdsföreningar bildats. Betydelsen av dem erkännes, samtidigt som det framhålles att deras möjligheter att komma tillrätta med uppkommande svårigheter är begränsade. Genom propositionen avser man att stödja bl. a. denna verksamhet. Vid tillkomsten av 1950 års fiskerättslagstiftning förutsattes av statsmakterna att den då tillkomna reformen skulle följas av en lagstiftning som ersatte 1913 års lag med en modernare lag. Detta är också den huvudsakliga innebörden av det nu framlagda förslaget.

Efter viss förebild av bestämmelserna om jaktvårdsområden föreslås att av ägare och brukare till fiske, oskiftat såväl som skiftat, skall — för ordnande av fiskeförhållandena och främjande av fiskerättshavarnas gemensamma intressen — kunna bildas en sammanslutning, benämnd *fiskevårdsområde*. Beslut härom skall meddelas av länsstyrelsen, som dock på avgörande punkter är bunden av delägarnas beslut. Sålunda kräves för tillkomsten av fiskevårdsområde viss anslutning bland delägarna. Denna skall utgöra antingen enkel majoritet efter huvudtalet jämte anslutning från en tredjedel, räknat efter delaktigheten, eller enkel majoritet efter delaktighet jämte anslutning från en tredjedel efter huvudtalet.

Bildande av fiskevårdsområde skall i regel föregås av förrättning. Därvid skall bl. a. uppgöras förslag till stadgar. Stadgarna fastställas av länsstyrelsen.

Fiskevårdsområdet skall vara till tiden begränsat men med möjlighet till förlängning. Nya delägare är i princip bundna av vad som tidigare beslutats.

Tillkomsten av ett fiskevårdsområde inverkar inte på bestående äganderättsförhållanden. Vid fiskets utövande blir däremot den enskilde fiskerättshavaren bunden av stadgarna och delägarnas beslut. Möjlighet för delägare att anföra besvär kommer att finnas. Även skyddet av tredje mans rätt har i lagförslaget beaktats.

I fråga om rösträtten inom den nya organisationen föreslås, att för vissa i lagen särskilt nämnda beslut, t. ex. om upplåtelse av fiske eller skyldighet att lämna tillskott för gemensamt ändamål, röstning skall ske efter delaktighet eller med viss hänsyn till delaktigheten. I fråga om rösträtten i allmän-

het utgår lagförslaget ifrån att röstning skall ske efter huvudtalet ehuru med möjlighet för delägarna att besluta om annan ordning. — Enkel majoritet skall i allmänhet vara tillräcklig.

För beslut om upplåtelse av fiske skall krävas, förutom viss kvalificerad majoritet, samtycke av yrkesfiskare med eget fiske och därmed likställda.

För fiskevårdsområde skall finnas en styrelse, som företräder fiskevårdsområdet utåt och verkställer delägarnas beslut.

Kostnaderna för fiskevårdsområdes bildande skall i princip bäras av delägarna själva. Då det emellertid också får anses vara ett allmänt intresse att fiskevårdsområden kommer till stånd, bör bidrag härtill kunna utgå av allmänna medel. Genom att därvid i viss utsträckning taga i anspråk de enligt vattenlagen utgående s. k. fiskeavgifterna finnes möjlighet att lämna bidrag utan att riksstaten belastas.

I propositionen föreslås att den möjlighet som nu föreligger för delägare i samfällt fiske att påkalla myndighets medverkan för att få till stånd föreskrifter om dylikt fiskes nyttjande skall kvarstå. Dock föreslås den ändringen att domstols nuvarande befattning med sådant ärende överflyttas till länsstyrelsen.

Fiskevårdsområdet föreslås få rätt att såsom målsägande beivra inte blott förseelse mot lagen om fiskevårdsområden utan även olovligt fiske.

Den föreslagna lagstiftningen medför följdändringar i — förutom fiskerättslagen — lagarna om fiskearrenden och samäganderätt. För den närmare tillämpningen av lagen om fiskevårdsområden förutsättes särskilda bestämmelser komma att utfärdas i administrativ ordning.

IV. Propositionens tillkomsthistoria

Den 26 maj 1950 uppdrog Kungl. Maj:t åt fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök att med beaktande av vad som anförts i propositionen nr 60 till 1950 års riksdag med förslag till lag om rätt till fiske, företaga en översyn bl. a. av de i fiskerättskommitténs betänkande med förslag till fiskelag (SOU 1947: 47) upptagna bestämmelserna angående fiskevårdsområden samt om upplåtelse av fiskerätt ävensom att till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag, vartill sistnämnda översyn kunde föranleda. Den 8 juni 1951 erhöll styrelsen därefter i uppdrag att i samband med fullgörandet av översynen av de föreslagna bestämmelserna angående fiskevårdsområden jämväl verkställa en utredning angående uttagande av lokala fiskevårdsavgifter samt att till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag, vartill sistnämnda utredning kunde föranleda.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndiganden den 26 maj 1950 samt den 8 juni och den 6 juli 1951 tillkallade dåvarande statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet sistnämnda dag följande personer att såsom sakkunniga biträda styrelsen vid översynen i nämnda delar, nämligen fiskaren A. Aronsson, Ryssebo, Kristinehamn, ledamoten av riksdagens första kammare, förste assistenten F. I. Boo, Borås, jägmästaren E. G. B. Dyberg,

Stockholm, ledamoten av riksdagens andra kammare, lantbrukaren S. G. E. Ericsson, Näs, Vimmerby, hovrättsrådet K. W. Modigh, Göteborg, och häradshövdingen G. G. Thulin, Lidingö.

Sedan styrelsen såsom en första etapp i fullgörandet av förenämnda uppdrag år 1953 avgivit ett betänkande (stencilerat) med förslag till lagstiftning om upplåtelse av rätt till fiske, har i ämnet den 27 juni 1957 utfärdats lag om fiskearranden (nr 390).

Styrelsen avgav därefter till fullgörande i övrigt av sitt ursprungliga utredningsuppdrag den 2 februari 1956 ett betänkande med förslag till lag om fiskeområde samt övriga därmed sammanhängande författningar (SOU 1956: 17).

De sakkunniga instämde i styrelsens förslag, varvid Boo dock i viss del avgav särskilt yttrande. Sekreterargöromålen utfördes av Modigh.

Den 8 januari 1959 har styrelsen avgivit betänkande med förslag till lag om fiskevårdsavgift m. m. Därmed är de nyssnämnda utredningsuppdragen slutförda.

Över 1956 års betänkande inhämtades yttranden från ett flertal myndigheter och organisationer. I anledning av bl. a. anmärkningar som framstälts under remissbehandlingen har en överarbetning av förslaget skett inom jordbruksdepartementet. Hovrättsassessorn G. M. Bäärnhielm som därvid biträtt har i november 1957 avgivit en promemoria (stencilerad) till lag om fiskevårdsområde m. m.

Över departementspromemorian har efter remiss yttranden avgivits av hovrätterna för Västra Sverige och Övre Norrland, lagberedningen, kammarkollegiet, domänstyrelsen, lantmäteristyrelsen, fiskeristyrelsen, samtliga länsstyrelser utom länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus län samt Kopparbergs län, samtliga fiskeriintendenter, samtliga hushållningssällskap utom Göteborgs och Bohus läns, Älvsborgs läns södra, Skaraborgs läns, Kopparbergs läns och Gävleborgs läns hushållningssällskap, fiskerinämnden för Vänern, Sverige fiskares riksförbund, Svenska ostkustfiskarnas centralförbund, Svenska insjöfiskarens centralförbund, Svenska fiskevårdsförbundet, Riksförbundet Landsbygdens folk och Svenska naturskyddsföreningen. Vid ett flertal remisskrivelser har fogats yttranden från underordnade myndigheter och enskilda organisationer. — En skrivelse i ärendet har därjämte inkommit från ett antal ålfiskare i Blekinge län.

Ärendet har därefter varit föremål för ytterligare överväganden inom jordbruksdepartementet.

V. Gällande rätt i huvuddrag

1. Vissa bestämmelser i lagarna den 1 december 1950 om gräns mot allmänt vattenområde och om rätt till fiske m. m.

Enligt *vattengränslagen* uppdelas rikets vattenområden i allmänt och enskilt vatten. Enligt lagens huvudregel finnes allmänt vatten endast i havet och sjöarna Vänern, Vättern, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland. I övriga

sjöar samt alla vattendrag är vattnet enskilt. Även i havet och de nämnda fyra sjöarna finnes enskilt vatten; detta utgöres i regel av vattnet mellan fastlandet och en linje, som tänkes dragen 300 meter från stranden. På sådana platser, där kurvan som markerar tre meters djup går längre ut, är allt vatten inom denna kurva enskilt. Med fastlandet jämföras i sammanhanget ö, som är minst etthundra meter lång. Övrigt vatten ut till territorialgränsen eller, då det gäller de nämnda fyra sjöarna, sjöns mitt är allmänt. Den nu nämnda huvudregeln har flera undantag av såväl allmän som lokal karaktär. Anledning finnes ej att nu ingå på desamma.

För rätten att fiska är uppdelningen i allmänt och enskilt vatten av väsentlig ehuru icke alltid av avgörande betydelse. Sålunda gäller enligt *lagen den 1 december 1950 om rätt till fiske* att allt fiske med annat än fast redskap är fritt för svenska medborgare i allmänt vatten. Fisket med fast redskap i allmänt vatten är emellertid enligt huvudregeln beroende av myndighets tillstånd. Rätten att fiska i enskilt vatten är däremot enligt huvudregeln (5 §) förbehållet jordägaren, d. v. s. ägaren av den fastighet, till vilken fisket hör. Äganderätten till vattenområdet kan sammanfalla med rätten till fisket i området, men mycket ofta tillhör fisket en annan fastighet eller grupp av fastigheter än vattenområdet exempelvis sålunda att vattenområdet är delat mellan strandfastigheterna, medan fisket är samfällt för alla delägarna i skifteslaget. Från den nämnda huvudregeln stadgar fiskerättslagen åtskilliga delvis mycket långtgående undantag (5—21 §§), vilka bl. a. innebär att fisket med rörligt redskap i Mälaren, trots att där ej finnes allmänt vatten, i stor utsträckning är fritt.

Fiskerättslagen innehåller vissa bestämmelser för fiske, som är gemensamt för flera fastigheter. Sålunda stadgas att fiske, som tillhör häradsallmänning eller sådan allmänning, som avses i lagen om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna, äger delägarna i allmänningen rätt att nyttja. Utarrendering av sådant fiske kan ske genom majoritetsbeslut i samma ordning, som finnes föreskriven beträffande sådan allmännings förvaltning i övrigt (23 §).

Fiskerättslagen innehåller vidare i 24 § vissa bestämmelser om fiske, som är oskiftat eller eljest är samfällt för två eller flera fastigheter. Sådant fiske får nyttjas av fastigheternas ägare »efter vad de kunna samsas». Sistnämnda uttryck läser i enlighet med fiskerättskommitténs uttalande (SOU 1947: 47 s. 279) icke få tolkas så att fiske får bedrivas endast i den mån samtliga delägare är ense därom eller att den som är missnöjd med de övrigas sätt att fiska skulle ha någon vetorätt, utan denne hänvisas, därest han icke föredrager att göra sina synpunkter gällande i annan ordning, exempelvis genom att begära laga skifte eller fiskedelning enligt jorddelningslagen eller gemensamhetsfiske enligt 1913 års lag om gemensamhetsfiske, att efter ansökan till vederbörande allmänna underrätt erhålla dennas föreskrifter huru fisket får nyttjas. Övriga delägare skall beredas tillfälle att yttra sig över dylik framställning, om detta kan ske utan märklig tidsutdräkt.

Fiskerättslagen innehåller i 30—32 §§ bestämmelser om åtgärder mot vanskötsel av fiske. Förutsättningarna för ett ingripande från det allmännas sida är att fiskerättshavaren i strid med allmänt intresse uppenbart vansköter fisket antingen genom en alltför hård beskattning eller genom underlåtenhet att utnyttja fisket. I första hand bör ett ingripande ske genom att godvillig uppgörelse träffas om fiskets bedrivande (30 §). Om det visar sig att ett sådant åtagande icke följes eller att överenskommelse icke är möjlig att uppnå, kan länsstyrelsen fastställa föreskrifter om fiskets bedrivande, s. k. fiskeriplan (31 §). För underlåtenhet att följa sådan föreskrift kan länsstyrelsen stadga och utdöma vite (31 och 32 §§).

2. Vissa bestämmelser i fiskeristadgan

De viktigaste administrativrättsliga bestämmelserna på fiskets område, bl. a. de grundläggande reglerna om sättet för fiskets utövande, återfinnes i fiskeristadgan den 24 september 1954. I förevarande sammanhang är särskilt av intresse vissa bestämmelser om fiskevård. Stadgan innehåller sålunda förbud att använda vissa redskap och fångstmetoder, bestämmelser om fredningstid för vissa arter och förbud att i vissa fall fånga fisk som ej uppnått i stadgan angivna mått (6—13 §§).

Fiskeristadgan lämnar vidare länsstyrelserna vidsträckt bemyndigande att meddela lokala bestämmelser om fiskets vård och bedrivande. Innan dylika bestämmelser utfärdas, skall länsstyrelsen hålla sammanträde med sakägare och andra intressenter (14—22 §).

3. Delning av fiske enligt jorddelningslagen

Delägare i ett oskiftat fiske har i vissa fall rätt att påkalla lantmäteriför rättning för att få fisket delat. Utgöres fisket av särskild fastighet eller har fisket med stöd av äldre bestämmelser avsatts som samfällighet, kan delning ske enligt samma regler som gäller för laga skifte (20 kap. 8 §). En förutsättning är emellertid att genom delningen ingen delägare lider förfång. Om förfarandet lämnar lagen i övrigt endast den anvisningen att uppskattning skall ske av fiskeområdet efter de olika delarnas godhet med hänsyn till fisket. Begäres laga skifte av fastighet, vars värde med hänsyn till läge och beskaffenhet i övrigt till huvudsaklig del består av fiske, gäller den än strängare förutsättningen att delning i sådant fall icke må ske mot någon delägars bestridande, om det icke är uppenbart, att delningen icke länder denne till förfång (1: 14). Och har vid skifte enligt jorddelningslagen fiske avsatts såsom för delägarna gemensamt, får särskild delning av fisket överhuvudtaget icke ske (20: 8 sista punkten).

4. Lagen den 30 juni 1913 om gemensamhetsfiske

Lagens huvudpunkter

Föreskriften i 1950 års fiskerättslag (24 §) och dessförinnan i 1896 års fiskerättslag (10 §) att delägarna i oskiftat fiske må nyttja fisket efter vad de kan sämjas har enligt vad som allmänt erkännes icke varit tillräcklig

för att lösa de frågor som uppkommer vid gemensamt fiske. På grund härav och då 1896 års lag — i likhet med gällande fiskerättslag — ej alls innehöll några bestämmelser om förhållandet mellan delägarna i skiftat fiskevatten tillkom *lagen den 30 juni 1913 om gemensamhetsfiske*.

Lagen är tillämplig på såväl skiftade som oskiftade fisken, men uppställer i vissa fall olika regler för dessa båda kategorier. Lagens huvudsyfte kan sägas vara att ordna fisket på ett mera ändamålsenligt sätt än som i allmänhet är möjligt, när — såsom vid oskiftat fiske — delägarna i regel måste vara ense eller — såsom vid annat fiske — varje fiskerättsägare ensam råder över fisket.

Enligt 1913 års lag kan delägarna i fiskevatten, som är oskiftat eller eljest tillhörigt två eller flera, besluta att fisket i vattnet skall vara gemensamhetsfiske. Beslut om gemensamhetsfiskes inrättande är ej giltigt med mindre i avseende å fiskevatten, som är i sin helhet oskiftat, mer än hälften av samtliga delägare förenat sig därom och dessa tillika företrätt mer än hälften av samtliga delägars rösttal, och i avseende å annat fiskevatten beslutet biträts av minst två tredjedelar av samtliga delägare och dessa tillika företrätt minst två tredjedelar av samtliga delägars rösttal. — Beslutet skall av länsstyrelsen fastställas, om med hänsyn till fiskevattnets gränser och omfattning samt förhållandena i övrigt gemensamhetsfiske finnes böra inrättas.

Frågan om inrättande av gemensamhetsfiske skall i regel företagas till prövning vid förrättning på stället.

I fråga om sättet för fiskets tillgodogörande gäller, att gemensamhetsfiske skall antingen nyttjas av delägarna i bolag eller upplåtas på arrende eller ock, om fisket ej är tillgodogjort på något av nu angivna sätt, brukas av delägarna var för sig enligt fastställd plan. Fisket skall nyttjas av delägarna i bolag, om de enhälligt överenskommer därom. Där gemensamhetsfiske skall enligt fastställd plan nyttjas av delägarna var för sig, skall dylik plan antagas av dem. Planen skall innehålla föreskrifter om beskaffenheten och antalet av de fiskredskap som varje delägare får begagna vid fisket samt, då fråga är om oskiftat fiskevatten, ange den ordning, i vilken delägarna får använda de olika fiskeplatserna. Antagen plan för gemensamhetsfiskes brukande skall underställas länsstyrelsen, som tillser huruvida planen tillkommit i laga ordning samt överensstämmer med lag och författning. Planen skall av länsstyrelsen antingen fastställas oförändrad eller ogillas.

Delägarna i gemensamhetsfiske skall, om de är flera än tre eller det eljest yrkas av någon vars rätt är därav beroende, utse syssloman att uppbära och omhänderha samt, i den mån det skall ske, fördela delägarna samfällt tillkommande medel ävensom mottaga uppsägning och annat meddelande, som rör fisket.

Lagens rösträttsregler bygger på principen om röstning efter delaktighet.

Lagen innehåller vidare bland annat föreskrifter om ändring av grunderna för gemensamhetsfiske samt om gemensamhetsfiskes upphörande ävensom vissa straffbestämmelser.

Det tidigare omnämnda stadgandet i 24 § första stycket fiskerättslagen

om nyttjande av samfällt fiske äger enligt tredje stycket samma paragraf ej tillämpning å fiske som utgör gemensamhetsfiske eller ingår i sådant fiske. Samma är förhållandet i fråga om det i paragrafens andra stycke upptagna stadgandet, att delägare i samfällt fiske ej må annat än i samband med upplåtelse av jord till brukande utan de flesta övrigas samtycke upplåta fiskerätten åt annan än någon av delägarna.

Tillämpning. Brister. Reformförslag

1913 års lag har vunnit liten tillämpning. Gemensamhetsfisken har inrättats huvudsakligen inom Kalmar läns södra hushållningssällskaps område. Där fanns 61 gemensamhetsfisken vid årsskiftet 1955/56. I riket i övrigt fanns vid nämnda tidpunkt endast några enstaka gemensamhetsfisken.

Orsaken till att lagen tillämpats i så ringa utsträckning har av fiskeristyrelsen främst angivits vara svårigheterna att få gemensamhetsfisken till stånd. Lagens bestämmelser om anslutning bland delägarna är stränga. Där fullständig enighet bland delägarna icke kan ernås, erfordras dessutom ett omständligt förrättningsförfarande. Styrelsen anser att hela denna procedur ofta avskräcker intresserade personer från att vidtaga erforderliga åtgärder för att inrätta gemensamhetsfisken.

En annan anmärkning som framställts mot lagen är, att den i olika avseenden visat sig alltför stel. Bestämmelserna reglerar in i minsta detalj hur i skilda hänseenden skall förfaras. Fiskeristyrelsen anför i sitt betänkande härom följande.

Det har sålunda icke i erforderlig utsträckning överlämnats åt tillämpningen att lösa uppkommande organisationsspörsmål efter föreliggande särskilda förhållanden. Sålunda torde lagen icke tillåta, att gemensamhetsfisket endast omfattar fisket efter visst fiskslag. Ej heller lärer det enligt lagen vara möjligt att exempelvis upplåta en del av fisket på arrende och låta delägarna i övrigt handha fisket själva enligt fastställd plan. Även dessa förhållanden ha med all sannolikhet bidragit till lagens ringa tillämpning.

Även om lagen sålunda befunnits vara behäftad med åtskilliga brister, synes emellertid lagen, där den kommit till tillämpning, ha varit i icke ringa mån ägnad att främja fisket och fiskevården.

Vid åtskilliga tillfällen har frågan om en revision av 1913 års lag varit aktuell.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 13 januari 1934 framlade sålunda *lantbruksstyrelsen* förslag till ändring av lagen i vissa delar, vilket förslag dock ej ledde till ändrad lagstiftning. Angelägenheten av att denna fråga snarast måtte upptagas till behandling underströks ånyo av lantbruksstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 5 januari 1942 med begäran om allsidig revision av bestämmelserna rörande fiskerätt och därmed sammanhängande förhållanden.

I anledning av en motion av herrar Skoglund i Umeå och Levin begärde 1942 års riksdag på hemställan av jordbruksutskottet i utlåtande nr 30 hos Kungl. Maj:t utredning rörande en allmän revision av fiskerilagstiftningen.

Riksdagen framhöll bl. a. som en trängande nödvändighet att 1913 års lag omarbetades.

Sedan chefen för jordbruksdepartementet tillkallat *hovrättsrådet P. O. Palmquist* för att utarbeta förslag angående revision av lagstiftningen om gemensamhetsfiske, avgav denne ett betänkande i ämnet den 31 augusti 1943, vari han föreslog, att nämnda lag skulle upphävas och ersättas av en lag om fiskevårdsområde. Förslag till bl. a. sådan lag framlades i betänkandet.

Utredningsmannen redovisade vissa uppgifter om lagens tillämpning. Sålunda vore den samlade erfarenhet, som inom Kalmar läns södra hushållningssällskap erhållits av där år 1943 gällande 55 gemensamhetsfisker, god. För insjöfiskets del hade tjuvfisket i stort sett kunnat hejdas och fiskevården hade kunnat främjas. Jämväl för saltsjöfisket hade de inrättade gemensamhetsfiskerna enligt utredningsmannens uppfattning visat sig betydelsefulla. Här hade utarrendering av fisket till yrkesfiskare tillämpats i betydligt större utsträckning än i fråga om insjöfisket.

Sammanfattningsvis yttrade utredningsmannen, att behov av och intresse för en ordnad fiskevård i gemensamma fiskevatten föreligger, vilket bestryktes bland annat av det stora antal fiskevårdsföreningar som bildats i olika delar av landet. En jämförelse mellan gemensamhetsfisker och fiskevårdsföreningar gav vid handen, att många fördelar vore förenade med förstnämnda organisationsform. Genom det officiella stöd som gavs åt gemensamhetsfiskerna fick dessa betydligt större fasthet och hade lättare att motstå växlingar i delägarnas person och andra förändringar än föreningarna kunde göra. Dessa band nämligen icke på samma sätt nya delägare som gemensamhetsfiskerna. Av föreningarnas karaktär av helt frivilliga sammanslutningar följde vidare, att dessa ofta icke omfattade samtliga delägare. Härutinnan låg givetvis en svaghet och en fara för att föreningarnas fiskevårdsarbete blev utan egentligt resultat. Intresset hos medlemmarna måste givetvis slappna, i den mån de märkte att deras arbete och kostnader utnyttjades av personer som icke bidrog därtill och kanske till och med vid utövandet av sitt fiske direkt motverkade föreningens strävanden.

Över 1943 års betänkande avgavs yttranden av ett flertal myndigheter och sammanslutningar. Dessa anslöt sig, på några få undantag när, i princip till utredningsmannens förslag.

Ifrågavarade lagförslag föranledde emellertid icke någon lagstiftningsåtgärd, utan frågan upptogs till förnyat övervägande av *fiskerättskommittén*. I kommitténs förslag till fiskelag jämte därmed sammanhängande författningar (SOU 1947: 47) fanns i andra kapitlet i lagförslaget bestämmelser om fiskevårdsområde. Dessa bestämmelser byggde i huvudsak på Palmquists förslag.

Det förslag till ny lag om rätt till fiske, som genom proposition nr 60 framlades för 1950 års riksdag, upptog emellertid inga bestämmelser i förevarande ämne. Föredragande departementschefen, statsrådet Sträng, yttrade i propositionen, att med anledning av vad som anförts i remissyttrandena

över kommittéförslaget ytterligare överväganden borde ske på flera viktiga punkter.

I sitt utlåtande nr 23 i anledning av nämnda proposition, vilket utlåtande i denna del godkändes av riksdagen, uttalade tredje lagutskottet den förväntningen, att Kungl. Maj:t ville låta skyndsamt utarbeta och för riksdagen framlägga ett överarbetat förslag till lagbestämmelser om fiskevårdsområden.

VI. Huvuddragen i den föreslagna lagstiftningen

1. Behovet av ny lagstiftning. Syfte och omfattning

Palmquists förslag 1943

Beträffande de allmänna riktlinjerna för en revision av lagstiftningen framhöll Palmquist i sitt år 1943 framlagda betänkande, att en dylik revision ansetts påkallad i första hand för att underlätta tillkomsten av gemensamhetsfiske. Hela förfaringssättet måste om möjligt förenklas. De befintliga fiskevårdsföreningarna fyllde i stor utsträckning en viktig funktion, men deras organisation måste bli fastare. En övergång till gemensamhetsfiske tedde sig därvid naturlig. Den nya lagstiftningen borde alltså underlätta en dylik övergång. Redan om endast en större del av de redan befintliga fiskevårdsföreningarna ombildades till gemensamhetsfiske, skulle lagen få en mycket stor tillämpning. Givet var emellertid, att strävandena även och måhända främst måste inriktas på att nå sådana fiskevatten, där fisket och fiskevården ännu ej på något sätt reglerats eller ordnats.

Utredningsmannen underströk, att han vid utarbetande av författningsförslagen eftersträvat att göra reglerna smidigare och lättare att anpassa efter föreliggande speciella förhållanden än bestämmelserna i 1913 års lag. I betydande omfattning hade överlämnats åt tillämpningen att meddela erforderliga regler. Vidare hade de civilrättsliga och administrativa bestämmelserna åtskilts i olika författningar.

Fiskerättskommitténs förslag 1947

Rådande tillstånd karakteriserades av fiskerättskommittén på följande sätt.

Bestämmelserna om fiskerätt i oskiftat fiskevatten äro föga ägnade att befordra en rationell fiskevård. De fall då fråga om fiskets nyttjande i oskiftat vatten dragits under domstols prövning äro lätt räknade. Delägarna i dylika vatten utöva följaktligen som regel fisket »efter ty de kunna samsas», vilket i allmänhet innebär, att var och en söker tillgodogöra sig så mycket som möjligt för tillfället utan tanke på framtiden. Det intresse för att vidta åtgärder till fiskets förkovran, som eventuellt förefinnes, förslappas lätt. Även om sådana åtgärder icke bli alldeles resultatlösa, torde det nämligen finnas föga utsikt till att frukten av dem skall komma just den till godo, som vidtagit åtgärderna. Följden blir därför ofta den att fisketillgången gradvis minskas, till dess den slutligen nedsjunkit till en ren obetydlighet.

Liknande förhållanden kunna inträffa i sådana fall då ett sammanhäng-

ande fiskevatten äges av flera personer med var sitt område i vattnet. En av dessa personer kan nämligen, utan att överträda gällande lag, genom ett överdrivet fiskande inom sitt område nedbringa fisktillgången i hela vattnet till en obetydlighet. Att övriga delägare då uppge alla försök att arbeta för en god fiskevård är endast naturligt. Även måste beaktas, att en rationell fiske-drift icke kan med fördel utövas inom områden av alltför ringa omfattning.

Dessa brister i 1896 års lag ha framträtt så mycket starkare, som vårt lands insjö- och skärgårdsfisken till större delen äro oskiftade.

Fiskerättskommittén, vars förslag i väsentliga delar överensstämde med Palmquists, uttalade, att en reglering borde ske så smidigt som möjligt och kunna genomföras i alla fall, då behov därav förelåg. Särskilt övergången från frivilliga fiskevårdsföreningar till en fastare organisation borde underlättas.

I fråga om syftet med den föreslagna lagstiftningen anförde kommittén bl. a. följande.

Det förhåller sig utan tvivel så, att många av vårt lands fiskevatten icke tillgodogöras på ett rationellt sätt. Somliga av dem vanskötas på det sätt, att fiskevattensägarna genom alltför stark avfiskning utan motsvarande inplanteringsåtgärder föröda det mera värdefulla fiskbeståndet. Andra vatten åter ligga mer eller mindre outnyttjade. Sistnämnda situation är långt ifrån ovanlig. Ofta kan förhållandet bero på oföretagsamhet eller ha sin orsak i svårigheter att få till stånd ett frivilligt samarbete mellan de olika delägarna i fiskevattnet. Ej sällan inträffar det emellertid, att vidsträckta sammanhängande fiskevatten förvärvas av stadsbor i spekulations- eller rekreations-syfte eller av sportfiskeföreningar. I dylika fall saknas i allmänhet intresse för andra former av fiske än dem som pläga utövas som sport eller eljest för nöjes skull. Sådant fiske som bedrivits av yrkesfiskare kan, sedan de nya ägarna kommit i besittning av vattnet, där komma att upphöra. Yrkesfiskarna i trakten gå på detta sätt miste om möjligheten att arrendera eller eljest förfoga över betydande vattenområden. Uppenbart är, att en sådan underlåtenhet att utnyttja fiskevatten är otillfredsställande ur flera synpunkter. För de egentliga yrkesutövarna går en inkomstkälla förlorad, vilken icke tillgodogöres för annat ändamål. Den totala avkastningen av fisket kan därigenom minskas. Ur såväl näringspolitisk som nationalekonomisk synpunkt framstår det därför som angeläget, att lagstiftningen bereder möjlighet för det allmänna att åtminstone i mera flagranta fall ingripa till förhindrande av att fiskevatten vanskötas på sätt nu antytts.

I likhet med 1943 års utredningsman ansåg fiskerättskommittén det vara lämpligt att inom ramen för en lagstiftning av nu ifrågavarande art tillgodose vissa syften utöver dem som bestämmelserna om gemensamhetsfiske närmast avsett att fylla. Lagstiftningen om fiskevårdsområde borde sålunda även i andra fall än dem, man velat nå med 1913 års lag, kunna tjäna som instrument för att främja ett rationellt utnyttjande av fiskevattnen. Fiskerättskommittén fann därför skäl föreligga att i nu ifrågavarande hänseende gå något längre än som förutsatts enligt motiven till 1943 års förslag. Ett ingripande från det allmännas sida borde sålunda kunna ske ej blott i syfte att förhindra, att ett fiskevatten vansköttes genom rovfiske och underlåten fiskevård. En tvångsreglering enligt den nya lagen borde i fall av behov

även kunna ske för att få till stånd ett rationellt tillvaratagande av de möjligheter till fiske, som vattnet erbjöd.

Den föreslagna lagstiftningen borde enligt kommittén omfatta endast det enskilda fisket.

Remissyttranden över fiskerättskommitténs förslag

I så gott som samtliga över kommittéförslaget avgivna yttranden, där frågan om fiskevårdsområden berördes, framhölls, att det vore angeläget att planmässig ordning för fisket och fiskevården inom slutna eller eljest sammanhängande vattenområden kunde åvägbringas i enklare och effektivare former än vad 1913 års lag erbjöd.

Föredragande departementschefen 1950 i anledning av fiskerättskommitténs förslag

I propositionen nr 60 till 1950 års riksdag med förslag till lag om rätt till fiske, m. m. yttrade föredragande departementschefen, statsrådet Sträng, om behovet av en bättre ordning.¹

Under de senaste årtiondena har en hastig utveckling ägt rum på fiskets område vilket föranlett att åtskilliga spørsmål, som förut haft mindre betydelse, nu påkalla skärpt uppmärksamhet. Särskilt blir frågorna om fördelningen av fiskemöjligheterna och om bevarandet av fiskbestånden alltmera brännande.

Antalet fiskande stiger för varje år. Ej minst ha den ökade fritiden och de förbättrade kommunikationerna medfört en stark tillväxt av det fiske som bedrivs i rekreationssyfte. Samtidigt som sålunda efterfrågan på fiskevatten ökats, ha fiskbestånden, framför allt av de värdefullaste fiskslagen, såsom lax, laxöring, sik och gädda, blivit allt hårdare åtgångna genom vattenregleringar, kraftverksbyggen, flottning, vattenföroreningar och rovfiske. För att fiskets upprätthållande icke skall äventyras är det därför angeläget, att en rationell fiskevård kommer till stånd. Här för förutsättes bl. a. att jämförelsevis stora fiskevatten kunna skötas någorlunda enhetligt. Alldeles särskilt gäller detta vandringsfisken, främst laxen.

Med nuvarande lagstiftning möta emellertid avsevärda svårigheter att få till stånd en dylik enhetlig skötsel. Möjligheten för delägare i oskiftat vatten att hos domstol påkalla beslut angående fiskets begagnande har utnyttjats endast i sällsynta fall, och även lagen om gemensamhetsfiske har i praktiken fått jämförelsevis liten betydelse. Detta torde i icke ringa mån ha berott på att förfarandet vid inrättande av gemensamhetsfiske ansetts alltför omständligt, delvis på grund av svårigheten att samla erforderlig majoritet för giltigt beslut.

I likhet med kommittén finner jag därför önskvärt att möjlighet beredes att i enklare former få till stånd en planmässig ordning för fisket och fiskevården inom ett visst, större eller mindre, sammanhängande fiskevatten. Den lagstiftning med motsvarande syfte som genomförts på jakträttens område har enligt vad som allmänt vitsordas givit goda resultat. Kommitténs förslag om fiskevårdsområden är i många avseenden väl ägnat att tillgodose behovet av praktiska och effektiva bestämmelser i ämnet. Genom att kraven på formlig omröstning och kvalificerad majoritet bland delägarna uppgivits ha sålunda utsikterna att få till stånd ett positivt beslut väsentligt ökats,

¹ S. 95 f.

och även i övrigt har förfarandet förenklats. Förslaget lämnar också större variationsmöjligheter i fråga om fiskets tillgodogörande än lagen om gemensamhetsfiske och medgiver därigenom en smidigare anpassning efter skiftande behov och förutsättningar.

Trots förslagets obestridda förtjänster anser jag mig emellertid icke böra tillstyrka dess omedelbara genomförande. Med anledning av vad som anförts i remissyttrandena torde nämligen ytterligare överväganden böra ske på flera viktiga punkter.

De betänkligheter som anförts mot förslaget avse i första hand, att det tillägger länsstyrelsen alltför stora maktbefogenheter på bekostnad av delägarnas självbestämmanderätt. Denna anmärkning kan enligt min uppfattning icke lämnas utan beaktande. Det är nämligen av stor vikt att lagstiftningen på förevarande område mötes med intresse och förståelse och icke uppfattas som ett besvärande tvång. Utan medverkan från de närmast berörda lär någon verkligt effektiv fiskevård knappast kunna åstadkommas.

Det synes ej heller vara uteslutet att syftet med förslaget kan uppnås på ett sätt som gör mindre intrång på den enskildes handlingsfrihet utan att effektiviteten därför behöver äventyras. Att kommittén ansett länsstyrelsen böra utrustas med en tämligen vidsträckt rätt att tvångsvis genomdriva vissa åtgärder torde sammanhånga med en önskan att reglerna om fiskevårdsområde skulle kunna användas för flera olika, delvis rätt artskilda ändamål, av vilka några antagits svårligen kunna uppnås på frivillighetens väg. Det kan måhända därför visa sig vara en lämpligare lösning att bereda möjlighet till olika förfaranden allt efter förutsättningarna i det särskilda fallet.

Tredje lagutskottet 1950 i anledning av fiskerättskommitténs förslag

Utskottet framhöll i sitt av riksdagen sedermera godkända utlåtande nr 23/1950 över propositionen nr 60 behovet av en lagstiftning om fiskevårdsområden. Utskottet yttrade.

Otvivelaktigt har Sverige bättre förutsättningar än de flesta andra europeiska länder att kunna möta den alltmer ökade efterfrågan på fiskevatten från alla kategorier fiskande: yrkesfiskare, binäringsfiskare och fritidsfiskare. En påtaglig svårighet är emellertid att de svenska fiskevattnen ofta äro uppsplittrade på ett mycket stort antal delägare. Detta försvårar delägarnas eget fiske och utgör ett hinder för upplåtelse till utomstående. Särskilt i turistbygder visar erfarenheten att goda fiskemöjligheter kunna ge icke obetydliga extrainkomster åt ortsbefolkningen, både direkt och indirekt. För att upprätthålla fisket erfordras i många fall en rationell fiskevård med genomtänkta fiskeriplaner, alltsidigt fiske, beståndsvård, övervakning, fredningsområden och, där så erfordras, fiskinplanteringar m. m. Redan nu bedrivs på frivillighetens väg ett omfattande arbete i sådant hänseende, ofta med bistånd från hushållningssällskapen. Emellertid behöver detta arbete stöd av en modernare lagstiftning. Redan 1942 framhöll riksdagen i skrivelse nr 260 såsom en »trängande nödvändighet» att 1913 års lag om gemensamhetsfiske gjordes till föremål för omarbetning enligt närmare angivna riktlinjer. Utskottet vill understryka detta yttrande och uttalar — i anslutning till vad som yrkats i ett flertal motioner — den förväntningen att Kungl. Maj:t ville låta skyndsamt utarbeta och för riksdagen framlägga ett överarbetat förslag till lagbestämmelser om fiskevårdsområden.

Fiskeristyrelsens förslag 1956

Fiskeristyrelsen framhöll i sitt år 1956 avgivna betänkande att de enskilda fiskevattnen inom riket i stor utsträckning var oskiftade. Ofta ägdes ett oskiftat vatten av ett jämförelsevis stort antal personer. I de fall, då ett fiskevatten var skiftat, var varje lott ofta av ringa storlek. Mera sällan förekom det att ett enskilt fiskevatten, som framstod såsom en naturlig enhet ur fiske- och fiskevårdssynpunkt, ägdes av en enda person. Detta medförde betydande olägenheter.

Styrelsen pekade till en början på de fall, då varje lott ej kan för sig utnyttjas på ett rationellt sätt. Ingen av delägarna har måhända de ekonomiska resurser, som behövdes särskilt för anskaffande av erforderliga fiskredskap. Stundom kunde vidare de olika lotterna var för sig vara för små för de stora redskap som erfordrades för ett lönande fiske. Detta förhållande var kanske mest markant vid ålfiskekusterna. Jämväl i övrigt kunde naturligtvis omständigheterna vara sådana, att delägarna med hänsyn till lotternas ringa storlek ansåg det meningslöst att där driva fiske. Även då olägenheter av nu nämnd art icke förefanns kunde det, vad fisket efter vandringsfisk beträffade, vara fördelaktigast att fisket skedde å en enda plats inom fiskevattnet i stället för på ett flertal olika ställen, kanske med begagnande av mindre effektiva redskap.

Emellertid mötte även ur andra synpunkter än de nu angivna hinder för ett rationellt fiske i ett vatten som ägdes av ett flertal olika personer. Intresset att bedriva fisket på lämpligt sätt i sådant vatten kunde lätt förslappas hos den enskilde delägaren. Började en delägare göra sig skyldig till överdrivet fiske, var risken stor att också övriga delägare började förfara på samma sätt. En företeelse — kanske vanligare än rovfiske i egentlig mening — var, att ett fiskevatten beskattades på så sätt att beståndens sammansättning blev ogynnsam. Ofta hade sålunda förekommit att de enskilda delägarna visat bristande intresse att nedbringa bestånden av s. k. ogräsfisk, så att dessa hölls tillbaka för mera värdefulla fiskslag. Vidare hade ofta förbisetts angelägenheten av att beståndet av visst fiskslag exploaterades på så sätt att beståndets sammansättning i avseende å årsklasser blev den ur avkastningssynpunkt bästa. Därjämte förhöll det sig helt enkelt ofta så att det fiskades för litet i ett fiskevatten med påföljd att vattnet kom att innehålla endast småväxt, värdelös fisk. Målet för en rationell drift av fisket borde vara, att med minsta omkostnader och arbete få största möjliga varaktiga avkastning. I vatten med flera delägare kunde detta endast ernås genom samarbete och ömsesidigt hänsynstagande.

De nu berörda olägenheterna av fiskevattnens uppsplittring å ett flertal ägare kunde förebyggas på olika sätt. Härom anförde styrelsen.

Ofta är det påkallat med en omsorgsfull planläggning av fisket med regler bl. a. om vilka slags eller hur många redskap varje fiskande får använda eller å vilka tider eller platser han får fiska. Stundom kan syftet vinnas genom utarrendering av fisket till yrkesfiskare eller annan lämplig person, kanske någon av delägarna. Åtskilliga fiskevatten, särskilt i turistbygder

och vid tätorter, lämna den för fiskerättsägarna högsta ekonomiska avkastningen genom att utnyttjas till husbehovs- och fritidsfiske, antingen genom att utarrenderas till en fiskeklubb eller genom försäljning av fiskekort eller liknande tillståndsbevis i den omfattning som med hänsyn till delägarnas intressen befinnes lämplig.

För främjande av fisket kan det, vare sig fisket bedrivs av delägarna enligt en viss plan eller helt eller delvis utarrenderas, vara önskvärt med sådana regler för fiskets bedrivande som ofta bruka betecknas som regler om fiskevård, nämligen bestämmelser om fredningsområden, fredningstider, fångstminimimått m. m. Att här behöva anlita den ordning för antagande av dylika bestämmelser som är fastställd i fiskeristadgan, kan i många fall framstå såsom onödigt omständligt.

Ett främjande av fisket kan underlättas t. ex. genom sådana åtgärder som uppreisning av nätställen, notvarp och ryssjeplatser, anläggning av bryggor och båtuppdragningsplatser o. s. v. Ett ofta anfört motiv för bildande av en samorganisation är nödvändigheten att ordna tillsyn över vattnet till skydd mot tjuvfiske och överträdelser av de stadgar som gälla för vattnet. Sådan tillsyn kan — särskilt i trakter med många fiskeintresserade — knappast effektivt ordnas utan tillsättande av en eller flera tillsynsmän att hålla uppsikt över vattnet. Bland fiskevårdsåtgärder i mera inskränkt bemärkelse som kunna vara av stor betydelse må nämnas utplantering av fisk eller fiskyngel (jfr 13 § fiskeristadgan), bortfiskning av s. k. ogräsfisk, anordnande av vilställen, lekbottnar och ev. fiskvägar (särskilt i laxöringsvatten), gödsling av vatten m. m.

Styrelsen framhöll att det självfallet var angeläget, att kostnader för åtgärder som nu sagts fördelades rättvist mellan samtliga de fiskevattensdelägare, som drog nytta härav. Om flertalet delägare var ense att vidtaga åtgärd som nu sagts, borde möjligheter finnas för dem att få övriga delägare att delta i kostnaden. Även härutinnan framträdde sålunda behovet av en samorganisation.

Även i fall då fisket i ett fiskevatten utnyttjades på ett ur allmän synpunkt tillfredsställande sätt och särskilda fiskevårdsåtgärder ej heller var påkallade, kunde det vara önskvärt med ingripande för att erhålla en rättvis fördelning av fisket mellan delägarna inbördes. Ovanligt var sålunda icke att delägare i oskiftat fiskevatten ej kunde komma överens om hur de skulle utnyttja de olika fiskeplatserna eller att somliga delägare mot de övrigas vilja utnyttjade fisket mer än deras andel i vattnet kunde anses berättiga dem till. De flesta gemensamhetsfiskerier, som inrättats utmed rikets havskuster och som ej utarrenderats, torde ha tillkommit av nu anförda skäl eller sålunda för att reglera förhållandet mellan delägarna i oskiftat vatten. Även i skiftat vatten kunde det förekomma, att en ägare — utan att driva fiske annat än på eget område — till skada för de övriga tillgodogjorde sig en avsevärt större mängd fisk än som var skälig med hänsyn till värdet av hans lott i förhållande till värdet av fiskevattnet i dess helhet.

Fiskeristyrelsen behandlade härefter i ett särskilt avsnitt frågan, huruvida reglering av fisket borde komma till stånd även för tillgodoseende av andra intressen än delägarnas. Fiskeristyrelsen kom

till det resultatet, att ändamålet med den förordade regleringen borde vara att i fråga om vatten, som är oskiftat eller eljest tillhör två eller flera, främja fisket och fiskevården i delägarnas gemensamma intresse och reglera förhållandet mellan dem.

Fiskeristyrelsen ansåg i likhet med fiskerättskommittén att den föreslagna lagstiftningens omfattning borde begränsas till det enskilda fisket. Den tänkta organisationen skulle till den del den kom att omfatta även s. k. fritt fiske, d. v. s. fisket i allmänt vatten och det fiske som varje svensk medborgare äger bedriva i enskilt vatten, sakna delägare. Redan på denna grund vore det ogörligt att utsträcka den tänkta organisationens funktioner att omfatta även frifisket.

Remissyttranden över fiskeristyrelsens förslag

Behovet av en lagstiftning av huvudsakligen det innehåll som fiskeristyrelsens förslag innebär vitsordades allmänt av remissinstanserna. Två av dessa, *länsstyrelsen i Örebro län* och *Älvsborgs läns norra hushållningssällskap*, ställde sig dock avvisande till tanken på en ny lagstiftning på området.

En närmare redogörelse för remissyttrandena återfinnes i propositionen å s. 31 ff.

Departementspromemorian 1957

I departementspromemorian framhölls att behovet av en snar reform av gällande rätt på föreliggande område fick anses vara tillfredsställande klarlagt. Den föreslagna lagstiftningen innebar såväl enligt fiskeristyrelsens som promemorians förslag att vissa åtgärder skulle kunna genomföras utan samtycke från alla delägare. En jämförelse med lagstiftningen om jaktvårdsområde, vilken lagstiftning i flera hänseenden stått som förebild, gav vid handen att — enligt förslagen — tvångsingripanden på fiskets område skulle kunna genomföras lättare och ävenledes bli mera långtgående.

Huru än förhållandet mellan fiskevårdsförening och fiskevårdsområde ordnades torde det, uttalas vidare i promemorian, vara klart, att blotta förekomsten av en lag med vissa inslag av tvång skulle utgöra ett utomordentligt stöd för fiskevårdsföreningarna i deras fortsatta arbete och därmed på sitt sätt gagna den föreslagna lagstiftningens syfte. Det kunde nämligen förväntas att en fiskerättsägare, som nu undandrog sig att medverka i en frivillig fiskevårdsförening, inför möjligheten av att mot sin vilja få sitt fiske indraget i ett fiskevårdsområde föredrog att gå in i föreningen. Mot en dylik utveckling torde intet vara att erinra. Från Svenska jägareförbundet hade upplysts att vid sidan av de omkring 1 000 jaktvårdsområden, som organiserats enligt jaktlagen, fanns ungefär ett lika stort antal frivilliga jaktvårdsföreningar, vilka — med gott resultat — bedrev en verksamhet med i huvudsak samma syfte som jaktvårdsområdena.

Remissyttranden över departementspromemorian

I huvudfrågan — behovet av ny lagstiftning — hänvisade remissinstanserna i allmänhet till vad de tidigare anfört. Flera framhöll dock ånyo uttryckligen att behovet av en ny lagstiftning var påtagligt och att 1913 års lag snarast möjligt borde ersättas av en modern lag.

En närmare redogörelse för remissyttrandena återfinnes i propositionen å s. 39 ff.

Departementschefen

Fisket som naturtillgång låter sig inte fritt skattas utan fara för dess framtida bestånd. På samma sätt som skogsbruk och jakt ej längre kan tänkas utan skogsvård och viltvård kan ett rationellt inhemskt fiske på längre sikt inte bedrivas utan fiskevård. För fiskevården gäller emellertid i än högre grad än för själva utövandet av fisket att den för att leda till framgång och bestående resultat måste omfatta tämligen stora områden, vilka om möjligt bör utgöra biologiskt naturliga enheter.

Den nuvarande lagstiftningen på området motsvarar enligt min mening inte de krav fiskets utövare — de må vara yrkesfiskare eller inte — har rätt att ställa. — — — Varje svensk medborgare har rätt att fiska med rörligt redskap i allmänt vatten. Fiske får även i avsevärd utsträckning fritt utövas i enskilt vatten vid havskusten och i de fem största sjöarna. I övrigt är fisket i enskilt vatten förbehållet fastighetsägaren eller den som eljest därstädes har enskild fiskerätt. Den lagstiftning som jag nu föreslår har endast avseende å enskilt fiske.

Det fiske som bedrivs inom Sveriges gränser kan visserligen i ekonomisk betydelse numera inte mäta sig med det fiske som av svenska fiskare bedrivs utanför territorialgränsen. Det inhemska fisket har dock ekonomisk betydelse och tjänar dessutom för en stor del av vårt lands befolkning som rekreation och tidsfördriv. Det finns därför enligt min mening all anledning att lagstiftningen stöder strävandena efter rationellt fiske och effektiv fiskevård. Det finns inte någon statistik, som visar hur fisket inom territorialgränsen fördelar sig på »frifiskare» och »enskilda» fiskare, men åtskilliga skäl talar för antagandet att det enskilda fisket ur såväl ekonomisk som annan synpunkt inte är det minst betydelsefulla.

I den mån fiskerätten inte gjorts till föremål för särskild reglering gäller fastighetsrättens regler även för enskilt fiske. Detta betraktas därvid vanligen som del av fastighet, men det förekommer också, att fisket som sådant utgör en särskild fastighet; jag syftar därvid främst på s. k. jordboksfisken eller särskilt skattlagda fisken »varmed äganderätt till grunden ej är förenad». Med denna karaktär hos det enskilda fisket följer att reglerna om laga skifte och annan fastighetsbildning är tillämpliga på enskilt fiske.

Under de senast förflutna 200 åren har i vårt land pågått en omfattande skiftesverksamhet, vars mest intensiva skede kan sägas sammanfalla med

1800-talet. Denna verksamhet har för den alldeles övervägande delen av det svenska fastighetsbeståndet inneburit — förutom att varje fastighet från att tidigare ha bestått av flera från varandra skilda områden sammandragits till ett eller ett fåtal områden med ur brukningssynpunkt bättre arrondering — att de totalt sett väldiga områden, som tidigare utgjorde byars och andra kollektivs samfällda ägor uppdelats på de enskilda, i samfälligheterna delägande fastigheterna.

För de talrika fall, då skifteshandlingarna inte lämnar uttryckligt besked, är det sedan gammalt en omstridd fråga, huruvida de samfällda vattenområdena i allmänhet gjordes till föremål för delning då övriga samfälligheter delades. Däremot synes det råda enighet om att fisket i sådana fall i regel undantogs från delningarna. Det säger sig också självt att fiske inte på samma sätt som fast mark lämpar sig för delning. Delning av fiske har likväl förekommit i inte ringa utsträckning och då ofta vid särskild för rättning. Slutresultatet av den nu redovisade utvecklingen har likväl för fiskets del inneburit att en stor del av det enskilda fisket — och sannolikt huvuddelen därav — fortfarande är oskiftat. I fråga om fisket lever sålunda en inte oviktig del av den urgamla bygemenskapen fortfarande kvar.

I de fall då fisket är oskiftat, är antalet delägare ofta så stort att det inte är möjligt för vare sig alla eller flertalet att där bedriva ett rationellt fiske. Är fisket återigen skiftat är ofta — och detta gäller i synnerhet de skiften som tillkommit före tillkomsten av 1926 års jorddelningslag — varje skifteslott för liten för att kunna tillåta ett rationellt fiske. I de flesta fall kan de olika skifteslotterna inte anses som var för sig biologiskt naturliga enheter. Det kan därför lätt inträffa att en fiskerättsägare genom överdrivet fiskande, olämpliga fångstmetoder eller på annat sätt skadar fisket för sina grannar. Oavsett om fisket är skiftat eller oskiftat är samverkan mellan fiskerättsägarna i de flesta fall en förutsättning för fiskets och fiskevårdens ändamålsenliga bedrivande. Det säger sig självt att en sådan samverkan inte kan bli effektiv utan att äga stöd i lag. Jag skall därför nu något uppehålla mig vid frågan om gällande bestämmelser kan anses ändamålsenligt utformade.

Är fisket oskiftat regleras delägarnas förhållande till varandra och till samfälligheten av 24 § fiskerättslagen. Utöver detta kortfattade stadgande, för vilket jag tidigare närmare redogjort, finns inte någon i lag given reglering som är omedelbart tillämplig på detta slag av samfälligheter. Lagrummets föreskrift att oskiftat fiske av delägarna må nyttjas »efter vad de kunna sämjas» har allmänt ansetts innebära inte blott att varje delägare äger rätt att fiska var som helst inom det oskiftade fiskets område, utan även att han inte utsätter sig för straff, om han fiskar i större omfattning, än vad som motsvarar hans andel i samfälligheten. Den citerade lagregeln ger vidare vid handen att beslut om oskiftat fiskes nyttjande inte kan fattas av delägarna själva med mindre de är eniga. En aldrig så kvalificerad majoritet kan sålunda inte mot minoritetens vilja genomdriva antagandet av en fiskeplan eller besluta om utarrendering eller försäljning

av fiskekort. De som önskar få en sådan åtgärd genomförd hänvisas i stället att vända sig till myndighet. Denna är antingen allmän underrätt — för åtgärd enligt 24 § första stycket andra punkten fiskerättslagen — eller länsstyrelse — för åtgärd mot vanskötsel enligt 30—32 §§ samma lag, fiskevårdsbestämmelse enligt 14 § fiskeristadgan eller inrättande av gemensamhetsfiske enligt 1913 års lag — eller lantmätare eller annan fastighetsbildningsmyndighet. Kravet på enhällighet för beslut av delägarna erinrar om det tillstånd, som i fråga om andra bysamfälligheter rådde intill antagandet av 1921 års lag om förvaltning av bysamfälligheter och därmed jämställda samfällda ägor och rättigheter. Dessförinnan var det i regel inte möjligt för delägarna i en by att sälja, upplåta eller eljest besluta om samfällad ägas användning om inte alla var eniga. Detta tillstånd medförde betydande olägenheter och bysamfällighetslagens möjligheter till förvaltning genom majoritetsbeslut fyllde vid sin tillkomst ett länge känt behov. Lagen är av supplerande natur och den äger sålunda inte tillämpning på förvaltning eller användning av oskiftat fiske. Dock synes inte uteslutet att å oskiftat fiske tillämpa bysamfällighetslagens regler om försäljning.

Det förhållandet att möjlighet att åstadkomma majoritetsbeslut i fråga om förvaltning av bysamfällighet saknades före 1921 berodde emellertid inte på en tillfällighet. Enligt tidigare rådande jordpolitisk uppfattning sökte nämligen så mycket som möjligt uppmuntra enskild drift på bekostnad av samfällad. Samfällda ägor borde i så stor omfattning som möjligt skiftas. Det fanns därför ur lagstiftarens synpunkt inte någon anledning att meddela regler om dylik egendoms användning och förvaltning, eftersom sådana regler skulle ha motverkat det angivna syftet. Emellertid brukade fisket, som jag nyss framhöll, vid skiftena i regel undantagas från delning och lagstiftaren har i varje fall under de senaste decennierna sökt motverka delning av oskiftat fiske. Det måste därför betecknas som anmärkningsvärt att lagstiftningen i den stora utsträckning som är fallet saknar bestämmelser om oskiftat fiskes nyttjande och förvaltning. Då det inte heller i dagens läge torde finnas anledning att slå in på någon annan väg ifråga om de oskiftade fiskenas framtid, är det enligt min mening uppenbart att gällande rätt på denna punkt inte är utformad på ändamålsenligt sätt.

Om delägarna i ett oskiftat fiske inte kan samsas, anvisar 24 § fiskerättslagen dem att hos allmän underrätt påkalla föreskrifter hur fisket skall nyttjas. Det har uppgivits att bestämmelsen endast sällan tillämpas. Om anledningen härtill är det svårt att yttra sig. Bestämmelsen har fördelen att vara enkel och kortfattad, men detta innebär å andra sidan att den inte ger vare sig allmänhet eller domstol någon egentlig vägledning. I flertalet fall då åtgärd enligt 24 § fiskerättslagen påkallas torde även behov föreligga av en organisation i en eller annan form för den fortsatta verksamheten. Lagen ger dock inte någon anvisning om hur organisationsfrågan skall lösas, vilket får anses såsom en väsentlig brist.

Min kritik av gällande rätt har hittills tagit sikte på bestämmelserna i 24 § fiskerättslagen om oskiftat fiske. Någon motsvarighet till detta lagrum

finns inte i fråga om skiftade fisken. Som jag nyss framhållit föreligger emellertid mången gång behov av organiserad samverkan i lika hög grad i fråga om skiftat som oskiftat fiske. Flertalet av de brister i gällande rätt, varpå jag nu fäst uppmärksamheten, torde ha varit väl kända för statsmakterna redan vid tiden för tillkomsten av 1913 års lag om gemensamhetsfiske. Man hyste då den förhoppningen att föreliggande svårigheter skulle låta sig bemästras med hjälp av 1913 års lag. Så blev emellertid inte fallet. Lagen har, bortsett från södra delen av Kalmar län, praktiskt taget blivit en lag på papperet. Orsakerna härtill har främst ansetts vara lagens stränga krav på kvalificerad majoritet för gemensamhetsfiskes inrättande och vissa andra beslut, vidare det omständliga förrättningsförfarandet och slutligen den stela och detaljerade regleringen av organisationens hela verksamhet. Vad sålunda andragits mot 1913 års lag må i och för sig vara riktigt. Det synes mig likväl inte utgöra hela förklaringen till att lagen kommit att tillämpas i så obetydlig utsträckning. Den omständigheten att lagen inom en viss del av Kalmar län, där förutsättningarna i och för sig varken varit bättre eller sämre än annorstädes, erhållit en ganska betydande tillämpning såväl i saltsjön som i sötvattnen och därtill enligt uppgift visat sig kunna tjäna till betydande gagn för fisket ger mig anledning till antagande att den personliga insatsen där varit av väsentlig betydelse. Även om det väl i och för sig låter sig tänkas att genomföra en reform på det sättet att man med bibehållande av grundvalarna i 1913 års lag genomför smärre ändringar på de punkter där lagen visat sig särskilt otidsenlig eller ohanterlig, anser jag likväl att denna metod i förevarande fall inte är ändamålsenlig. Däremot finner jag det angeläget att man vid en reform försöker bevara grundprinciperna i 1913 års lagstiftning. Dessa torde kunna sammanfattas så att man med lagens stöd inom ramen för bestående äganderättsförhållanden men utan hänsyn till fiskets karaktär av skiftat eller oskiftat ordnar det enskilda fisket på ett ur delägarnas egna synpunkter så rättvist och ändamålsenligt sätt som möjligt.

Vid en granskning av gällande rätt måste ytterligare några lagrum beröras. Bestämmelserna om åtgärder mot vanskötsel av fiske utgjorde en nyhet i 1950 års fiskerättslag. I händelse av vanskötsel kan länsstyrelse som en yttersta åtgärd fastställa en fiskeriplan, vilken fiskerättsägaren vid påföljd av vite har att följa. Självfallet kan fall tänkas då missförhållanden, vilka har sin grund i sådana brister i gällande rätt som jag nyss pekat på, kan avhjälpas genom tillämpning av bestämmelserna om vanskötsel. I enlighet med vad man räknade med vid tillkomsten av dessa bestämmelser torde de tillämpas endast i undantagsfall. Redan av denna anledning ter det sig mindre tilltalande att för de syften, som man inom ramen för exempelvis 1913 års lag tänkt sig att kunna tillvarata, tillgripa vanskötselbestämmelserna. Förhållandena kan också vara sådana att situationen ur allmän synpunkt inte berättigar till ingripande samtidigt som den exempelvis för en enskild delägare i ett oskiftat fiske kan vara högst otillfredsställande. I sådana fall torde bestämmelserna om vanskötsel av fiske

inte vara tillämpliga. Därtill kommer att en tillämpning av dessa bestämmelser svårigen kan tänkas stimulera fiskerättsägarna till den självverksamhet, som måste utgöra grundvalen för en ny lagstiftning på området.

Under diskussionen om behovet av en reform av gällande rätt har även framhållits att länsstyrelses möjlighet att med stöd av 14 § fiskeristadgan meddela lokala bestämmelser gör ytterligare lagstiftning överflödigt. På sina håll har denna möjlighet begagnats i stor omfattning, vilket medför att det inte sällan både för allmänhet och myndigheter är svårt att veta vad som i det särskilda fallet är gällande rätt. Länsstyrelsen i Stockholms län har framhållit att det är önskvärt att begränsa och förenkla dessa lokala bestämmelser men att detta inte låter sig göra förrän en lagstiftning om fiskevårdsområden kommit till stånd. — Medräknas även de bestämmelser som kan komma att inflyta i fiskevårdsområdenas stadgar, är det inte sannolikt, att den sammanlagda mängden av bestämmelser vid ett genomförande av den föreslagna lagstiftningen kommer att minska, men man vinner å andra sidan den fördelen att länsstyrelsens föreskrifter inte i samma utsträckning som nu behöver belastas med bestämmelser av utpräglat lokal karaktär utan kan begränsas till sådant som har betydelse för hela länet eller eljest är av intresse för en större allmänhet. Härtill kommer att det givetvis ur alla synpunkter är att föredra att lokala bestämmelser av den detaljkaraktär, som det här ofta gäller, i största möjliga utsträckning tillkommer under fiskerättsägarnas egen medverkan och genom deras egna beslut än att det sker genom myndighets påbud, låt vara att sakägarnas mening även därvidlag i regel skall inhämtas.

Om rätt till oskiftat fiske missbrukas eller missförhållanden av annan art förekommer, kan understundom laga skifte eller delning av fisket enligt jorddelningslagen medföra en bättre ordning. De möjligheter som jorddelningslagen erbjuder att komma tillrätta med de problem, som uppkommer då fiskerätt är gemensam för flera fastigheter, är emellertid på skilda sätt starkt begränsade. Det torde sålunda endast sällan inträffa att lagens krav, att delning av fiske blott får ske i det fall då inte någon delägare lider förfång, kan uppfyllas; särskilt inte då vattenområdet är litet eller delägarna många. Då en fiskedelning liksom ett laga skifte är avsedd att bestå för framtiden och därför måste förutsätta en mycket grundlig undersökning av fiskets värde i skifteslagets olika delar, kommer en dylik förrättning i regel att kräva lång tid och betydande kostnader. I de fåtaliga fall, där laga skifte eller delning faktiskt kommer till stånd, får förrättningen ofta den formen att särskild lott utlägges för en eller annan delägare, medan för de återstående liksom tidigare utlägges en gemensam — men efter delningen minskad — ägolott. Belysande för de problem som här möter är ett av högsta domstolen nyligen avgjort mål, refererat i NJA 1958 s. 713.

Med hänsyn till det senast sagda och då den fråga som jag i detta sammanhang anser vara så väsentlig, nämligen hur den nödvändiga samverkan skall komma till stånd, inte lösts inom jorddelningslagstiftningen anser jag

det vara berättigat att påstå att av denna lagstiftning anvisade förfaranden för nu föreliggande spörsmål är av mindre intresse.

Redan tidigare har jag framhållit, att det enskilda fisket liksom fiskevården har behov av i lag grundade regler för åvägabringande av samverkan och rättvisa mellan delägarna. Av den granskning av innehållet i gällande rätt som jag därefter redovisat torde ha framgått att behovet av ny lagstiftning i dessa ämnen är starkt och påtagligt. Denna uppfattning delas av det övervägande antalet remissinstanser. Jag har därför beslutat framlägga förevarande förslag, som innebär tillskapande av en ny organisationsform, kallad fiskevårdsområde och avsedd att träda i stället för gemensamhetsfiske enligt 1913 års lag. De kritiska röster som höjts gentemot förslaget om en helt ny lagstiftning har i allmänhet åberopat att gällande rätt är tillfredsställande eller att de remitterade förslagen rymt så många inslag av tvång att en ny lagstiftning skulle komma att mötas med misstro eller, slutligen, att lagstiftningens genomförande skulle ställa sig så kostsamt och bereda myndigheterna så mycket besvär och arbete att fördelarna inte skulle stå i rimligt förhållande till nackdelarna.

Behovet av lagstiftning har jag tidigare berört. Invändningen att de remitterade förslagen rymmer inslag av tvång drabbar i och för sig även det nu framlagda förslaget. De inslag av tvång som nu kvarstår är dock av den beskaffenhet att de enligt min mening måste accepteras för att en lag på området skall fylla någon funktion. De är av begränsad omfattning och har i intet fall till syfte att tillgodose andra intressen än delägarnas. Den enskilde sakägarens rättssäkerhet har i lagförslaget tillmätts största beaktande.

Att tillskapandet av fiskevårdsområden kommer att medföra kostnader och besvär är uppenbart. Som jag i ett annat avsnitt kommer att närmare utveckla har initiativrätten helt lagts i delägarnas egna händer. Storleken av uppkommande kostnader och besvär blir därför beroende av det intresse, varmed den nya lagstiftningen kommer att omfattas av allmänheten. Jag har emellertid utgått ifrån att, hur än kostnaderna för det tänkta förfarandet slutligen skall gäldas, den föreslagna lagstiftningen skall komma till tillämpning endast om detta för berörda sakägare kan beräknas medföra en verklig båtnad, låt vara att denna inte alltid låter sig uppskattas i pengar. Under alla förhållanden lär dock vissa kostnadsökningar uppkomma för det allmänna. Eftersom det allmänna i sin egenskap av lagstiftare får anses bära en väsentlig del av ansvaret för att rådande tillstånd är mindre tillfredsställande, är det enligt min mening också ofrånkomligt att staten påtager sig en skälig andel av kostnaderna för en reform. Det sätt varpå fiskevårdsområde enligt det nu framlagda förslaget skall komma till stånd torde komma att åsamka myndigheterna, närmast länsstyrelserna, betydligt mindre arbete än ett genomförande av något av de tidigare förslagen.

Syftet med den nya lagstiftningen har indirekt delvis framgått av vad jag redan sagt. I detta ämne vill jag ytterligare framhålla följande.

1913 års lag har inte till syfte att tillgodose andra intressen än delägarnas.

Det har under diskussionen om en reform av lagen hävdats att en lagstiftning på området lämpligen borde tillvarata även andra intressen, t. ex. det allmännas intresse att ett fiske inte vanskötes, vid fiskevattnet boendes intresse av att legalisera en gammal sedvänja att fiska eller en sportfiskande allmänhets intresse att förvärva lämpliga fiskevatten. För egen del är jag av den uppfattningen att även om nu nämnda och måhända även andra besläktade intressen väl kan vara värda att stödjas av statsmakterna, bör detta dock inte ske inom ramen för den här föreslagna lagstiftningen. Flera av de nämnda intressena är det f. ö. möjligt att redan nu tillgodose på annat sätt. En reform som skall ersätta 1913 års lag med en ny bör därför ha till syfte att ordna fiskeförhållandena, bringa rättvisa mellan fiskerättsägarna och i övrigt främja deras gemensamma intressen. Det sagda utesluter inte att lagen samtidigt kan tillgodose också andra intressen, t. ex. det allmännas intresse att fisket som naturtillgång utnyttjas och vårdas på bästa sätt eller sportfiskarnas intresse att få tillgång till för dem lämpliga vatten.

Under remissbehandlingarna har från vissa håll föreslagits att i lagtexten skall fastslås att regleringen skedde i delägarnas ekonomiska intresse. Jag ansluter mig därvidlag dock till dem som ansett att en dylik fixering av syftet inte är påkallad. Även för fiskerättsägarna själva har fisket numera för många erhållit karaktär lika mycket av fritidssysselsättning som förvärvsarbete. Jag anser därför att det bör överlåtas åt delägarna själva att efter majoritetsregler bestämma vilket syfte de inom lagens ram vill fullfölja. I linje med det nu sagda ligger att den föreslagna lagstiftningen i princip inte velat tillgodose någon viss kategori av fiske, t. ex. yrkesfiske, framför någon annan. En annan sak är, vilket jag senare skall närmare beröra, att förslaget innehåller bestämmelser varigenom man velat säkerställa att yrkesfiskare och annan, för vilken fisket är av väsentlig betydelse för hans försörjning, inte skall behöva vidkännas avbräck i sin näring.

Det har från några håll gjorts gällande att de brister som kan vidlåda gällande rätt i flertalet fall har avhjälpats genom förekomsten av fiskevårdsföreningar. Från ett förhållandevis stort antal remissinstanser har å andra sidan anförts att fiskevårdsföreningarna är i starkt behov av lagens stöd för sin fortsatta verksamhet. Bland dem som anslutit sig till denna uppfattning märks bl. a. fiskevårdsföreningarnas gemensamma riksorganisation, Svenska fiskevårdsförbundet. För en fiskevårdsförening finns inte någon möjlighet att tvinga någon att bli medlem eller att mot en enda delägars bestridande genomföra en åtgärd som alla andra anser ändamålsenlig. Vad en sådan förening beslutar är inte bindande för ny ägare av en tidigare medlems fiskerätt. Dessa förhållanden har medfört att — om än inom föreningarna många gånger utförts ett berömvärdt och oegennyttigt arbete till gagn för fisket — föreningarnas verksamhet i betydande utsträckning försvårats. Ett av de viktigaste syftena med den nya lagstiftningen har varit att i detta läge räcka fiskevårdsföreningarna en hjälpande hand.

Frågan om den nya lagstiftningens omfattning har varit

föremål för vissa meningsskiljaktigheter. Domänstyrelsen har sålunda föreslagit, att de skiftade fiskena och i vart fall kronans skiftade fisken skall lämnas utanför en lagstiftning om fiskevårdsområden. Redan tidigare har jag framhållit att behovet av lagstiftning i och för sig kan vara lika påtagligt beträffande skiftade som oskiftade fisken. I denna principfråga intager 1913 års lag samma ståndpunkt. I likhet med samtliga tidigare förslagsställare är även jag av den uppfattningen att den nya lagstiftningen bör omfatta även de skiftade fiskena. En annan sak är att ett skiftat fiske rättsligen intager en annan ställning än en andel i oskiftat fiske, vilket föranlett mig att i likhet med vad som skett i de flesta tidigare förslagen kringgärda de skiftade fiskena med särskilda garantier. — När det gäller kronans skiftade fisken vill jag inte förneka att skäl någon gång kan föreligga att undantaga dem från den nya lagstiftningen. Något motsvarande undantag har inte gjorts i 1913 års lag. Jag anser att kronan i regel inte har något att förlora men däremot mycket att vinna på att lagstiftningen också blir tillämplig å kronofiskena. I de fall där skada eller olägenhet för kronan är att förvänta, kommer säkerligen situationen ofta att vara den att förutsättningarna för bildande av fiskevårdsområde över huvud taget inte är för handen.

Några remissinstanser har föreslagit att fiskevårdsområde skall kunna omfatta även frifiske. Andra har hemställt att fiskevårdsområde inte skall kunna inrättas i sådana vatten där frifiske förekommer och detta oavsett om frifisket och det enskilda fisket bedrivs i samma eller angränsande vatten. I detta sammanhang uppkommande problem har ingående belysts i departementspromemorian.

Förekomsten av frifiske och enskilt fiske i samma eller angränsande vatten kan naturligtvis understundom vålla komplikationer. Vid inrättande av fiskevårdsområde i sådana fall måste självfallet hänsyn tagas till förekomsten av frifiske och fiskevårdsområdets stadgar och verksamhet anpassas därefter. Vidare torde vissa av de skäl som anförts mot fiskevårdsområden i sjöar, där frifiske förekommer, väsentligt komma att försvagas därest fiskeristyrelsens nyligen avgivna förslag om lokala fiskevårdsavgifter genomföres. Därigenom skulle även frifiskarna få ekonomiskt bidra till fiskevårdsåtgärder. Däremot saknas enligt min mening anledning att vare sig inrymma frifisket i detta lagstiftningskomplex eller i lagen införa särskilda undantagsbestämmelser med tanke på dessa fall.

I detta avsnitt vill jag till slut beröra en fråga som inte närmare behandlats i den tidigare diskussionen. Man har i de föregående förslagen tänkt sig att fiskevårdsområde liksom gemensamhetsfiske skall omfatta — förutom oskiftat fiske — endast fiske som tillhör två eller flera fastigheter. Härigenom skulle fiskevårdsområde inte kunna bildas av ett skiftat fiske eller av en fastighet, vartill hör dylikt fiske och som äges av flera personer. I de fall då sådant fiske angränsar annat enskilt fiske och de tillsammans kan anses som en lämplig fiskevårdsenhet föreligger inget problem. Förhållandet är emellertid inte sällan sådant att

särskilt skattlagda fisken eller fastigheter med betydande enskilt fiske är så belägna att de inte angränsar andra enskilda fisken. Dessa fastigheter, som i regel är obebodda, har ofta sitt huvudsakligaste värde i fisket. Delägarnas antal är ofta mycket stort. Fall har uppgivits då antalet uppgår till över 200. Sämjedelning har i regel inte ägt rum. Å dylik fastighet är varken 24 § fiskerättslagen eller 1913 års lag tillämplig. I fall där delägarna varit många och enighet inte förelegat har man i praktiken försökt lösa uppkommande svårigheter med stöd av 1904 års lag om samäganderätt genom förordnande av god man. Denne skall emellertid enligt lagens 3 § förordnas på viss tid. Erfordras efter utgången av sådan tid fortsatt behov av god man, måste nytt förordnande utverkas. I regel hyser emellertid delägarna inte någon önskan att rubba på bestående äganderättsförhållanden, varför mången gång ett kontinuerligt behov av god man föreligger. Den kritik som jag tidigare riktat mot 24 § fiskerättslagen torde med minst samma berättigande kunna riktas mot samäganderättslagens användbarhet för föreliggande ändamål. Det synes mig därför angeläget att den nya lagstiftningen utformas så att den kommer att omfatta även dessa fisken. I de fall då den föreslagna lagen skiljer mellan skiftat och oskiftat fiske torde de nu behandlade fiskena i allmänhet inte böra betraktas som oskiftade.

Kammarkollegiet har i sitt sista yttrande uttalat, att den föreslagna lagstiftningen kan tänkas få skatterättsliga konsekvenser som inte är önskvärda. Samfälligheter av samma slag som nu skulle skapas finns emellertid redan på ett flertal lagstiftningsområden. Erfarenheten ger knappast stöd för antagandet att gällande skattelagstiftning inom dessa områden skulle missbrukas i nämnvärd utsträckning. Skulle de farhågor som kammarkollegiet uttalat komma att besannas, synes ändring av skattereglerna böra övervägas.

Lagrådet

I likhet med departementschefen och det övervägande antalet remissinstanser finner lagrådet ett påtagligt behov av ny lagstiftning på ifrågavarande område föreligga.

Motioner

Propositionen avstyrkes endast i de likalydande *motionerna I: 533 och II: 657*. Motionärerna anser förslaget vara alltför ingripande i den enskilde fiskerättsägarens rättssfär och i alltför hög grad stridande mot allmänna rättsprinciper. Det vore bättre att modernisera 1913 års lag. I motionerna anföres bl. a.

Det synes mig att lagens tillämpning lätt kan medföra ingripanden i fiskerättsägarens dispositionsrätt i en omfattning som blir liktydig med nära nog total rättsförlust. Någon allmän regel om fiskevårdsområdets geografiska avgränsning med hänsyn till belägenheten och beskaffenheten i övrigt av de fiskevatten som kan vara avsedda att ingå i området finnes inte. De föreslagna bestämmelserna om majoritetsbeslut gör det möjligt för en grupp fiskerättsägare, som disponerar fisken inom ett begränsat område,

att tvångsansluta ett begärligt fiske på annat håll utan hänsyn till vattendelare, avrinningsområden e. d. Bestämmelserna ger ett helt otillräckligt skydd mot maktnissbruk, där detta söker täckmantel i påstått allmänintresse.

Eljest har i detta avsnitt vissa kritiska synpunkter framförts i motionerna. I motionerna *I: 532* och *II: 656* uttalas sålunda.

Därest en sådan lag som denna skall mottagas med förtroende av fiske-rättsägarna, bör det tvång, som kan anses vara oundgängligen erforderligt för lagens egentliga syfte, ej vara av större omfattning än som är absolut nödvändigt och dessutom vara kringgärdat med tillräckliga garantier till skydd mot rättsförlust för den enskilde. I nämnda avseende kan förslaget ej anses vara tillfredsställande.

Betydelsen av att fiskevårdsföreningarna erhåller lagstiftarens stöd betonas i *motionerna I: 530* och *II: 659*.

De frivilliga fiskevårdsföreningarna har enligt vår mening stor betydelse för samverkan inom det enskilda fisket. I första hand bör man eftersträva att skapa ökade förutsättningar för denna organisationsform. Såsom i propositionen framhålles bör fiskevårdsföreningarnas verksamhet kunna främjas genom den förordade lagstiftningen. Det är emellertid av vikt, att lagstiftningen får en sådan utformning, att den mötes med intresse och förståelse och inte uppfattas som ett besvärande tvång.

I *motionen II: 658* framhålles att det är önskvärt att lagen kommer att innehålla regler om fiskevårdsområdets geografiska avgränsning, så att däri kommer att ingå endast sådana fiskevatten, som på grund av belägenhet och beskaffenhet i övrigt lämpar sig för gemensam fiskevård.

Utskottet

Syftet med den föreslagna lagstiftningen är att åstadkomma rättvisa mellan fiskerättshavarna och en bättre ordning av fiskeförhållandena i fråga om det enskilda fisket. Vissa möjligheter att förverkliga dessa syften finnes inom ramen för 1913 års lag om gemensamhetsfiske. 1913 års lag har emellertid aldrig haft någon egentlig praktisk betydelse, och det har länge allmänt ansetts att lagen behöver reformeras.

Efter 1950 års stora fiskerätsreform är rätten till enskilt fiske mindre omfattande än förut. Alltjämt är dock exempelvis allt fiske i sötvatten — med vissa undantag beträffande våra fem största sjöar — enskilt. Ur folkhushållningssynpunkt torde det enskilda fisket vidare — bortsett från 1950 års reform — i dag vara av mindre betydelse än vid tillkomsten av 1913 års lag och då de första reformförslagen utarbetades. Det enskilda fisket har däremot på annat sätt kommit att tilldraga sig ökat intresse och få större betydelse. Faktorer som därvid särskilt bör nämnas är den ökade fritiden, den omfattande fiskevårdsverksamheten och det livaktiga föreningsväsendet på fiskets område. Behovet av en efter praktiska förhållanden avpassad lagstiftning är därför i dag icke mindre än 1913, snarare tvärtom.

Liknande synpunkter har uttalats av riksdagen både år 1942 och 1950. Utskottet hälsar därför det nu framlagda lagförslaget med största tillfredsställelse. Förslaget har föregåtts av ett omfattande och långvarigt utrednings- och remissförfarande, varvid meningarna ofta starkt brutits. Enigheten har dock varit nära nog fullständig om behovet av en ny lagstiftning. Bortsett från de erinringar som utskottet i det följande på några punkter har att göra är utskottet enigt med föredragande departementschefen. Därmed är naturligtvis ingalunda sagt att det föreliggande förslaget i varje detalj är det bästa tänkbara. Förslaget innebär i många fall ett val mellan ett flertal föreliggande alternativ. Erfarenheten får visa om det valda alternativet varit det bästa eller ej. Om den nu föreslagna lagen om fiskevårdsområden icke i likhet med 1913 års lag skall bli en lag bara på papperet, är det därför nödvändigt att utvecklingen följes med största uppmärksamhet och att erforderliga kompletteringar vidtages utan dröjsmål.

Utskottets ställningstagande i denna del innebär att utskottet icke delar uppfattningen i *motionerna I: 533 och II: 657* att propositionen skall avslås och frågan hänskjutas till ny utredning. I nämnda motioner hävdas, att den föreslagna lagen rymmer inslag av tvång i en utsträckning som är stridande mot allmänna rättsprinciper. Sistnämnda synpunkter återkommer, ehuru i mindre tillspetsad form, även i *motionerna I: 530 och II: 659, I: 532 och II: 656 samt II: 658*. — Det är riktigt att lagförslaget rymmer inslag av tvång, men det gör också 1913 års lag. Tvånget är dock ej av expropriations natur utan innebär endast att en minoritet har att böja sig för majoritetens vilja. Skillnaden mellan 1913 år lag och det nu föreliggande förslaget ligger ej på det principiella planet utan innebär på det stora hela taget endast att man något ökat möjligheterna för en majoritet att fatta för minoriteten bindande beslut. Det kan i sammanhanget även förtjäna upprepas, att fiskevårdsområde i intet fall kommer att inrättas för att tillgodose andra än delägarnas egna intressen. Samma princip skall gälla vid utformningen av fiskevårdsområdes stadgar och då beslut fattas inom organisationen. Naturligtvis kan bland delägarna olika meningar föreligga om hur deras intressen skall tillgodoses på bästa sätt. För såväl lagstiftaren som de myndigheter som har att tillämpa lagen gäller dock här att beakta icke blott den enskildes utan även helhetens intresse. Man kan därför ej stå till svars med att avvisa reformen därför att en eller annan fiskerättsägare anser det icke vara med sin fördel förenligt att medverka i en samorganisation. Genom den nya lagstiftningen rubbas ej bestående äganderättsförhållanden. Rätt till fiske erbjuder jämfört med annan rätt till fast egendom så många olikheter att en speciallagstiftning för denna rätts utnyttjande av ålder ansetts påkallad. Bortsett från de mindre vanliga fall då en ägares fiske ur både avkastnings- och fiskevårdssynpunkt kan betecknas som en naturlig enhet, befinner sig de som har fiskerätt i ett vatten i en gemenskap, där en doktrinär uppfattning om äganderättens oinskränkthet icke går att helt förena med det praktiska livets krav. Lagförslagets tillkomst liksom dess enskilda bestämmelser bör ses mot bakgrunden härav.

Av det nu sagda följer emellertid också att fiskevårdsområde icke skall inrättas, om det fiske som fiskevårdsområdet skall omfatta ej utgör en sådan naturlig enhet, varom nyss talats. I *motionerna I: 533 och II: 657* uttalas farhågor för att ett fiskevårdsområde kommer att bildas utan hänsyn till vattendelare och avrinningsförhållanden eller i syfte att göra det möjligt för en grupp fiskerättsägare att nyttja ett givande men för dem eljest icke åtkomligt fiske. — Ett fiskevårdsområde sådant som det här beskrivna skulle stå i klar strid icke blott med utgångspunkterna för reformen utan även med ordalydelsen i den föreslagna lagtexten. Enligt denna skall nämligen syftet alltid vara ett »samfällt ordnande av fiskeförhållandena samt främjande av fiskerättsägarnas gemensamma intressen» (1 §). Fiskevårdsområdet skall vidare vara lämpligt »med hänsyn till vattenområdets och fiskets beskaffenhet och omfattning samt förhållandena i övrigt» (6 § andra stycket). Frågan om den geografiska avgränsningen har berörts också i *motionen II: 658*. I och för sig vore det önskvärt om lagen innehöll bestämmelser om fiskevårdsområdets omfattning. Eftersom fiskets villkor och förhållanden växlar mycket starkt, skulle dock den av motionärerna önskade i lag fastslagna bestämningen av fiskevårdsområdets omfattning *antingen* bli mycket utförlig och därmed tyngande på lagtexten utan att ändå vara uttömmande *eller* också bestå av allmänna och tämligen intetsägande fraser. Utskottet vill emellertid i sammanhanget erinra om vad som redan sagts om kravet på ur avkastnings- och fiskevårdssynpunkt naturliga enheter. Det torde endast i undantagsfall vara lämpligt att göra fiskevårdsområdet så stort att det omfattar ett vattendrags hela nederbördsområde. Om flera byars oskiftade fisken ingår i en mindre eller medelstor sjö, torde det i regel icke vara lämpligt att låta varje oskiftat fiske utgöra ett fiskevårdsområde; i stället synes man i sådana fall böra sträva efter att låta sjöns hela fiske utgöra ett fiskevårdsområde. Framför allt bör man naturligtvis undvika att på grund av skiftande majoritetsförhållanden i en sjö bilda ett fiskevårdsområde som omfattar vissa sektorer av sjön, samtidigt som andra och utom organisationen stående sektorer ligger så att säga insprängda bland de förra. Utgöres en hys oskiftade fiske av fiskerätten i flera sjöar, föreligger intet hinder att fiskevårdsområdet omfattar fisket i samtliga dessa sjöar. En sådan ordning torde tvärtom i många fall vara lämplig. Det blir naturligtvis icke alltid möjligt att ge fiskevårdsområdet naturliga gränser åt alla håll. Gränserna kommer då att bestämmas av anslutning och majoritetsförhållanden. Visar det sig, efter det att ett fiskevårdsområde bildats, att ägare av angränsande vatten önskar ingå i den redan bildade organisationen, lägger lagen ej hinder i vägen härför, under förutsättning att det nya fiskevårdsområdet uppfyller lagens krav på lämplighet och anslutning.

Förhållandena blir naturligtvis annorlunda då fiskevårdsområde bildas för särskilda syften, t. ex. för att organisera fisket efter endast visst slags fisk. Fiskevårdsområdets omfattning och stadgar får då bestämmas av det särskilda syftet.

2. Namnfrågan

Palmquists förslag 1943

I 1943 års förslag diskuterades möjligheten att även i en reformerad lagstiftning behålla benämningen *gemensamhetsfiske*. Utredningsmannen anförde härom.

Från praktiskt håll har anmärkts, att redan själva benämningen *gemensamhetsfiske* är mindre lyckligt vald samt till och med i sin mån bidragit till lagens ringa tillämpning. Allmänheten får sålunda lätt den uppfattningen, att det med nödvändighet är fråga om att bedriva själva fisket gemensamt, vilket ju ingalunda behöver vara förhållandet. I andra fall har man utgått från att lagen endast avser gemensamma och icke skiftade vatten. Redan vid lagens tillkomst voro meningarna om benämningen delade och föreslogs i sådant hänseende både fiskeriområde och föreningsfiske. Ej heller dessa benämningar torde vara helt lämpliga och äro i varje fall icke bättre än *gemensamhetsfiske*. I förslaget har i stället benämningen *fiskevårdsområde* kommit till användning. Denna benämning torde mera tydligt angiva vad som här i allmänhet närmast åsyftas, även om en dylik benämning måhända icke är särskilt lycklig i sådana fall då en reglering närmast har till syfte att ordna utövandet av visst slags fiske, t. ex. utarrendering av bottengarnsfiske. Genom benämningen *fiskevårdsområde* ernås överensstämmelse med vad som gäller å jaktens område.

Fiskerättskommitténs förslag 1947

Fiskerättskommittén anslöt sig i denna fråga till Palmquists förslag och förordade benämningen *fiskevårdsområde*.

Fiskeristyrelsens förslag 1956

Fiskeristyrelsen fann i likhet med föregående utredningar att *gemensamhetsfiske* icke var någon lämplig benämning på den nya organisationsformen. Fiskeristyrelsen förordade i stället benämningen *fiskeområde*.

Remissyttranden över fiskeristyrelsens förslag

Remissinstanserna hade i allmänhet ej något att erinra mot benämningen *fiskeområde*. Länsstyrelsen i Malmöhus län och Svenska naturskyddsföreningen ansåg emellertid att *fiskevårdsområde* var att föredraga.

Departementspromemorian 1957

I departementspromemorian uttalades, att av de benämningar fiskeristyrelsen diskuterat valet syntes böra träffas mellan *fiskeområde* och *fiskevårdsområde*. På de skäl Svenska naturskyddsföreningen anfört syntes därvid *fiskevårdsområde* vara att föredraga. Det anmärktes att uttrycket *fiskeområde* förekom i jorddelningslagen (20:8) och där användes såsom beteckning för ett vattentäckt område, varest fisket är oskiftat.

Emellertid var icke heller benämningen *fiskevårdsområde* helt tillfredsställande, särskilt icke efter den omarbetning av fiskeristyrelsens förslag som med beaktande av lagberedningens kritik nu verkställts.

Fiskeområdet i den skepnad det skulle komma att erhålla enligt fiskeristyrelsens förslag torde — i likhet med gemensamhetsfiske — sålunda icke komma att få karaktär av juridisk person. Så torde däremot bli fallet med fiskevårdsområdet enligt promemorians förslag. Organisationsformen bleve väl med rättegångsbalkens terminologi att hänföra till sådant annat samfund än förening varom talades i 33 kap. 9 och 17 §§ rättegångsbalken.

Med tanke härpå hade det måhända varit önskvärt med en benämning som tydligare framhävde denna sida hos den nya organisationsformen. I promemorian användes dock benämningen fiskevårdsområde.

Remissyttranden över departementspromemorian

Hos de remissinstanser, som ägnat namnfrågan någon uppmärksamhet var meningarna delade. De flesta ansåg att *fiskevårdsområde* var att föredraga framför *fiskeområde*. Åtskilliga var dock av motsatt mening. Andra återigen föreslog helt nya benämningar.

Kammarkollegiet och länsstyrelsen i Jämtlands län förordade, att den nya organisationsformen fick en benämning, som tydligare markerade dess karaktär av juridisk person. Dessa remissmyndigheter föreslog därför benämningen *fiskevårdssamfällighet*. Kammarkollegiet fann det i promemorians lagtext brukade förkortade uttrycket »området» vara föga lämpat såsom beteckning på en juridisk person.

Fiskerintendenten i övre norra distriktet föreslog benämningen *fiskebruksområde*.

Departementschefen

Även om frågan om den nya organisationens benämning under de olika remissbehandlingarna inte tilldragit sig större uppmärksamhet, bör man å andra sidan inte underskatta denna frågas betydelse, i synnerhet som det i princip lagts i berörda delägares egen hand att avgöra när lagen skall tillämpas.

Benämningen gemensamhetsfiske är av flera orsaker inte lämplig. Det har inte heller från något håll föreslagits att denna beteckning i framtiden skall komma till användning. Fiskeristyrelsen har föreslagit fiskeområde. I såväl Palmquists och fiskerättskommitténs förslag som i departementspromemorian har föreslagits fiskevårdsområde. Andra förslag är fiskeriområde, fiskevårdssamfällighet och fiskebruksområde. I finsk rätt användes för motsvarande fall fiskelag (för samfällt fiske) och fiskevårdssammanslutning.

Möjligheten att bilda jaktvårdsområden har nu förelegat i mer än 20 år. Det torde vara en allmän uppfattning att jaktvårdsområdena varit av stort värde för såväl den egentliga jakten som för vården av det vilda. Jaktvårdsområde har därför för många blivit ett välbekant och välkänt begrepp. Även om villkoren för fiske på flera sätt är andra än för jakten och den nu föreslagna lagstiftningen ingalunda utgör någon kopia av lagstiftningen

om jaktvårdsområden, är dock det allmänna syftet i båda fallen likartat. Jag finner det därför naturligt att anknyta till den terminologi som sålunda redan finns i jaktlagen. Det sagda rubbas enligt min mening inte av att fiskevårdsområdet redan i lagen erhåller en mera fullständig organisation och vidsträcktare befogenheter än jaktvårdsområdet. Jag är inte heller benägen att fästa alltför stort avseende vid invändningen att många med fiskevård endast avser utplantering av yngel, fridlysning av vissa fiskarter och dylikt. Någon legal eller eljest allmängiltig definition på fiskevård finns inte. För egen del vill jag däri inlägga allt som är ägnat att främja tillkomsten av ett rikt och allsidigt sammansatt fiskbestånd och ett i vidaste mening ändamålsenligt utnyttjande av fisket. Om den nya lagen kommer att få den allmänna tillämpning som jag hoppas, är jag också övertygad om att uttrycket fiskevård hos den stora allmänheten snart kommer att få den mera allomfattande innebörd, som jag anser att man har rätt att inlägga i ordet.

Jag föreslår därför att den nya organisationen benämnes fiskevårdsområde.

Lagrådet

Vad angår spørsmålet om den lämpligaste benämningen på den nya organisationsformen är enligt lagrådets mening beteckningen fiskevårdsområde icke tillfredsställande, låt vara att genom införande av en sådan beteckning viss anknytning skulle erhållas till jaktlagens terminologi. Ordet område och sammansättningar med detta ord användas nämligen såväl i allmänt språkbruk som i juridisk terminologi i lokal betydelse. Så är förhållandet med uttrycket jaktvårdsområde i jaktlagen. Benämningen fiskevårdsområde skulle därför komma att leda tanken till sådana begrepp som vattenområde eller fiskevatten, under det att i själva verket här — i motsats till i jaktlagen — åsyftas en form av sammanslutning med karaktären av juridisk person, närmast hänförlig till sådant annat samfund än bolag och förening, som omförmäles i 10 kap. 1 §, 11 kap. 2 § samt 33 kap. 9 och 17 §§ rättegångsbalken.

Lagrådet anser, att det nya rättsinstitutets karaktär riktigare skulle komma till uttryck genom användande av benämningen fiskevårdssamfällighet. I uttrycket fiskevård finge då, i enlighet med vad departementschefen uttalat, inläggas allt som är ägnat att främja tillkomsten av ett rikt och allsidigt sammansatt fiskbestånd och ett i vidaste mening ändamålsenligt utnyttjande av fisket. Benämningen samfällighet begagnas visserligen understundom, såsom i jorddelningslagen, jaktlagen och bysamfällighetslagen, i en annan betydelse än den här avsedda, nämligen för att beteckna mark, som är gemensam för två eller flera fastigheter, eller viss annan för fastigheter samfällid egendom. Emellertid användes på åtskilliga håll beträffande förhållanden som äro likartade med det varom nu är fråga benämningen samfällighet för att beteckna fastighetssammanslutningar för samverkan med avseende å visst för vederbörande fastigheter gemensamt ändamål. Exempel härpå äro vattenlagens stadganden om reglerings- och dikningsamfällighe-

ter (3 och 7 kap.), lagen om enskilda vägar (50 §) och lagen om ägofred (41 §). Utvecklingen synes i själva verket gå mot en mera utbredd användning av sistberörda terminologi, till vilken det därför måste anses vara naturligt att här anknyta. Under hand har inhämtats, att en sådan terminologi står helt i överensstämmelse med den lagberedningen tänkt använda i sitt förslag till jordabalk.

Departementschefen i anledning av lagrådets yttrande

I de till lagrådet remitterade lagförslagen har den nya organisationsformen benämnts fiskevårdsområde. Lagrådet har ansett att denna benämning inte kan godtagas och föreslår i stället fiskevårdssamfällighet. Såsom redan i departementspromemorian anförts, kan ur strängt terminologisk synpunkt visserligen erinringar riktas mot att använda beteckningen fiskevårdsområde för en personsammanslutning. Denna beteckning har emellertid — vid sidan av ordet fiskeområde — allmänt använts i diskussionen om ifrågavarande lagstiftningsreform alltsedan det första utredningsförslaget framlades år 1943. Främsta anledningen härtill torde ha varit anknytningen till det numera välkända uttrycket jaktvårdsområde, vilket redan genom namnet ger en viss uppfattning om lagstiftningens innehåll. Även om ordet område i modernt språkbruk endast användes i lokal betydelse, brukas uttrycket jaktvårdsområde numera allmänt inte blott i den betydelse ordet har i jaktlagen utan också för att beteckna sammanslutningen av delägare i jaktvårdsområdet. Bland annat med hänsyn härtill torde någon olägenhet i praktiken knappast behöva befaras därest som en benämning på den av mig föreslagna nya organisationsformen användes ordet fiskevårdsområde. Däremot kan möjligen ett införande av en för allmänheten helt ny benämning på denna organisationsform kunna föranleda en viss osäkerhet om innebörden av densamma och på så sätt komma att utgöra ett försvårande moment då det gäller att stimulera till bildande av här avsedda sammanslutningar. Såsom lagrådet framhållit är för övrigt inte heller benämningen fiskevårdssamfällighet helt invändningsfri ur nu diskuterad synpunkt.

Av nu angivna skäl har jag inte funnit anledning föreligga att frångå den ståndpunkt i denna fråga, som jag tidigare intagit.

Motion

I *motionen II: 658* föreslås att den nya organisationsformen på de skäl lagrådet åberopat benämnas fiskevårdssamfällighet.

Utskottet

Namnet på den nya organisationsformen har tilldragit sig viss uppmärksamhet. Beteckningen *gemensamhetsfiske* har ansetts vara i olika avseenden oegentlig, och ingen har yrkat att denna benämning skall bibehållas. Uttrycket *fiskevårdsområde* framfördes i 1943 års förslag och har därefter — vid sidan av det i 1956 års förslag använda uttrycket *fiskeområde* — hela

tiden begagnats i diskussionen om den nya lagstiftningen. Vid sidan härav har emellertid även andra benämningar föreslagits. I *motionen II: 658* förordas den av bl. a. lagrådet rekommenderade benämningen *fiskevårdssamfällighet*.

Att finna ett ord som utgör ett helt adekvat uttryck för den föreslagna organisationsformens olika funktioner torde icke vara möjligt. Det är därför nödvändigt att tillgripa en nybildning. Betraktas spørsmålet från associationsrättslig synpunkt är benämningen *fiskevårdssamfällighet* måhända mest adekvat. Genom anknytningen till lagstiftningen om jaktvårdsområde, vilket, även om dess organisationsfråga behandlats på annat sätt, dock med likartade medel fullföljer likartade syften ter det sig emellertid naturligt att också i terminologiskt avseende taga ledning av jaktlagen. Den främsta invändningen mot bruket av termen *fiskevårdsområde* har varit att man därvid använder det geografiska begreppet *område* för att beteckna ett icke geografiskt begrepp. Fiskevårdsområdet är en sammanslutning av personer, men dessa måste dock vara fiskerättsägare (vissa undantag i 2 och 3 §§). Begreppet erhåller härigenom en lokal anknytning. I språkets värld är det ju dessutom en vanlig företeelse att man begagnar ett ursprungligen geografiskt begrepp för att beteckna en funktion vars verksamhet är geografiskt avgränsad (t. ex. domsaga) eller tvärtom (t. ex. församling).

Utskottet ansluter sig således till propositionen och anser, att den nya organisationsformen bör benämnas *fiskevårdsområde*.

3. Delaktighetens bestämmande

Lagen om gemensamhetsfiske

För att bestämma varje fiskerättsägars delaktighet i ett gemensamhetsfiske bör enligt 1913 års lag i första hand enhällig överenskommelse eftersträvas (4 och 9 §§). Kan sådan ej åstadkommas anvisar lagen skilda metoder för oskiftade och skiftade fisken. Är fisket oskiftat bestäms delaktigheten omedelbart av envars andel i det oskiftade fisket (4 §). Är fisket åter skiftat skall delaktigheten bestämmas genom en uppskattning, som verkställs av förrättningsman, i visst fall biträdd av gode män (9 §). Till grund för uppskattningen skall läggas värdet av den årliga avkastning, som fisket i varje skifteslott kan beräknas lämna vid en sådan utövning av fisket att fisktillgången icke minskas.

Palmquists förslag 1943

Enligt 1943 års förslag skulle beräkningsgrunden för delägarnas delaktighet i fiskevårdsområdet bestämmas i enlighet med vad delägarna enhälligt beslutade eller jämlikt förslag i ansökningsen, vilket av delägarna lämnats utan erinran; i annat fall skulle envar av dem njuta delaktighet, om vattnet vore i sin helhet oskiftat, efter sin andel däri och i annat fall efter det jämlikt uppskattning — verkställd vid förrättning på stället — bestämda värdet å

hans andel i avkastningen av det fiske som avsågs skola ingå i fiskevårdsområdet.

Fiskerättskommitténs förslag 1947

Fiskerättskommittén anslöt sig i denna del till utredningsmannens förslag.

Fiskeristyrelsens förslag 1956

Fiskeristyrelsen framhöll, att en uppskattning av delaktigheten var ofrånkomlig samt att, eftersom bildande av fiskeområde ej skulle rubba bestående äganderättsförhållanden, det var uteslutet att vid uppskattningen tillämpa annan princip än den av fiskerättskommittén föreslagna. Obestriddigt kunde reglerna stundom komma att bli svåra att tillämpa. Svårigheterna torde dock i de nyss avsedda remissyttrandena ha överdrivits. Såsom fiskerättskommittén föreslagit borde delägarna liksom enligt 1913 års lag genom enhälligt beslut kunna bestämma annan grund för beräkning av delaktigheten.

Departementspromemorian 1957

Promemorians förslag till lagtext (6 §) anslöt sig i denna fråga i huvudsak till de tidigare förslagen. Delägarna skulle sålunda, då de var eniga, själva kunna bestämma ensars delaktighet, och i fråga om oskiftade fisken skulle delaktigheten i samfälligheten vara avgörande för delaktigheten i fiskevårdsområdet. Delaktigheten i fiskevårdsområde, vari ingick skiftat fiske, skulle, då enighet ej rädde, enligt promemorian bestämmas efter uppskattning, som skulle grunda sig på omfattningen och värdet av delägarens rätt till fiske inom området. Den tankegång som låg bakom denna formulering var att uppskattningsmetoden skulle lämpas efter förhållandena i varje särskilt fall. I promemorian anfördes tre exempel, avsedda att närmare belysa det sagda.

1. I de allra flesta fall torde man uppnå ett rättvist resultat genom att bestämma ensars delaktighet i proportion till arealen av hans vattenområde. Eftersom denna metod är den enklaste bör den i första hand begagnas. Kammarkollegiet uppger — utan närmare kommentar — att fiskevårdsnämnden för Mälaren och Hjälmarén i beslut den 31 juli 1956 i ett mycket omfattande mål angående ersättning för mistad fiskerätt i Mälaren vid ett stort antal fastigheter i Veckholms m. fl. socknar utgått ifrån att av beslutet berörda vattenområden var i avkastningshänseende på det hela taget likvärdiga och bestämde ersättningarna till samtliga sökande med ett enhetligt belopp för hektar. Beslutet som i förevarande avseende vunnit laga kraft bygger på ett av *fiskeristyrelsen den 8 juni 1956 avgivit yttrande* vari styrelsen bl. a. uttalar.

Vad beträffar frågan, huruvida bruttoavkastningen är likartad å samtliga de fjärdar av Mälaren, varest ensamrätten till fiske med rörligt redskap frångått strandägarna, kan fiskeristyrelsen med ledning av inhämtade upplysningar icke finna, att någon väsentlig olikhet i avkastningshänseende föreligger mellan de skilda fjärdarna. Givetvis förekommer lokala differenser, betingade av exempelvis olikheter i avseende å vattendjup, strömför-

hållanden m. m., vilka kan göra vissa platser mer begärliga ur fiskerisympunkt än andra, men sådana lokala olikheter torde icke ge anledning till att de skilda fjärdarna i sin helhet bör bedömas såsom olika ur avkastningssympunkt. Det har i det till fiskeristyrelsen översända utredningsmaterialet ifrågasatts, att Södra Björkfjärden och Hovgårdsfjärden borde åsättas ett något lägre värde per hektar vattenyta än Norra Björkfjärden och Prästfjärden. Orsaken härtill torde sannolikt ha varit, att det rent yrkesmässiga fisket bedrivits intensivare i de sistnämnda fjärdarna, medan amatör- och sportfisket florerat starkare i de förra och särskilt i Södra Björkfjärden, möjligen på grund av dessa vattenområdets lättare tillgänglighet för invånare i närbelägna tätorter såsom Stockholm och Södertälje. Den totala fiskavkastningen samt den potentiella produktionsförmågan och följaktligen även storleken av den förlust som ägaren av vattenområdena ifråga tillfogats genom den nya lagstiftningen bör emellertid enligt fiskeristyrelsens mening betraktas såsom ensartade i samtliga här ifrågavarande delar av Mälaren.

2. Finnes anledning att antaga att fisken ej förekommer i stort sett jämnt inom det ifrågasatta fiskevårdsområdet, kan det finnas skäl att undersöka om icke vid laga skifte eller annan jorddelningsförrättning verkställd gradering eller skattetalet (jordtalet) kan läggas till grund för bestämmandet av varje delägars andel. Metoden får naturligtvis användas med stor försiktighet, men det är å andra sidan troligt att den i ett stort antal fall skall visa sig användbar.

3. Visar utredningsmaterialet tydligt att icke någon av de båda nämnda metoderna ger ett rättvisande uttryck för omfattningen och värdet av varje delägars fiskerätt, måste en undersökning ske av vad fisket med iakttagande av god fiskevård kan tänkas avkasta. På grundval härav måste sedan en uppskattning ske. Hur pass omfattande och grundlig undersökningen skall bli får bestämmas med hänsyn till förhållandena i varje särskilt fall. I de lägen då förmögenhetsvärden i mera betydande omfattning icke står på spel, bör förrättningsmannen vara berättigad att tillämpa tämligen schematiska beräkningsgrunder.

Remissyttranden över departementspromemorian

Promemorians förslag har av flertalet remissinstanser lämnats utan erinran. De som uttalat sig i frågan har i allmänhet framhållit att en förrättning för uppskattning av fiske ofta komme att innebära mycket stora svårigheter.

Departementschefen

Då delaktigheten skall bestämmas i ett fiskevårdsområde som utgöres av ett oskiftat fiske bör givetvis delaktigheten i området grunda sig på det för varje delägende fastighet gällande andelstalet i den ifrågavarande samfälligheten.

Om, såsom jag tidigare föreslagit, fiskevårdsområde skall kunna bildas även av fiske som icke är i sin helhet oskiftat, måste däremot en särskild bestämning av delaktigheten ske. Att delaktigheten verkligen blir klart bestämd anser jag av flera orsaker nödvändigt. Delaktigheten kommer nämligen att vara av betydelse vid bedömande av förut-

sättningarna för fiskevårdsområdes bildande, vid bestämmande av tillskotts-skyldigheten, vid fördelning av avkastningen samt vid beslut om upplåtelse. Då man i ett fiskevårdsområdes stadgar skall bestämma i vilken utsträckning och på vilket sätt varje delägare får fiska kommer delägarna visserligen att själva få besluta härom, men jag utgår likväl ifrån att man därvid — om än måhända med vissa modifikationer — kommer att lägga delaktigheten till grund för fördelningen. — Hur den omstridda frågan om grunderna för rösträttens utövning än löses är det dock under alla förhållanden ur praktisk synpunkt uteslutet att därvid inte ta viss hänsyn även till storleken av de skilda delägarnas fiskerätt, d. v. s. till delaktigheten. — Jag anser mig genom det sagda ha klargjort, att det är oundgängligt att en lagstiftning sådan som den föreslagna innehåller regler för delaktighetens bestämmande.

Delägarna i ett gemensamhetsfiske kan genom enhällig överenskommelse själva bestämma grunden för delaktigheten. Lantmäteristyrelsen har anfört betänkligheter mot att införa motsvarande bestämmelse i en lag om fiskevårdsområden och synes därmed åsyfta den risk som föreligger att såväl tredje mans som en i beslutet inte medverkande delägars rätt kan äventyras. Anmärkningen är naturligtvis principiellt berättigad. Emellertid anser jag det vara mycket värdefullt att den nya lagen liksom 1913 års lag erbjuder möjlighet att skänka sakrättslig giltighet åt en av delägarna enhälligt beslutad överenskommelse om delaktighetens bestämmande. Risken att en delägars rätt utan hans medverkan därigenom skulle komma att lida intrång har i propositionens lagförslag eliminerats genom att, som jag vid behandlingen av reglerna om rösträtten ämnar närmare utveckla, enhälligheten skall föreligga inte blott bland de i omröstningen deltagande utan bland samtliga delägare. Skulle det vid länsstyrelsens prövning visa sig att tredje mans, t. ex. inteckningshavares, rätt uppenbart är i fara, skall fastställelse självfallet inte ske.

Det har från några håll gjorts gällande att svårigheterna att med erforderlig grad av noggrannhet bestämma delaktigheten skulle vara helt eller i det närmaste oöverstigliga. Ehuru även jag inser att stora svårigheter understundom kan föreligga, kan jag likväl inte dela den anförda uppfattningen. Redan nu förekommer uppskattning av fiskes värde i flera olika sammanhang. Att fullt exakta värden därvid inte alltid kan uppnås ligger i själva fiskets natur. Den värdering som vid bildande av fiskevårdsområde kommer i fråga är dock såtillvida enklare än flertalet övriga fall av fiskevärdering som den i förevarande fall kan inskränka sig till en jämförelse de olika fiskena emellan. Någon uppskattning i absoluta värden erfordras således inte.

En annan väsentlig skillnad består också mellan den uppskattning av fiskets värde som sker exempelvis enligt jorddelningslagen, vattenlagen eller lagen den 1 december 1950 om ersättning för mistad fiskerätt, å ena, samt förevarande lagstiftning å andra sidan. Den uppskattning som sker

med stöd av de tre förstnämnda lagarna avser nämligen i princip förhållanden som avses bli för framtiden orubbliga medan fiskevårdsområde, som inrättas endast för viss bestämd tid — låt vara med möjlighet till förlängning — inte medför någon rubbning i bestående äganderättsförhållanden. Vid ändrade förhållanden skall vidare inom fiskevårdsområde finnas möjlighet att utan större omgång få till stånd jämkning av delaktighetstal. Det bör därför vara motiverat att i allmänhet tillämpa en uppskattning efter schematiska principer.

De förhållanden varunder fisket utövas växlar starkt. Det är därför inte vare sig lämpligt eller möjligt att i lagen närmare ange hur uppskattningen i varje särskilt fall skall ske. Uppskattningsmetoden får i viss mån avpassas efter de föreliggande förhållandena därvid riktmärket alltid bör vara att med så enkla och billiga medel som möjligt beräkna jämförelsevärden för skilda delägares fisken.

I departementspromemorian har ett försök gjorts att anvisa olika tillvägagångssätt för uppskattningen. Alla de där anvisade metoderna kan i och för sig vara användbara. Uppskattning som grundar sig på vattenarealen är för det övervägande flertalet fall säkerligen det enklaste och torde i allmänhet leda till rättvisande resultat. I praktiken tillämpas allmänt denna metod vid bestämmande av delaktigheten inom jaktvårdsområde. I lagförslaget har därför intagits föreskriften att uppskattningen skall, om inte särskilda skäl till annan beräkningsgrund föreligger, grunda sig på omfattningen av varje delägares vattenområde. Har fisket under senare tid undergått laga skifte kan detta vara ett särskilt skäl att i stället följa den värdering som därvid skett.

Ett annat sådant skäl att frånga arealprincipen kan föreligga om fisketillgången till följd av exempelvis väsentligt olika vattendjup eller strömförhållanden någonstades uppenbarligen avviker från genomsnittet. Uppskattning som grundar sig på värdering av fiskets avkastning bör göras endast i undantagsfall, t. ex. då fråga är om verkligt yrkesfiske och arealprincipen kan antagas ge ett inte rättvisande utslag.

Motion

I *motionen II: 658* framhålles att man beträffande fiske, som ej är samfällt, endast i undantagsfall torde kunna grunda beräkningen av delaktigheten på omfattningen av de skilda delägarnas vattenområde. Huvudregeln bör i stället vara att delaktigheten grundas på uppskattning av samma slag som vid laga skifte av fiske enligt jorddelningslagen. — Med anledning av lagförslagets (8 § första stycket) bestämmelse att delägarna själva kan besluta om delaktigheten om de är ense, framhålles i samma motion, att ett sådant beslut bör dokumenteras i en skriftlig handling och att förrättningsmannen bör tillse att överenskommelsen ej länder någon delägare eller tredje man till uppenbart förfång.

Utskottet

Ett led i strävandet att reformera 1913 års lag utgör propositionens regler om delaktighetens bestämmande, vilka förenklats. I departementschefens ovan återgivna anförande har redovisats skälen härför. Även utskottet är på det klara med att en schematisk regel åtminstone som huvudregel här är nödvändig, om lagen skall få någon praktisk betydelse. Detta innebär att utskottet ställer sig avvisande till tanken i *motionen II: 658* att i föreliggande situation tillämpa jorddelningslagens regler om *uppskattning* vid laga skifte av fiske.

Av departementschefens anförande får man den uppfattningen att han räknat med att principen om delaktighetsbestämning grundande sig på vattenarealerna skulle kunna användas i flertalet fall. Uppskattning av fiskets värde genom avkastningsberäkning skulle således bli undantag. Även om det självfallet är svårt att med någon större grad av bestämdhet uttala sig härom, förmodar dock utskottet, att den i lagtexten förutsatta situationen, då »särskilda skäl till annan beräkningsgrund föreligga» (8 § andra stycket), kommer att visa sig relativt vanlig. Det är en allmän erfarenhet, att det i många fiskevatten finns platser eller områden där fisket är betydligt bättre än på andra. Det skulle enligt utskottets uppfattning vara oriktigt om den fiskerättsägare eller by som inom sina gränser har en sådan fångstplats icke vid delaktighetens bestämmande fick särskilt tillgodoräkna sig denna förmån. De av utskottet nu åsyftade situationerna torde i allmänhet vara sådana att »särskilda skäl till annan beräkningsgrund» uppenbarligen föreligger. — Med detta tillägg beträffande motiveringen anser sig utskottet kunna godtaga lagrummet i den form det erhållit i propositionen.

I motionen har framhållits vissa synpunkter på det fall då delägarna är ense om hur delaktigheten skall bestämmas. Lagtexten innehåller för detta fall icke något krav att överenskommelsen skall erhålla skriftlig form. Med hänsyn till de betydelsefulla verkningar som i detta och andra fall knutits till den omständigheten att delägarna är ense är det naturligtvis av vikt att detta förhållande blir på ett tillfredsställande sätt dokumenterat. För flertalet fall torde det enklaste och säkraste sättet härför vara att delägarna undertecknar en skriftlig förening. Det synes böra övervägas att i tillämpningsbestämmelserna intaga en föreskrift härom. Med anledning av vad i motionen vidare sägs i denna del vill utskottet uttala, att det självfallet utan särskilt stadgande åligger såväl förrättningsmannen som länsstyrelsen att tillse att icke delägare eller tredje man förnärmars i sin rätt.

Utskottet tillstyrker således propositionen men avstyrker motionen.

4. Initiativrätten*Departementschefen*

Spörsmålet om behörighet att påkalla bildande av fiskevårdsområde sammanhänger nära med frågorna om lagstiftningens syfte. Detta har i lagförslaget angivits vara »ordnande av fiskeförhållandena samt främjande av

fiskerättsägarnas gemensamma intressen». Med denna utgångspunkt är det klart att initiativrätt bör tillkomma delägare. Detta har inte heller under frågans tidigare behandling ifrågasatts från något håll. Sådan rätt bör tillkomma varje delägare.

Atskillig diskussion har däremot förekommit i frågan om initiativrätt därjämte bör tillkomma annan än delägare. Under tidigare skeden av frågans behandling framförde ett stort antal remissinstanser förslag om initiativrättens utvidgning i skilda hänseenden. Sedan lagens syfte i departementspromemorian preciserats i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag nyss angav och initiativrätten samtidigt begränsats till delägarna har detta i allmänhet godtagits av remissinstanserna. De som har annan mening hänvisar i allmänhet till det förhållandet att även där ett latent intresse föreligger behövs det många gånger en påstötning utifrån för att någonting skall bli gjort. Delägarna drar sig av lojalitet eller andra hänsyn för att påkalla en åtgärd som kanske alla inte är eniga om. Initiativrätt borde därför ges åt något organ för det allmänna såsom länsstyrelse, fiskerintendent, hushållningssällskap eller större fiskarorganisation.

Därest avsikten med den mera omfattande initiativrätten är att man därigenom lättare skall kunna få fiskevårdsområde till stånd i sådana fall då delägarna själva av någon anledning inte vill framträda offentligt, anser jag att det inte finns någon anledning att i lagstiftningen särskilt beakta en dylik inställning. — Initiativrätten beträffande jaktvårdsområde och gemensamhetsfiske är begränsad till delägare. Om initiativrätten beträffande fiskevårdsområde utvidgas att omfatta utomstående, kan man rimligtvis räkna med att det kommer att bildas flera fiskevårdsområden än vad som eljest blev fallet. Ur allmän synpunkt skulle detta säkerligen många gånger vara av värde. Man skulle t. ex. på det sättet kanske komma till rätta med fall av uppenbar vanskötsel av fiske. Som jag tidigare sagt är det emellertid inte meningen att den nya lagen såsom självständigt syfte skall ersätta eller komplettera fiskerättslagens vanskötselbestämmelser.

Även om kraven på anslutning från delägarnas sida inte sättes alltför lågt, föreligger enligt min mening alltid risken att ett fiskevårdsområde, som bildats på initiativ av någon utomstående, för delägarna kommer att framstå såsom något som påtvingats dem utifrån, med de menliga följder detta kan komma att få för den fortsatta verksamheten.

Jag anser det därför inte förenligt med den nya lagens syfte att utvidga initiativrätten till någon utanför delägarnas egen krets.

5. Förutsättningar för fiskevårdsområdes bildande

Lagen om gemensamhetsfiske

1913 års lag intager den ståndpunkten att gemensamhetsfiske såtillvida är en delägarnas egen angelägenhet, att utomstående ej erhållit initiativrätt och viss anslutning bland delägarna måste föreligga, innan gemensamhetsfiske kan komma till stånd. Dessutom gäller såsom en allmän förutsättning, att fiskevallnets gränser och omfattning samt förhållandena i övrigt skall

vara av den beskaffenhet att sådant fiske »finnes böra inrättas» (14 §). Det ankommer på länsstyrelsen att pröva huruvida sistnämnda förutsättning är för handen.

Kravet på viss anslutning bland delägarna är strängare för »skiftat fiskevatten» än för oskiftat. För fiskevatten, som i sin helhet är o s k i f t a t, fordras enkel majoritet i såväl huvudtal som delaktighet, medan för a n n a t fiskevatten fordras två tredjedels majoritet likaledes i såväl huvudtal som delaktighet (11 §).

Lagstiftningen om jaktvårdsområden

För bildande av jaktvårdsområde kräves beslut av delägarna. För att giltigt beslut skall föreligga skall den mening som önskar att jaktvårdsområde bildas utgöra minst fyra femtedelar av antalet fastighetsägare och samtidigt representera minst fyra femtedelar av den mark varom fråga är. Frånvarande delägare anses motsätta sig förslaget. Beslutet skall för fastställelse underställas länsstyrelsen. Därest fastställelse sker, skall den avse delägarnas beslut i oförändrad form.

Palmquists förslag 1943

I fråga om de allmänna förutsättningarna för bildande av fiskevårdsområde framhölls i 1943 års betänkande, att vad som särskilt försvårat tillkomsten av gemensamhetsfischen vore kravet på att beslut därom skulle fattas av viss majoritet bland samtliga delägare i fiskevattnet, varvid övervikten skulle avse såväl delägarnas rösttal som deras antal. Erforderlig majoritet hade, enligt vad utredningsmannen uppgav, stundom icke kunnat ernås därför att ett antal delägare av bristande intresse för fisket eller av annan orsak överhuvud taget uteblivit från det förrättningsammansträde, då beslut skolat fattas.

Enligt utredningsmannens mening skulle kravet på viss majoritet i allmänhet komma att hindra nybildning av sådana sammanslutningar som här avses. Önskade man helt eliminera ett dylikt hinder, syntes det mest effektiva vara att överflytta beslutanderätten i fråga om själva bildandet av sammanslutningen från delägarna till myndighet. En sådan åtgärd borde givetvis vidtas endast om starka skäl talade därför. Det finge nämligen icke förbises, att det här vore fråga om ett ingrepp i privata rättigheter, där av ålder de enskilda ansetts själva böra besluta. Å andra sidan kunde framhållas, att det allmänna beträffande en så viktig livsmedelstillgång som fisken måste förbehålla sig vissa avgöranden framför allt i syfte att förhindra att ett fiskevatten vanvårdades så att det icke lämnade den avkastning, som vid en rationell fiskevård vore möjlig.

Utredningsmannen fann att avgörande principiella betänkligheter knappast kunde resas mot att frågan om inrättande av fiskevårdsområde åtminstone i vissa fall finge avgöras av myndighet. Tvärtom skulle ur fiskevårds-synpunkt en sådan anordning få anses förenad med betydande fördelar.

Utredningsmannen behandlade härefter frågan huruvida beslutanderätten borde tillkomma domstol eller länsstyrelse och stannade därvid för det sistnämnda alternativet.

Fiskerättskommitténs förslag 1947

I enlighet med den ståndpunkt fiskerättskommittén intagit i frågan om den föreslagna lagstiftningens syfte biträdde kommittén utredningsmannens förslag, att bildandet av fiskevårdsområde i vissa fall borde kunna beslutas av myndighet, oaktat en majoritet bland fiskevattensdelägarna uttalat sig däremot. I likhet med utredningsmannen ansåg emellertid kommittén, att myndighet icke borde meddela beslut i sådant hänseende utan att särskilda skäl därtill förelåg.

I frågan om vilken myndighet som skulle handha det allmännas beslutanderätt anslöt sig kommittén till Palmquists förslag.

Föredragande departementschefen 1950 i anledning av fiskerättskommitténs förslag

Departementschefen anförde¹ efter att först ha berört sådana situationer, där särskilda förvaltningar för hela flodsystem kunde tänkas vara motiverade.

Vidare böra möjligen särskilda regler meddelas om fiskevårdsområde i vatten med oskiftat fiske. I fråga om dylikt vatten, där en rättslig gemenskap redan föreligger, möta uppenbarligen mindre betänkligheter än eljest mot att även mot flertalets vilja genomföra en viss reglering i rättvisans och fiskevårdens intresse. Möjligheten därtill skulle få avsevärd betydelse, när större delen av landets enskilda fiskevatten lära vara oskiftade. — I övriga fall borde då frågan om inrättande av en samorganisation för fiskevården och fiskets tillgodogörande i ett visst vatten kunna i princip överlämnas till fiskerättsägarnas avgörande. Det synes mig tveksamt om det i dessa fall verkligen kan anses påkallat, att fiskevårdsområde skall kunna inrättas trots att det bestritts av en majoritet bland delägarna i fiskevattnet. De syften kommittén velat främja med bestämmelserna om rätt till dylikt tvångsingripande torde åtminstone delvis kunna tillgodoses i annan ordning. Vanskötsel av fiske lär sålunda i åtskilliga fall kunna beivras redan med hjälp av de allmänna bestämmelser i detta ämne som kommittén föreslagit och som jag ämnar förordna till antagande. I viss omfattning kan för övrigt sådan vanskötsel motverkas också genom administrativa föreskrifter, utfärdade med stöd av fiskeristadgan. Vad angår behovet att i förekommande fall trygga rätten till sådant fiske som sedvanemässigt bedrivits utan stöd av strandägarerätt samt att kunna bereda befolkningen på viss ort nödig möjlighet till husbehovsfiske, kan det förtjäna undersökas, om såvitt nu kan bedömas synas mig nämligen övervägande skäl tala för att icke en godtagbar lösning kan åstadkommas t. ex. genom statsförvärv av fiskerättigheter och upplåtelse av tillstånd till fiske å kronoegendomar. Inrättande av fiskevårdsområde i princip bör ifrågakomma endast för att främja delägarnas gemensamma intressen och reglera förhållandet mellan dem.

Departementschefen framhöll därefter, att vad han anfört icke innebar, att han ansåg lika stränga krav på anslutning bland delägarna böra upp-

¹ Prop. nr 60/1950 s. 96 f.

ställas för bildande av fiskevårdsområde som nu gällde i fråga om inrättande av gemensamhetsfiske. Snarast syntes det böra övervägas, om icke kommitténs förslag på denna punkt borde något uppmjukas. Det torde stundom kunna inträffa, att en majoritet efter huvudtalet stod emot en minoritet som förfogade över större delen av fisket i vattenområdet. Med hänsyn till dylika fall kunde det ifrågasättas, om icke rätt att besluta om inrättande av fiskevårdsområde borde föreligga så snart ansökan därom biträts eller lämnats utan erinran antingen av flertalet delägare eller av en majoritet beräknad efter delaktighet. Möjligen borde majoriteten i båda fallen vara på visst sätt kvalificerad.

Fiskeristyrelsens förslag 1956

Enligt fiskeristyrelsens mening var det berättigat att uppställa jämförelsevis små krav på anslutning från delägarnas sida i fråga om beslutet om bildande av fiskeområdet men genom krav på kvalificerad majoritet för åtgärder av mera ingripande art söka tillse att tillräcklig hänsyn togs till delägarnas vilja. Styrelsen diskuterade därefter närmare vilka förutsättningar som borde uppställas vid bildande av fiskevårdsområde av oskiftat fiske.

Sammanfattningsvis uttalade styrelsen att den fann övervägande skäl tala för att i ett oskiftat fiskevatten varje delägare skulle ha möjlighet att framtvunga fiskeområde — med den reservation som låg i den förut angivna förutsättningen att vederbörande myndighet ansåg det lämpligt att fiskevårdsområde kom till stånd.

Då det gällde att i övrigt avgöra hur stor majoritet som skulle vara nödvändig för att få till stånd fiskeområde där fisket ej var i sin helhet oskiftat uttalade styrelsen, att i enlighet med vad departementschefen anfört en uppmjukning av fiskerättskommitténs krav på anslutning från halva antalet delägare kunde diskuteras. Det kunde stundom inträffa, att en majoritet efter huvudtalet stod emot en majoritet som efter andelstal förfogade över större delen av fisket i området. Det syntes motiverat, att — såsom departementschefen antytt — även en majoritet efter delaktigheten fick möjlighet att framtvunga ett fiskeområde. Departementschefen hade emellertid även uttalat, att majoriteten möjligen i båda fallen borde vara på visst sätt kvalificerad. En dylik kvalificering kunde tänkas ske på två sätt. Antingen kunde man i båda fallen öka fordran på majoritetens storlek, t. ex. till två tredjedelar. Eller också kunde man föreskriva, att en enkel majoritet efter den ena grunden skall vara tillräcklig endast om den innefattade en viss mindre del, t. ex. en tredjedel, enligt den andra beräkningsgrunden. Enligt styrelsens mening syntes emellertid någon kvalificering av majoriteten knappast erforderlig, utan den lämpliga avvägningen av frågan, hur stora krav som borde ställas på ägar-

nas samtycke, syntes vara att antingen en enkel majoritet efter huvudtalet eller en enkel majoritet efter delaktigheten enade sig om att ett fiskeområde skulle komma till stånd. För särskilda situationer borde emellertid en mera kvalificerad majoritet krävas.

Det allmänna beslutanderätt ansåg fiskeristyrelsen i likhet med fiskerättskommittén böra tillkomma länsstyrelse och ej domstol.

Om betänkligheter kunnat anföras mot kommittéförslaget på denna punkt, medför fiskeristyrelsens förslag att betänkligheterna åtminstone i ett hänseende minskat i styrka, nämligen därigenom att någon prövning aldrig skall ske av den vanskliga frågan, huruvida fiskevattnet varit föremål för den av kommittén angivna kvalificerade vanskötseln eller eljest särskilt skäl för en tvångsreglering föreligger. Göres länsstyrelsen till prövningsmyndighet, innebär detta i praktiken, att, därest fiskeristyrelsens förslag beträffande förutsättningarna för bildande av fiskeområde i oskiftat vatten vinner bifall, handläggningen av ärenden enligt 24 § fiskerättslagen kommer att överflyttas från domstol till länsstyrelse. Häremot torde dock ingen särskild erinran kunna göras. Länsstyrelsen kan jämlikt 1913 års lag fastställa liknande föreskrifter som enligt 24 § fiskerättslagen.

Remissyttranden över fiskeristyrelsens förslag

Fiskeristyrelsens förslag att beslut om bildande av fiskeområde skall fattas av myndighet och att denna myndighet bör vara länsstyrelsen vann nästan enhällig anslutning från remissinstanserna.

Beträffande det krav på anslutning från delägares sida, som borde fordras för att länsstyrelse skulle äga fatta beslut om bildande av fiskeområde, uttalades delade meningar bland remissinstanserna. De flesta tillstyrkte dock fiskeristyrelsens förslag eller lämnade det utan erinran.

En närmare redogörelse för remissyttrandena återfinnes i propositionen å s. 85 ff.

Departementspromemorian 1957

I promemorian framhölls, att bildandet av ett fiskevårdsområde i många fall kunde medföra kännbara ingrepp i den enskildes rätt. Det var därför angeläget att ansvaret därför anförtroddes en högt kvalificerad myndighet. Genom den ytterligare organisatoriska påbyggnad som fiskevårdsområdet erhållit i promemorians lagutkast tedde det sig än mera angeläget att så skedde. Då länsstyrelserna torde vara väl skickade att handha denna uppgift och denna uppfattning nu delades av nästan alla remissinstanserna, saknades anledning att undersöka de tidigare föreslagna alternativa lösningarna av denna fråga.

I fråga om vilka krav på anslutning från delägarnas sida, som borde ställas för fiskevårdsområdes bildande, kunde de förslag som framkommit från remissinstanserna sammanföras i ej mindre än sex olika grupper. Målet för lagstiftningen borde vara, att fiskevårdsområden skulle kunna bildas å ena sidan under enklare former och på mindre stränga villkor än som nu krävdes för gemensamhetsfiskeriet men å andra sidan med

minsta möjliga intrång i den enskildes rätt och intressen. Några av remissinstanserna hade velat skärpa, medan andra velat lätta på de villkor som ansetts böra uppställas. Fiskeristyrelsens förslag syntes emellertid på det hela taget innebära en lycklig avvägning av dessa båda motstridiga synpunkter, varför dess förslag syntes böra vara vägledande.

På en punkt i fiskeristyrelsens förslag skedde dock en jämkning (utkastet 5 § andra stycket sista punkten). I promemorian anfördes härom.

Det kan väntas bli en tämligen vanlig situation att ett fiskevårdsområde lämpligen bör omfatta en sjö, vars fiske är skiftat mellan de byar som ligger runt sjön, medan fisket inom varje by är samfällt. Vid bildande av fiskevårdsområde i dylikt fall skall reglerna för skiftat fiske följas. Enligt fiskeristyrelsens förslag kan därvid den situationen inträffa att delägarna i en by påtvingas ett fiskevårdsområde, trots att icke en enda delägare röstat därför. Det får anses rimligt att det måttfulla krav på anslutning som uppställts beträffande samfällt vatten, nämligen samtycke från minst en delägare inom skifteslaget, även i den nyss behandlade situationen blir uppfyllt, i följd varav samtycke från minst en delägare inom varje skifteslag med samfällt fiske torde böra krävas.

Remissyttranden över departementspromemorian

Någon invändning framställdes ej mot förslaget att beslutanderätten i fråga om fiskevårdsområdes bildande skulle tillkomma länsstyrelsen.

Starkt delade meningar kom däremot till uttryck i frågan vilka krav på anslutning från delägarnas sida som skulle fordras för att fiskevårdsområde skulle få komma till stånd. I allmänhet återkom de förslag och synpunkter som kom till uttryck i yttrandena över fiskeristyrelsens förslag. Av dem som yttrat sig ansåg några att kraven på anslutning var för stränga medan andra ansåg att kraven borde skärpas ytterligare eller att fiskevårdsområdes bildande borde kringgärdas med ytterligare garantier.

En närmare redogörelse för remissyttrandena återfinnes i propositionen å s. 92 ff.

Departementschefen

Fiskevårdsområde avses skola bli en delägarnas egen angelägenhet och initiativrätten har i konsekvens därmed begränsats till delägarna.

Flera skäl talar emellertid för att frågan om fiskevårdsområdes inrättande och fastställandet av fiskevårdsområdes stadgar inte helt lägges i händerna på delägarna. Möjligheten inom fiskevårdsområde för en majoritet att fatta för minoriteten bindande beslut liksom möjligheten att delägarnas beslut blir bindande för framtida ägare av delägares fastighet är å ena sidan nödvändiga förutsättningar för att den nya organisationsformen skall kunna fungera på ett effektivt sätt, men rymmer å andra sidan risk för majoritetsmissbruk och att tredje mans rätt eller det allmännas intresse äventyras. Detta förhållande utgör enligt min mening det starkaste skälet för att

det slutliga ansvaret för fiskevårdsområdes bildande bör anförtros åt myndighet. Vid bildande av fiskevårdsområde, särskilt större sådana, kan ifrågakomma avgöranden, till vars lämplighet den enskilde delägaren kan ha svårt att taga ställning. Även detta utgör ett skäl att låta fiskevårdsområdes bildande beslutas av myndighet under förutsättning att den ifrågavarande myndigheten besitter för uppgiften erforderliga kvalifikationer. Om detta har rått allmän enighet.

Under de tidigare remissbehandlingarna har däremot förekommit delade meningar om uppgiften bör anförtros domstol eller administrativ myndighet. Under den sista remissbehandlingen har ingen opposition mött förslaget att den beslutande myndigheten bör vara länsstyrelsen.

Omsorgen om enskilds rätt liksom andra goda skäl, vilka här inte behöver upprepas, kan anföras för att fastställelsemyndigheten bör vara den allmänna underrätten eller ägodelningsrätten i orten. Vad som för mig varit avgörande, när jag likväl inte förordar denna utväg, har varit att domstol inte bör belastas med en uppgift av så övervägande administrativ karaktär som den förevarande, vilken länsstyrelserna torde vara väl skickade att handha. Genom den befattning som länsstyrelserna redan nu tar med ärenden angående fiske enligt ett flertal författningar, torde länsstyrelserna dessutom ha en helt annan möjlighet till allmän överblick över fiskets villkor och behov i en viss ort än vad en domstol i allmänhet kan tänkas äga. Jag erinrar om att länsstyrelse varken äger eller föreslås skola äga taga befattning med tvist om fiskets natur eller omfattning.

Länsstyrelses beslut om bildande av fiskevårdsområde skall föregås av en prövning av *dels* lagenligheten av delägarnas beslut och — i förekommande fall — föregången förrättning *dels* åtgärdens allmänna lämplighet.

Lämplighetsprövningen skall avse såväl själva bildandet som sådant som stadgarnas olika bestämmelser. Med hänsyn till de mycket växlande förhållanden varunder fiske bedrivs, anser jag det inte vare sig möjligt eller lämpligt att mera i detalj söka ange vilka omständigheter som skall beaktas vid denna lämplighetsprövning. Självfallet bör dock fiskevårdsområde inrättas endast i sådana fall där det — med hänsyn till vattenområdets och fiskets beskaffenhet och omfattning samt förhållandena i övrigt — finnes anledning att antaga att det av lagen uppställda syftet — ordnande av fiskeförhållandena och främjande av fiskerättsägarnas gemensamma intressen — kommer att förverkligas. Härav följer även att det inte är erforderligt att — i enlighet med några remissinstansers förslag — såsom en särskild förutsättning uppställa kravet att inte någon delägare genom fiskevårdsområdes bildande lider förfång. I samband med fastställelsen skall länsstyrelsen pröva om förfång föreligger och vilken hänsyn som skall tagas till en invändning härom. Givetvis kan det i detta sammanhang inte anses som förfång om en delägare i ett oskiftat fiske ålägges att inskränka sitt eget fiskande till vad som svarar mot hans andel däri eller om, i syfte att höja värdet av fiskets avkastning, vissa fredningsåtgärder genomföres. Med hänsyn till den föreslagna lagstiftningens förutsättningar bör det inte heller

anses såsom förfång om ett enskilt fiskes ägare, som genom överdrivet fiskande eller olämpliga fångstmetoder skadar fisket för sina grannar, åläggas viss begränsning i utövningen av sitt fiske. — I ett speciellt avseende har dock möjligheten av förfång särskilt beaktats i den föreslagna lagen. Det har sålunda befunnits erforderligt att inte utan fiskerättshavarens samtycke medge upplåtelse — ens delägare emellan — av fiske, som innehas av yrkesfiskare eller annan för vilken fisket är av väsentlig betydelse för hans försörjning. Jag återkommer härtill i samband med frågan om förutsättningarna för upplåtelse av fiske inom fiskevårdsområde.

Enigheten bland remissorganen om behovet av en lagstiftning om fiskevårdsområden har varit nästan fullständig. I ett mycket stort antal frågor råder också fullständig eller nästan fullständig enighet om sättet för frågans lösning. I några av de viktigaste frågorna har emellertid meningarna varit starkt delade och särskilt gäller det den kanske viktigaste av dem alla, nämligen kravet på anslutning från delägarna för att fiskevårdsområde skall kunna komma till stånd. Kravet har i allmänhet också ställts olika, beroende på om fråga varit om samfällt eller inte samfällt fiske.

När fråga är om i sin helhet samfällt (»oskift» enligt 1913 års lag) fiske kräver 1913 års lag anslutning av en majoritet i såväl antal som delaktighet. Enligt Palmquist och fiskerättskommittén var någon bestämd anslutning från delägarnas sida inte nödvändig; i regel borde dock halva antalet samtycka. Enligt fiskeristyrelsen och departementspromemorian skulle det för detta fall räcka med *en* delägars begäran. Såväl 1913 års lag som 1956 och 1957 års i denna del sammanställande förslag har vunnit flera anhängare bland remissinstanserna. Andra förslag som från deras sida nämnts har varit krav på anslutning bland en majoritet efter delaktigheten eller också majoritet i antingen antal eller delaktighet. Sistnämnda förslag härrör från Värmlands läns hushållningssällskap.

När fråga åter är om fiske som inte är i sin helhet samfällt kräver 1913 års lag anslutning från två tredjedels majoritet i såväl antal som delaktighet. Palmquist och fiskerättskommittén behandlade dessa fisken på samma sätt som de i sin helhet samfällda, medan i fiskeristyrelsens och departementspromemorian förslag krävdes majoritet i endera antal eller delaktighet. En skiljaktighet förelåg såtillvida mellan dessa båda förslag att enligt promemorian — i det fall ett i sin helhet inte samfällt fiske inom sig rymde ett eller flera samfällda fisken — samtycke alltid krävdes från minst en delägare i varje sådant samfällt fiske. Samtliga nämnda förslag har vunnit anhängare bland remissinstanserna. Andra förslag som från deras sida framförts har varit: anslutning från enkel majoritet i delaktighet, enkel majoritet i huvudtal för varje ingående samfällt fiske, enkel majoritet i såväl antal som delaktighet samt slutligen — i likhet med jaktlagen — fyra femtedels majoritet i såväl antal som delaktighet.

Jag upptar först till besvarande spørsmålet om man i fråga om kravet på anslutning bland delägarna bör stadga skilda regler för fiskevårdsområde som bildas av i sin helhet samfällt fiske och andra. I denna fråga har de båda sista utredningarna liksom flertalet remissinstanser gjort en bestämd åtskillnad mellan samfällt och inte samfällt fiske. Med tanke på den djupgående skillnad i rättsligt avseende som består mellan de båda kategorierna är det förståeligt, att man också i förevarande hänseende behandlat de båda lagen av fiske olika. Ur praktisk synpunkt lär det däremot knappast finnas större anledning att i nu förevarande hänseende särskilt betona denna skillnad. De tre första utredningarna har alla utgått ifrån att en lagstiftning om fiskevårdsområden skulle helt ersätta den nu bestående möjligheten för varje delägare i samfällt fiske att med åberopande av 24 § fiskerättslagen erhålla rättens föreskrift, hur fisket skall nyttjas. På grund av en ganska utbredd opinion bland de remissinstanser som yttrade sig över fiskeristyrelsens förslag föreslogs i departementspromemorian att den ifrågavarande bestämmelsen i fiskerättslagen skulle stå kvar — härtill återkommer jag i den speciella motiveringen till ändringarna av 24 § fiskerättslagen. Förslaget motiverades med att denna paragraf finge anses ha en inte oviktig uppgift att fylla i sådana fall där det av någon anledning inte gick att bilda fiskevårdsområde eller, i de fall där oenigheten gällde endast någon detalj, bildande av fiskevårdsområde framstod som en onödig omgång. I remissytrandena över departementspromemorian har knappast förekommit någon opposition mot detta förslag. Även om 24 § fiskerättslagen med rätta kritiserats såsom otillräcklig, anser även jag det vara välgrundat att bibehålla bestämmelsen, närmast med tanke på »enkla» fall. Dock föreslår jag, vilket skall närmare utvecklas i den speciella motiveringen, att rättens befattning med förevarande frågor överflyttas till länsstyrelsen. — Bibehålles 24 § fiskerättslagen i huvudsak oförändrad bortfaller emellertid ett av de viktigaste skälen för att på begäran av endast *en* delägare inrätta fiskevårdsområde. För egen del anser jag dessutom att det finns anledning att räkna med att det inom ett fiskevårdsområde, som kommer till stånd på ansökan av endast en delägare, i många fall kommer att bli svårt att från de övrigas sida mobilisera det intresse som är nödvändigt för att fiskevårdsområdet som organisation skall kunna fungera.

Eftersom fisket, t. ex. i en medelstor sjö, ofta är skiftat mellan byarna men oskiftat inom varje by, kan det beräknas bli ganska vanligt, att fiskevårdsområde kommer att utgöras av fiske som inte är i sin helhet oskiftat men där de olika ingående fiskena var för sig är oskiftade. Då den skillnad som den föreslagna lagen i vissa fall måste göra mellan samfällt och inte samfällt fiske bestämts så, att till kategorien samfällt fiske hänförts endast i sin helhet oskiftat eller eljest för två eller flera fastigheter samfällt fiske, blir det många gånger en tillfällighet som avgör om ett visst fiske vid en tillämpning av den nya lagen kommer att hänföras till den ena eller andra kategorien.

Enligt min mening finns det därför inte anledning att för samfällt och inte

samfällt fiske ha olika regler i andra fall än då detta ter sig oundgängligen nödvändigt. I fråga om kravet på anslutning från delägarnas sida för fiskevårdsområdes bildande synes detta inte vara förhållandet.

Nästa fråga blir vilket krav på anslutning från delägarnas sida som i allmänhet bör fordras. Vid besvarandet har man enligt min mening att beakta, å ena sidan, att de som äger fiskerätt i samma vatten, oavsett om fisket är samfällt eller inte, befinner sig i en gemenskap där ömsesidig hänsyn är en nödvändig förutsättning för ett rationellt bedrivet fiske. Envar kan därför med fog kräva att hänsyn toges till hans rätt. Det torde knappast finnas någon praktisk möjlighet att ordna den härför erforderliga samverkan i annan form än genom inrättande av samfälligheter. -- Jag bortser därvid från det specialfall som regleras av 24 § första stycket fiskerättslagen. — Nämnda synpunkter talar för att kravet på anslutning sättes lågt. Å andra sidan måste en organisation med det nämnda ändamålet bygga på delägarnas egen medverkan. För att den skall kunna fungera med effektivitet och säkerhet kräves därför att den omfattas med intresse och förtroende bland så många delägare som möjligt. Detta talar för att kravet på anslutning sättes högt. Vid en avvägning mellan dessa båda synpunkter talar till förmån för den förstnämnda även det betydande allmänna intresset av att åstadkomma en bättre organiserad fiskevård.

De anförda synpunkterna synes leda till att viss anslutning bör föreligga i fråga om såväl antal delägare som delaktighetstal. Skulle majoritet i båda dessa avseenden krävas, uppstår emellertid risk för att ett i och för sig önskvärt fiskevårdsområde icke kan bildas trots att en mycket stor majoritet föreligger, i vissa fall efter huvudtalet och i andra efter delaktighet. Jag har därför stannat vid att förorda en av fiskeristyrelsen diskuterad lösning enligt vilken anslutning, som innebär en enkel majoritet efter den ena beräkningsgrunden, skall vara tillräcklig om den tillika innefattar en tredjedel efter den andra grunden.

Den sålunda föreslagna regeln kan understundom tänkas medföra att het oskiftat, kan komma till stånd, trots att inte någon anslutning från i fiskevårdsområde, vari ingår oskiftat fiske men där fisket inte är i sin helområdet ingående oskiftat fiske överhuvudtaget föreligger. Såsom ursprungligen framhållits av Norrbottens läns hushållningssällskap, synes det vara ett rimligt krav att samtycke skall föreligga från åtminstone någon från varje oskiftat fiske. Nämnda hushållningssällskaps förslag upptogs i departementspromemorian och skulle enligt denna gälla inte blott varje särskilt, oskiftat fiske utan även andra samfällda fisken. Förslaget har i allmänhet godtagits utan erinran. Några remissinstanser, bl. a. kammarkollegiet och fiskeristyrelsen, har dock påpekat att den föreslagna bestämmelsen kan komma att utgöra ett betydande hinder för lagens tillämpning. Kammarkollegiet föreslår att man skall kunna bortse från bestämmelsen, när särskilda skäl föreligger. För egen del sympatiserar jag med förslaget så som det ursprungligen framfördes. Däremot anser jag det knappast motiverat att,

såsom skett i promemorian, utsträcka den ifrågasatta förmänen för oskiftade fisken också till andra samfällda fisken. I dessa, där samfälligheten i allmänhet torde grunda sig på servitut, är delägarna ofta kanske inte mer än två. Dessa bör då inte tillåtas att inlägga sitt veto mot ett ifrågasatt fiskevårdsområde. Huvudregeln har alltså modifierats med tanke på nu skildrade fall.

Motioner

Flera av de motionärer som behandlar frågan om förutsättningarna för fiskevårdsområdes bildande önskar ytterligare skärpa dessa förutsättningar. Endast i de likalydande motionerna I: 531 och II: 660 yrkas att förutsättningarna skall göras mindre stränga än i propositionen. Sistnämnda motionspar behandlar emellertid ett specialfall och är därför av begränsad räckvidd.

Gemensamt för *motionerna I: 532, II: 656 och II: 658* är önskemålet att kravet på anslutning från delägarnas sida för att fiskevårdsområde skall komma till stånd alltid bör vara enkel majoritet räknat efter såväl huvudtal som delaktighet. I *motionen II: 658* kräves därjämte att, för den händelse fiskevårdsområdet kommer att bestå av fiske som ej är i sin helhet samfällt, anslutning skall i likhet med 1913 års lag föreligga från delägare som företräder mer än två tredjedelar räknat efter såväl huvudtal som delaktighet. Ingår i dylikt fiskevårdsområde ett eller flera delområden med oskiftat fiske bör inom varje sådant fiske föreligga enkel majoritet efter såväl huvudtal som delaktighet. Vidare kräves i samtliga nu nämnda tre motioner att genom fiskevårdsområdes bildande ej uppkommer förfång för någon delägare (»förfång av någon betydelse» i motionerna I: 532 och II: 656 samt »uppenbart förfång» i motionen II: 658).

I *motionerna I: 530 och II: 659* uttalas betänkligheter mot de föreslagna kraven på anslutning. Motionärerna har intet yrkande på denna punkt men betonar att det är angeläget att utvecklingen på området följes med uppmärksamhet. Motionärerna anför.

Det kan enligt vår mening ifrågasättas om (propositionens) förhållandevis lågt satta krav på anslutning kan garantera intresse och förtroende från delägarna i önskvärd utsträckning. För bildande av gemensamhetsfiske krävs majoritet från delägarna i såväl antal som delaktighet. Det kunde enligt vår mening vara skäl att även för fiskevårdsområde kräva anslutning av lägst enkel majoritet efter båda beräkningsgrunderna. Å andra sidan har ansetts att anslutningskravet dock inte bör sättas så högt, att syftet med den förordade lagstifningen motverkas. I sista hand skall enligt förslaget länsstyrelsen ha ansvaret för fiskevårdsområdes bildande. Länsstyrelsens beslut skall föregås av prövning av såväl lagenligheten som lämpligheten av åtgärden. Det bör kunna förutsättas, att länsstyrelsen härvid i första hand beaktar, att majoritetsmissbruk inte förekommer vid bildande av fiskevårds-

område. Vi vill dock understryka angelägenheten av att Kungl. Maj:t med uppmärksamhet följer utvecklingen i nämnda avseende och vidtager de åtgärder, som kan finnas nödvändiga för förhindrande av majoritetsmissbruk.

I *motionerna I: 531 och II: 660* upptages ett spørsmål som har betydelse särskilt för Stockholms skärgård. Under hänvisning till vad i propositionen sägs om fiskevårdsområden, som kan komma att bestå av det till allenast en fastighet hörande fisket (s. 33 f), föreslår motionärerna att kraven på anslutning från delägarnas sida sänkes så, att fiskevårdsområde i sådana fall skall bildas om anslutning föreligger från delägare som företräder en majoritet efter huvudtalet *eller* delaktigheten.

Utskottet

En av de frågor som livligast diskuterats under förarbetena har varit förutsättningarna för fiskevårdsområdes bildande och då särskilt vilka krav på anslutning från delägarnas sida som bör uppställas.

Delade meningar råder ej längre om att fiskevårdsområde skall vara en delägarnas egen angelägenhet och att i konsekvens härmed viss anslutning från deras sida bör fordras. Likaså råder enighet om att frågan om bildande bör vara föremål för lämplighetsprövning av myndighet och att denna bör vara länsstyrelse. Frågan om kravet på anslutning blir i sista hand en avvägning mellan den enskilde fiskerättsägarens intresse av att bibehållas vid sin en gång förvärvade rätt och övriga delägares intresse av rättvisa i fiskeförhållandena, största möjliga avkastning och en ordnad fiskevård. I propositionen har härvidlag den enskildes intresse beaktats i betydligt högre grad än i något av utredningsförslagen. I *motionerna I: 532, II: 656 och II: 658* föreslås att man i än högre grad än som skett i propositionen skall beakta den enskildes intresse. Om man godtager förslaget i motionen II: 658 ställer man sig i denna fråga på samma linje som 1913 års lag; detsamma gäller beträffande *motionerna I: 532 och II: 656* i fråga om det oskiftade fisket. Att huvuddelen av det enskilda fisket är oskiftat har flera gånger framhållits.

En av angreppspunkterna — och sannolikt den betydelsefullaste — på 1913 års lag har varit just det förhållandet att lagens krav på anslutning är för stränga. Självfallet skall den enskildes intresse att bibehållas vid sin rätt icke förringas, men utskottet erinrar om vad utskottet ovan (under rubriken *Behovet av ny lagstiftning* etc.) uttalat om den intressegemenskap som består mellan fiskerättsägarna i ett vatten och behovet att åstadkomma en samorganisation mellan dem. Dessa synpunkter leder till att kravet på anslutning måste sättas lägre än i 1913 års lag, om icke också den nya lagen skall bli en lag endast på papperet. Risker för majoritetsmissbruk blir enligt det föreliggande lagförslaget obetydlig. Genom att det alltid skall föreligga viss anslutning räknat efter både huvudtal och delaktighet, blir det

ej möjligt för en eller annan »stor» fiskerättsägare att påtvinga de »mindre» delägarna ett av dessa icke önskat fiskevårdsområde. Är det däremot de »små» och i fråga om antalet övervägande delägarna, som önskar att fiskevårdsområdet skall komma till stånd, kan de genomdriva sin vilja endast om deras sammanlagda delaktighet uppgår till en tredjedel av den totala. Utskottet anser att propositionens krav på anslutning för det övervägande antalet fall innebär en god avvägning mellan den enskildes och gemenskapens intressen.

Det sagda innebär ej att utskottet motsätter sig, att man i enlighet med önskemålet i *motionerna I: 530 och II: 659* understryker angelägenheten av att Kungl. Maj:t med uppmärksamhet följer utvecklingen på föreliggande område och vidtager de åtgärder, som kan finnas nödvändiga till förhindrande av majoritetsmissbruk. Sistnämnda uttalande vill utskottet därför för sin del gärna instämma i.

I *motionerna I: 532 och II: 656 samt II: 658* yrkas, att lagtexten kompletteras med en bestämmelse av huvudsakligt innehåll att fiskevårdsområde ej får komma till stånd om någon delägare därigenom tillskyndas förfång. — Det skall icke bestridas, att tillkomsten av fiskevårdsområde för en eller annan fiskerättshavare under kortare eller längre tid kan komma att innebära visst förfång. Emellertid bör i sammanhanget beaktas följande. Beslut inom fiskevårdsområde av mera ingripande slag — såsom angående upplåtelse, tillskott m. m. — kräver kvalificerad majoritet. Alla beslut som innebär bestämmande eller ändring av stadgar skall underställas länsstyrelsens prövning. Denna prövning skall avse både beslutets lagenlighet och lämplighet. 1913 års lag innehåller icke någon generell bestämmelse av det slag motionärerna påyrkar. Däremot finnes motsvarande bestämmelser i 1913 års lag för speciella situationer (exv. 21 § tredje stycket, 23 och 28 §§). — Vid ett fiskevårdsområdes bildande vet man ofta icke vilka åtgärder som kommer att beslutas inom organisationen. Det blir därför för både den enskilde delägaren och länsstyrelsen som skall pröva invändningen om förfång en svår, ja ofta omöjlig uppgift att i samband med bildandet taga ståndpunkt härvidlag. Även beträffande ett visst beslut kan det mången gång vara vanskligt att avgöra, om det för den enskilde skall anses som förfång eller ej. Om en majoritet bland delägarna i syfte att främja kräftfisket i en sjö beslutar att något kräftfiske icke skall bedrivas under ett år, kan detta med visst fog betecknas som förfång för enskilda delägare, samtidigt som det ur lagstiftarens synpunkt saknas skäl att icke skänka lagens stöd åt ett dylikt beslut. Om man i lagtexten inför en mer eller mindre kategorisk bestämmelse att frihet från förfång alltid skall föreligga, inför man i denna lagstiftning ett nytt moment, som säkerligen skulle hindra tillkomsten av många fiskevårdsområden, samtidigt som en sådan bestämmelse för den enskilde mången gång skulle bli av osäkert värde. Utskottet avstyrker således införandet av en dylik bestämmelse.

Det framgår av såväl propositionen som *motionerna I: 531 och II: 660* att särskilda svårigheter föreligger, när det gäller förvaltningen av vissa skärgårdsfiskerier. Var och en av de fastigheter det här gäller består av en skärgård eller grupp av öar, holmar och grund med tillhörande vatten- och fiskerätt. Dessa fastigheter är i jordeboken upptagna såsom särskilda fiskelägenheter. De saknar i regel fast bosättning. Fastigheterna har i allmänhet under mitten av 1800-talet av kronan försålts till bönder i angränsande, bebodda delar av skärgården men har därvid icke sammanlagts med köparnas övriga fasta egendom. Genom arvskiften och försäljningar har antalet delägare vuxit betydligt. Andelarna är ofta mycket små. Sålunda uppges att lagfart i flera fall meddelats å $\frac{1}{18\,000}$ och ännu mindre andelar. Det är för utskottet känt att en icke önskvärd handel med dylika mycket små fastighetsdelar förekommit i ej obetydlig utsträckning.

Så som kraven på anslutning för att fiskevårdsområde skall komma till stånd utformats i propositionen finns det anledning att räkna med, att fiskevårdsområden i de speciella fall varom nu är tal endast undantagsvis kan komma till stånd. Å andra sidan är det både från allmän synpunkt och med tanke på skärgårdsbefolkningens intressen just i dessa fall särskilt angeläget att kunna bilda fiskevårdsområde. Detta syfte torde man i enlighet med motionärernas förslag kunna nå genom att kräva anslutning från en enkel majoritet, räknat efter huvudtal *eller* delaktighet och därvid således avstå från den eljest föreskrivna anslutningen i *både* huvudtal *och* delaktighet. Då det saknas anledning att utsträcka denna specialregel till de särskilt skattlagda fiskena (enligt kammarkollegiets terminologi »i jordeboken upptagen särskild fiskelägenhet», se prop. sid. 172) överhuvudtaget, synes den böra begränsas till sådana fall, där fiskevårdsområdet bildas av endast *en* fastighets fiske och detta fiske ej ensamt för sig utgör en fastighet. Till fastigheten skall således höra både fiske och »grund».

Utskottets ställningstagande innebär att *motionerna I: 531 och II: 660* tillstyrkes, medan övriga motioner avstyrkes. Propositionen tillstyrkes med det tillägg som föranledes av *motionerna I: 531 och II: 660*.

6. Rösträtten

Departementschefen

Eftersom lagförslaget utgår ifrån att fiskevårdsområde skall vara en delägarnas egen angelägenhet och myndigheternas befattning därmed är sekundär i förhållande till delägarnas beslutanderätt, kan man utgå ifrån att rösträttens utformning kanske mer än något annat kommer att vara avgörande för de förhoppningar och det förtroende varmed den nya lagen kommer att mötas.

I förevarande avsnitt ämnar jag behandla frågan om rösträttens utformning i allmänhet. I andra avsnitt har jag behandlat och kommer att behandla de speciella omröstningsregler som ansetts vara på-

kallade i särskilt viktiga frågor, sådana som kravet på anslutning bland delägare för fiskevårdsområdes bildande, rätten att påkalla prövning av förlängning av tiden för fiskevårdsområdes bestånd, beslut om upplåtelse, skyldigheten att lämna tillskott, bestämmande av delaktigheten annorlunda än efter delägarnas andelar eller genom förrättning samt användningen av avkastning för fiskevårdsområdets räkning i vissa fall. De rösträttsregler som behandlas i detta avsnitt avser därför reglerna för omröstning i alla andra fall än de nu särskilt nämnda och skall gälla både vid förrättning och annat sammanträde med delägarna.

Vid utformningen av bestämmelser i ämnet har man att välja mellan att tillerkänna varje delägare en röst (*huvudtalsregeln*) eller att för varje delägare bestämma ett rösttal, vars storlek beror av hans delaktighet (*delaktighetsregeln*). Vardera regeln kan modifieras till förmån för den andra. En modifikation kan utformas så att den gäller för alla slag av beslut eller endast vissa.

Omröstning i allmänhet skall enligt 1913 års lag ske efter delaktigheten med den begränsningen att ingen får rösta för mer än en tredjedel av det vid omröstningen företrädda röstetalet. Även Palmquist förutsatte i sitt förslag röstning efter delaktighet. De senare förslagen har däremot alla utgått ifrån röstning efter huvudtalet. Förslaget motiverades av fiskerättskommittén med att man önskade skapa en ordning där varje delägare oavsett omfattningen av sin fiskerätt ägde ett verkligt inflytande. Båda principerna är företrädda bland remissinstanserna. Andra regler som föreslagits har varit att omröstning skall ske efter huvudtalet, om inte en — på ett eller annat sätt — kvalificerad majoritet beslutar om röstning efter delaktighet. Härtill kommer de många förslag som går ut på att man vid omröstning efter huvudtal bör begränsa rösträtten för delägare med små andelar.

Det kan inte bli annat än ofruktbart att närma sig frågan om röstning efter huvudtal eller delaktighet utifrån abstrakta rättvisesynpunkter. Huvudtalsprincipen gynnar uppenbarligen delägare med små andelar, liksom delaktighetsprincipen gynnar delägare med stora andelar. Båda kategoriernas intressen är emellertid i och för sig lika beaktansvärda. Syftet med den nya lagstiftningen och därmed också med reglerna på förevarande område är att främja fisket och åstadkomma rättvisa mellan fiskerättsägarna. Förutsättningarna härför är emellertid olika på skilda håll. Röstning efter delaktighet skulle sålunda i Norrland som regel leda till att de vid fiskeplatserna boende delägarna skulle komma i minoritet; majoriteten skulle ofta komma att innehas av kronan och de stora skogsbolagen. Tillämpad i Stockholms skärgård skulle samma princip som regel medföra att den bofasta befolkningen skulle komma i majoritet, medan minoriteten skulle komma att utgöras av sommarstugeägare, vilka ofta överväger i antal men i regel äger endast mycket små andelar i fisket. Detta dilemma har man i lagstiftningen om *jaktvårdsområden* genom en lagändring 1951 löst så, att lagens omröstningsregler inte gjorts tvingande men innehåller en rekomm-

mendation om röstning efter huvudtalet. Före denna lagändring innehöll jaktlagen inte några bestämmelser om rösträtten i allmänhet, vilket medförde att jaktvårdsområdenas stadgar i allmänhet lät rösträtten grunda sig på delaktighetsprincipen. I praktiken synes dock stadgarnas föreskrifter på denna punkt inte ha följts, utan röstning har i regel skett efter huvudtalet. Enligt Svenska jägareförbundets nuvarande normalstadgar för jaktvårdsområde, vilka stadgar i allmänhet följs vid jaktvårdsområdes bildande, skall röstning ske efter delaktighet med viss begränsning för delägare med särskilt stora andelar. Jägareförbundets riks jaktvårdskonsulent, som tillika är sekreterare i 1949 års jaktutredning, har upplyst att, även där stadgarna föreskriver röstning efter delaktighet, denna föreskrift nu liksom tidigare dock sällan tillämpas i praktiken.

Med hänsyn till den i förhållande till jaktvårdsområdena mera fullständiga organisation som föreslås beträffande fiskevårdsområdena, anser jag att det inte gärna kan ifrågakomma att i likhet med den ursprungliga lydelsen av jaktlagen lämna frågan om rösträtten i allmänhet inom fiskevårdsområde utanför regleringen. De blivande delägarna kan med skäl kräva att inte behöva sväva i okunnighet om hur en så väsentlig del av organisationen kommer att verka.

Den lösning av rösträtten på grundval av huvudtalsregeln som förordas av såväl 1947 som 1956 och 1957 års utredningar har som nämnts mött både instämmanden och kritik. Den övervägande delen av kritiken har emellertid inte gällt huvudtalsregeln såsom grundprincip utan har inneburit krav på modifikationer av huvudtalsregeln för sådana särskilda situationer, där principen kan tänkas få konsekvenser som inte ter sig önskvärda.

Fisket i rinnande vatten och i övrigt närmast stränderna — vilket fiske det här främst är fråga om — betraktas i allt större utsträckning lika mycket som en ideell som en ekonomisk angelägenhet. Vid tillkomsten av gällande omröstningsbestämmelser för jaktvårdsområden uttalade dåvarande departementschefen, statsrådet Sträng, att även om det med visst fog kunde sägas att jaktvårdsområdena bestod av fastigheter och inte av personer, de dock inte kunde jämföras med sådana sammanslutningar av ekonomisk natur, där röstning efter delaktighet tedde sig naturligast. Även om det icke-ekonomiska inslaget är mera framträdande i fråga om jakten än fisket, synes det dock berättigat att tillämpa det återgivna uttalandet även på sådant fiske varom här är fråga.

Förutom att vara enkel i tillämpningen har huvudtalsprincipen fördelen att ge varje delägare lika stort inflytande som envar av de övriga. Att döma av erfarenheterna från såväl fiskevårdsföreningarna som jaktvårdsområdena röstar man i praktiken nästan alltid enligt huvudtalsprincipen. På nu angivna skäl har jag kommit till den uppfattningen att röstning efter huvudtal för det flesta antalet fall bättre än röstning efter delaktighet är ägnad att främja de syften som den föreslagna lagen är avsedd att tillgodose. Den bör därför utgöra den grundregel, varpå rösträtten i allmänhet inom fiskevårdsområde bör vila.

Frågan inställer sig då om den sålunda antagna principen bör gälla oinskränkt eller i något avseende modifieras. Trots att jag givit min anslutning till principen om röstning efter huvudtal, kan jag självfallet inte underlåta att i viss mån beakta den kritik som både på det principiella planet och i fråga om detaljspörsmål riktats mot de tidigare förslagen om röstning efter huvudtalet.

En av utgångspunkterna för den föreslagna lagstiftningen har varit att äganderättsförhållandena till fisket inte skall rubbas. Trots att den föreslagna lagen givetvis skall förses med alla de vedertagna kontrollanordningar som kan anses erforderliga, förhåller det sig säkerligen ändå så att det, vilken omröstningsprincip man än väljer, inte torde vara möjligt att helt avlägsna möjligheten av majoritetsmissbruk. Om nu erforderlig anslutning bland delägarna finnes för att bilda ett fiskevårdsområde men endast under förutsättning att röstning där sker efter delaktighet, finns det enligt min mening anledning att i särskilda lägen respektera en dylik uppfattning. Såsom framhållits av ett stort antal remissinstanser kan den situation, varom jag här talar, understundom komma att inträffa då fisket i fiskevårdsområde äges av dels ett antal lantbrukare och fiskare, dels ett större antal på annan ort bosatta personer, vilkas totala fiskerätt är obetydlig och tillagts fastigheter, vilka i regel bildats genom avstyckning och inte brukas för fast bosättning. Oaktat sistnämnda kategori fiskerättsägare — för enkelhetens skull kallade *sommarstugeägare* — äger en andel i fisket som är avsevärt mindre än de övrigas, skulle de vid röstning efter huvudtalet likväl utgöra majoritet, medan de som äger största delen av fisket och är bosatta i närheten av fiskeplatserna och har fiske som verkligt näringsfång kommer i minoritet. De som tidigare förordat röstning efter huvudtalet har tänkt sig att man skall undgå sådana inte önskvärda följder av huvudtalsregeln på i huvudsak tre olika sätt. Särskilt viktiga beslut — t. ex. om bildande av fiskevårdsområde, upplåtelse eller tillskottsskyldighet — skulle sålunda understundom fordra viss anslutning, räknat efter delaktighet. Länsstyrelsen såsom fastställande myndighet skulle vidare vid stadgarnas fastställande beakta att ingen delägare vederfors något orättmätigt intrång. Slutligen skulle varje delägare genom möjligheten att anföra besvär kunna påräkna rättelse av beslut som kränkt hans enskilda rätt.

Även om nu nämnda korrektiv i och för sig är ägnade att minska risken för majoritetsmissbruk, bör naturligtvis detta syfte om möjligt tillgodoses redan vid de allmänna rösträttsreglernas utformning. Ett stort antal förslag i detta ämne har framlagts av remissinstanserna. Gemensamt för åtskilliga av förslagen har varit att man på ett eller annat sätt velat reducera det inflytande, som vid en tillämpning av huvudtalsregeln skulle komma att utövas av innehavare av små andelar i fisket.

I och för sig anser jag det inte vara oförenligt med den nya lagens syfte att man till förmån för den bofasta befolkningen på något sätt inskränker det inflytande, som kan komma att utövas av sommarstugeägarna. I all-

mänhet har man tänkt sig att begränsningen i rösträtten skulle drabba ägare av sådan fastighet med fiskerätt, där fastighetsbildningen skett genom avstyckning eller, får det antagas, motsvarande fastighetsbildningsinstitut i äldre lag. De som föreslagit en röstreduktion efter denna linje tycks emellertid ha förbisett att »sommарstugeägare» och »avstyckningsägare» alls inte är identiska begrepp. Likaväl som en typisk jordbruksegendom med ett betydande fiske kan vara en »avstyckning», kan en sommarstugefastighet utgöras av i mantal satt jord, som ju icke skulle drabbas av reduktionen. Om man trots detta skulle godtaga tanken att lägga fastighetens karaktär av »avstyckning» till grund för gränsdragningen, uppkommer frågan på vilket sätt en reduktionsregel bör utformas. Att såsom föreslagits beröva alla »avstyckningsägare» eller alla sådana med mycket små andelar all rösträtt anser jag vara helt uteslutet. Det har också föreslagits att avstyckningsägaren skulle avge en röst gemensamt med stamfastighetens ägare. För att lösa därvid uppkommande problem har man hänvisat till samäganderättslagen. Denna är emellertid inte tillämplig och det är inte heller lämpligt att ändra lagen enbart med tanke på dessa situationer. Hur man lagtekniskt än förfar måste det vidare med nu angivna utgångspunkt uppstå mycket stora svårigheter i de fall då en fastighet bildats av mark från mer än en stamfastighet. — En tänkbar lösning av problemet med sommarstugeägarna vore att på ett eller annat sätt reducera röstvärdet för den som inte är mantalsskriven å den fastighet för vilken han röstar. Detta alternativ kompliceras emellertid bland annat av svårigheten hur man då i röstningshänseende skall behandla de juridiska personerna, eftersom det naturligtvis inte kan ifrågakomma att för dem genomgående tillämpa en dylik reduktion. Svårigheter skulle även uppstå i fråga om de särskilt skattlagda fiskena och andra fastigheter med fiske där det över huvud taget inte förekommer någon bosättning.

Jag anser att frågan om »sommарstugeägarnas» rösträtt i analogi med vad som gäller enligt jaktlagen bäst löses så att vid omröstning i allmänhet varje delägare skall äga en röst, därest inte annan röstregel — t. ex. delaktighetsregeln — föreskrivits i stadgarna. Innehållet i dessa bestämmes i sista hand av länsstyrelsen, som dock i väsentliga avseenden är bunden av delägarnas mening. Skall sålunda rösträtten enligt det stadgeförslag, vartill delägarna tagit ställning i samband med frågan om fiskevårdsområdets bildande, ordnas på visst sätt, är länsstyrelsen bunden härav, såvitt stadgebestämmelsen ej kommer i strid med det allmänna lämplighetskravet i 6 §, något som man väl — med tanke på det sätt varpå förutsättningarna för fiskevårdsområdes bildande nu utformats — knappast behöver räkna med som ett praktiskt fall. Anser sig länsstyrelsen ej kunna godtaga bestämmelsen, har länsstyrelsen att välja mellan att vägra fastställelse eller att återförvisa ärendet till förrättningsmannen.

Slutligen ämnar jag något beröra en annan fråga som lämpligen bör behandlas i detta avsnitt. I fiskeristyrelsens betänkande och departementspromemorian har intagits bestämmelser, som innebär att i de fall lagen

kräver enighet bland delägarna eller anslutning från viss del av dem eller av delaktighetstalet, därmed i allmänhet skulle avses inte alla delägare eller hela delaktighetstalet utan de vid omröstningen närvarande delägarna, respektive det därvid företrädde delaktighetstalet. En sådan regel, vilken kan leda till resultat som ur rättssäkerhetens synpunkt inte är önskvärda, anser jag inte vara påkallad av praktiska hänsyn. Däremot har jag inte funnit anledning att föreslå några begränsningar i rätten att rösta genom ombud.

Lagrådet (i yttrande över 9 § i förslaget till lag om fiskevårdsområden)

Enligt tredje stycket må annan beräkningsgrund för rösträtten bestämmas, därest samtliga delägare äro ense därom. En härmed likalydande bestämmelse fanns i 7 § sista stycket av promemorieförfattarens utkast, men den hade där en helt annan innebörd på grund av den i 8 § tillagda föreskriften att vid bedömande huruvida vid omröstning enhällighet eller erforderlig anslutning av delägare föreläge ej skulle medräknas delägare som underlåte att deltaga i omröstningen. Då denna tilläggsföreskrift borttagits och enhällighet alltså erfordras ej blott bland de närvarande utan bland samtliga delägare, utsäger den i det remitterade förslaget upptagna bestämmelsen ej annat än vad som är självklart och bör därför utgå. Det kan emellertid ifrågasättas att i dess ställe bör upptagas en regel om att viss majoritet erfordras för att bestämma annan beräkningsgrund för rösträtten än den i första stycket stadgade beräkningen efter huvudtalet.

I andra paragrafer uppställas speciella omröstningsregler för särskilt viktiga frågor, i 6 § i fråga om kravet på anslutning bland delägare för sammanslutningens bildande, i 12 § i fråga om skyldigheten att lämna tillskott o. s. v. I alla icke särskilt reglerade fall gäller den i 9 § första stycket angivna huvudregeln om majoritet efter huvudtalet, där ej annorlunda föreskrivits i stadgarna. För antagande och ändring av stadgar är ingen särskild regel given, utan därför förutsättes majoritetsbeslut efter huvudtalet. Aft lagen det oaktat räknar med möjligheten att i stadgarna kan komma att upptagas en annan huvudregel än lagens i fråga om röstberäkningen beror på bestämmelserna i 6 § om sammanslutningens bildande. Härför erfordras samtycke antingen från delägare, som företräda mer än hälften av delaktighetstalet och tillika utgöra minst en tredjedel av antalet delägare, eller från delägare, som företräda mer än en tredjedel av delaktighetstalet och tillika utgöra minst hälften av antalet delägare. En majoritet efter delaktighetstalet har därför i vissa fall möjlighet att förhindra sammanslutningens bildande och kan då som villkor för sin medverkan till bildandet uppställa att i stadgarna införes en annan röstberäkningsregel än lagens. Tydligen äro dock möjligheterna härtill små. Till förebyggande av orättvisa resultat synes det påkallat att i någon mån bereda en kvalificerad majoritet möjlighet att fastställa avvikelser från huvudregeln i 9 §. Lagrådet hemställer därför, att i paragrafens tredje stycke upptagas bestämmelser, att delägarna vid fiskevårdssamfällighetens bildande må besluta annan beräkningsgrund för

rösträttens utövande, om anslutning härtill föreligger i den omfattning som i 6 § första stycket sägs, samt att eljest särskild beräkningsgrund för rösträtten må bestämmas endast om samtliga delägare äro ense därom. Då härigenom skulle regleras förhållandena både vid stadgarnas fastställande och vid senare beslut i frågan, bör omnämmandet av avvikelser i stadgarna utgå ur första stycket.

Departementschefen

Vad lagrådet i denna del föreslagit har av departementschefen beaktats i det slutliga lagförslaget.

Motioner

Icke någon av motionerna innehåller något yrkande om ändring av propositionen i denna del. I *motionerna I: 530 och II: 659* uttalas dock vissa betänkligheter. Trots att i propositionen vissa modifikationer gjorts i principen om röstning efter huvudtalet, kan man enligt nämnda motioner icke utesluta risken för majoritetsmissbruk till skada särskilt för den bofasta befolkningen. I likhet med vad samma motionärer uttalat i frågan om förutsättningarna för fiskevårdsområdes bildande anser de att även detta spörsmål av Kungl. Maj:t i framtiden bör följas med särskild uppmärksamhet.

Utskottet

Frågan efter vilka grunder rösträtten inom fiskevårdsområde i allmänhet skall utövas hör till de ämnen som särskilt livligt debatterats under förslaget tidigare behandling. Icke någon av motionerna innehåller något yrkande i denna del. Även utskottet anser att frågan om rösträtten nu erhållit en såvitt kan bedömas tillfredsställande lösning. Med anledning av uttalandet i *motionerna I: 530 och II: 659* vill utskottet framhålla att i denna fråga liksom eljest gäller vad utskottet inledningsvis (under rubriken *Behovet av ny lagstiftning* etc) uttalat om nödvändigheten att tillämpningen av den nya lagstiftningen följes med största uppmärksamhet.

Utskottet har ej förbisett att i de fall röstning skall ske efter huvudtalet den möjligheten icke kan uteslutas att lagstiftarens avsikter kringgås genom att en viss fastighetsägares rösträtt uppdelas på flera. Det torde vara i det närmaste ogörligt att konstruera lagen så att sådant missbruk helt hindras. Visar det sig vid länsstyrelsens prövning av exempelvis frågan om bildande av fiskevårdsområde att i lagen föreskriven anslutning åstadkommits på antytt sätt och enbart i syfte att nå just detta resultat, kan länsstyrelsen visserligen icke ogiltigförklara den gjorda uppdelningen, därest laga former därvid iakttagits. Länsstyrelsen kan dock ej gärna underlåta att vid den prövning av fiskevårdsområdets allmänna lämplighet som länsstyrelsen alltid har att göra taga särskild hänsyn till förhållanden sådana som de nu angivna.

7. Nödvändigheten av förrättning

Departementschefen

Är delägarna inte ense skall bildande av såväl gemensamhetsfiske som jaktvårdsområde i princip föregås av förrättning. Enligt Palmquist, fiskerättskommittén och fiskeristyrelsen skall förrättning hållas endast om länsstyrelsen som fastställande myndighet finner detta erforderligt. På grund av kritiken häremot föreslogs i departementspromemorian att förrättning, utom i det nämnda fallet, alltid skulle äga rum, då uppskattning av fisket måste ske, vilket innebar att förrättning — bortsett från de fall då enighet förelåg — skulle vara obligatorisk då fiskevårdsområde bildades av fiske, som inte var i sin helhet oskiftat. På grund av den kritik som även efter det sista förslaget förekommit anser jag att man bör undersöka om det inte är lämpligt att gå vidare i riktning mot att göra förrättning i princip obligatorisk. Det gäller här att väga olägenheterna, främst förrättningskostnaderna, mot fördelarna, främst den ökade rättssäkerheten. I de fall där det måste framstå som uppenbart att en ansökan om bildande av fiskevårdsområde inte kan bifallas, bör självfallet förrättning inte äga rum. Detsamma bör kunna gälla om delägarna är ense och ansökningshandlingarna är så fullständiga att de lämnar möjlighet för länsstyrelsen att göra en allsidig prövning. Detta fall kan beräknas bli vanligt då fiskevårdsföreningar önskar ombilda sig till fiskevårdsområden. I andra fall, d. v. s. framför allt då enighet bland delägarna inte föreligger, anser jag det vara ett väsentligt rättssäkerhetsintresse att fiskevårdsområde inte kommer till stånd utan att saken först behandlats vid en förrättning. Delägarna får då tillfälle att dels genom förrättningsmannen erhålla kännedom om gällande bestämmelser, dels vid sammanträde dryfta ämnet i hela dess vidd.

Lagtexten har därför givits den utformningen att fiskevårdsområdes bildande i princip skall föregås av förrättning.

8. Förutsättningarna för upplåtelse av fiske inom fiskevårdsområde

Lagen om gemensamhetsfiske

Enligt 1913 års lag kan rätt till fiske upplåtas på arrende mot delägares vilja genom majoritetsbeslut av övriga delägare. Lagens krav på majoritet erbjuder viss likhet med vad som fordras för gemensamhetsfiskes inrättande, dock tages vid omröstning för beslut om upplåtelse hänsyn endast till delaktigheten. Lagen kräver sålunda för beslut om upplåtelse på arrende av fiskevatten, som är i sin helhet oskiftat, mer än hälften och i fråga om annat fiskevatten minst två tredjedelar av samtliga delägares rösttal. Därutöver fordras emellertid att beslutet fastställs av länsstyrelsen. Fastställelse kan vägras endast om beslutet ej tillkommit i laga ordning (17 §). Lagen lämnar ej utrymme för prövning av beslutets lämplighet. Någon minoritetsgaranti utöver vad nu nämnts innehåller ej lagen för detta fall. Ej heller innehåller lagen någon bestämmelse om upplåtelse annorledes än på arren-

de t. ex. genom försäljning av fiskekort eller genom andra s. k. sär tillstånd. Lagen anvisar även den möjligheten att delägarna nyttjar gemensambetsfisket var för sig enligt av länsstyrelsen fastställd plan. Av intresse är att delägare därvid ej får tilläggas rätt att fiska i annan delägarers fiskevatten utan dennes samtycke (21 § tredje stycket).

Palmquists förslag 1943

1943 års förslag upptog en bestämmelse, att stadgarna för fiskevårdsområdet fick innehålla att fisket, helt eller delvis, kunde upplåtas på arrende samt att sär tillstånd till fiske kunde beviljas inom fiskevårdsområdet. I stadgarna fick ej föreskrivas att fiske skulle upplåtas på arrende med mindre förslag därom biträts av delägare som företrädde beträffande fiskevatten som vore i sin helhet oskiftat mer än hälften och i fråga om annat fiskevatten minst 2/3 av samtliga delägarers rösttal. Beviljande av sär tillstånd skulle däremot icke kräva kvalificerad majoritet. Anledningen härtill angavs vara att den som erhållit sär tillstånd endast fick rätt att utöva visst fiske utan att i motsats till en arrendator utesluta fiskevattensägarna från möjlighet att fortfarande bedriva fiske i vattnet. Utredningsmannen påpekade, att dylika upplåtelser brukade förekomma i fiskevårdsföreningar. Från 1913 års lag överflyttades bestämmelsen att delägare ej kunde tilläggas rätt att fiska i annan delägarers enskilda fiskevatten utan den senares samtycke.

Remissyttranden över Palmquists förslag

I några remissyttranden uttalades, att samma krav på kvalificerad majoritet bland delägarna som föreslagits för beslut om utarrendering av fiske borde gälla med avseende å beslut om upplåtelse av sär tillstånd för fiske.

Fiskerättskommitténs förslag 1947

Fiskerättskommittén förordade att omröstning i allmänhet skulle utövas efter huvudtalet. I fråga om beslut om upplåtelse ansåg kommittén det dock motiverat att göra vissa avsteg från denna princip. Kommittén anförde i förevarande del.

Omröstningen bör härvid enligt kommitténs uppfattning icke ske efter huvudtalet utan efter delaktigheten i fiskevårdsområdet. Det synes tillräckligt att endast ta hänsyn till de i omröstningen deltagande. Framhållas må, att om icke annat föreskrives i stadgarna, obegränsad röstning med fullmakt skall kunna äga rum. Med hänsyn till de nämnda frågornas stora vikt bör som regel kvalificerad majoritet (minst 2/3 av de i omröstningen bör härvid enligt kommitténs uppfattning icke ske efter huvudtalet utan efter delaktigheten i fiskevårdsområdet. Det synes tillräckligt att endast ta hänsyn till de i omröstningen deltagande. Framhållas må, att om icke annat föreskrives i stadgarna, obegränsad röstning med fullmakt skall kunna äga rum. Med hänsyn till de nämnda frågornas stora vikt bör som regel kvalificerad majoritet (minst 2/3 av de i omröstningen deltagande delägarnas rösttal efter delaktigheten) fordras för besluts fattande. Denna regel har dock ej ansetts böra gälla ovillkorligt. I vissa

fall kan fiskevårdsområde komma att bildas i huvudsakligt syfte att åstadkomma utarrendering av fiskevattnet eller att skapa ett s. k. kortfiskevatten. För att icke delägarna skola kunna förhindra att detta syfte vinnes föreslår kommittén att länsstyrelsen skall kunna i visst fall förordna om utarrendering och upplåtelse av särtillstånd, även om föreskriven majoritet bland delägarna icke föreligger, försåvitt nämligen länsstyrelsen med hänsyn till syftet med fiskevårdsområdets bildande finner sådant påkallat. Naturligt är, att denna möjlighet hör tillgripas endast i trängande undantagsfall.

*Föredragande departementschefen i proposition nr 60/1950 (s. 97)
i anledning av fiskerättskommitténs förslag*

Departementschefen sade sig anse det tveksamt om länsstyrelsen borde ha befogenhet att besluta om sådan tvångsupplåtelse som kommittén föreslagit.

Fiskeristyrelsens förslag 1956

Fiskeristyrelsen ansåg anledning saknas att i denna fråga göra någon åtskillnad mellan olika slag av upplåtelser. Vare sig upplåtelsen skedde med ensamrätt eller ej, med eller utan avgift, syntes — liksom enligt 24 § fiskerättslagen — samma krav på samtycke från delägarna böra uppställas. Upplåtelser genom särtillstånd kunde ju företagas i så stor utsträckning, att de sammanlagt omfattade så gott som allt fisket. Härtill kom, att gränsen mellan utarrendering och andra upplåtelser var flytande.

Alldeles oavsett den ståndpunkt, som intogs till frågan om rösträtten inom ett fiskeområde i allmänhet skulle utövas efter huvudtal eller delaktighet, ansåg fiskeristyrelsen i likhet med fiskerättskommittén, att vid avgörande av frågor, huruvida utarrendering eller annan upplåtelse skulle äga rum, röstning borde ske efter delaktigheten. Att här låta omröstning ske efter huvudtalet var med hänsyn till frågornas stora ekonomiska betydelse ej rimligt.

Beträffande frågan i vad mån majoriteten skulle vara kvalificerad ansåg fiskeristyrelsen i motsats till fiskerättskommittén anledning saknas att frånga den i 1913 års lag uppställda principiella regeln för vatten som i sin helhet var oskiftat. Beträffande sådant vatten borde sålunda enkel majoritet vara tillräcklig.

I övriga fall borde åtminstone i regel fordras två tredjedels majoritet i enlighet med 1913 års lag och fiskerättskommitténs förslag. Emellertid var till sistnämnda fall hänförliga även de fall då ingen delägare ägde någon bestämd lott men å andra sidan ej heller hade andel i hela vattnet. En sjö hörde exempelvis till två eller flera skifteslag, men vattnet var ej skiftat inom de olika skifteslagen. Utgjorde vart och ett av dessa skifteslag ett fiskeområde för sig, skulle utarrendering av hela sjön kunna ske, om det funnes enkel majoritet inom varje skifteslag. Samma förutsättning syntes då böra gälla, om hela sjön utgjorde ett enda fiskeområde. En regel härom borde därför i detta fall uppställas såsom ett

alternativ till regeln om två tredjedels majoritet inom fiskeområdet i dess helhet.

Vid tillämpningen av de nu förordade majoritetsreglerna syntes man böra använda den princip, som föreslagits i fråga om anslutning bland delägarna för inrättande av fiskeområde i skiftat vatten, nämligen att medräkna endast delaktighetstal som företräddes av de i omröstningen deltagande delägarna. Delägare som lämnats tillfälle deltaga i beslutets fattande men ej låtit sig avhöra borde sålunda anses ha nedlagt sin röst. Detta överensstämde med fiskerättskommitténs förslag på denna punkt.

Den av fiskerättskommittén föreslagna möjligheten för den beslutande myndigheten att oberoende av delägarnas vilja besluta om upplåtelse av fiskerätt borde enligt fiskeristyrelsens mening icke genomföras. En dylik möjlighet var säkerligen att anse som ett alltför långtgående ingrepp i delägarnas bestämmanderätt. Behovet av en sådan befogenhet för myndigheten minskade avsevärt, om man liksom fiskeristyrelsen men i motsats till fiskerättskommittén intog den ståndpunkten att en lagstiftning av ifrågavarande slag skulle tillgodose endast delägarnas gemensamma bästa och reglera förhållandet mellan dem.

I anslutning till de båda tidigare utredningarnas förslag att i enlighet med 21 § tredje stycket 1913 års lag delägare ej fick tilläggas rätt att fiska i annan delägares enskilda fiskevatten uttalade fiskeristyrelsen, att om inom ett fiskeområde en delägare tillerkändes rätt att fiska i annan delägares vatten, fick detta anses innebära, att fiskerätt där uppläts till den förstnämnde. För en sådan delupplåtelse gällde de i 11 § av fiskeristyrelsens lagförslag upptagna reglerna. Ansågs fisket i ett fiskeområde med oskiftat vatten böra ordnas så att vattnet uppdelades i lotter mellan delägarna, syntes intet hinder finnas för att, om så ansågs ur fiskerisympunkt lämpligt, låta flera delägare samfällt nyttja en och samma lott. En sådan anordning kunde förordas särskilt då det fanns en viss grupp av delägare med allenast obetydliga andelstal. Med hänsyn till vad nu anförts upptog fiskeristyrelsen i sitt förslag ej något stadgande, motsvarande 21 § tredje stycket 1913 års lag.

Fiskeristyrelsen erinrade om att i vissa remissyttranden över fiskerättskommitténs förslag hade uttalats, att bestämmelser borde införas därom att därest fråga om utarrendering uppkom, företräde skulle lämnas åt det yrkesmässiga fisket. Den mening- en saknade säkerligen icke heller anhängare att om upplåtelse av fiskerätt ansågs böra ske, fritidsfiskets intressen genom lagbestämmelser borde tillgodoses på ett eller annat sätt (jfr 3 § KK den 8 juni 1951 ang. förvaltningen av kronans fisken jämte tillämpningsföreskrifter). Fiskeristyrelsen fann emellertid att delägarnas bestämmanderätt icke borde bindas genom föreskrifter av sådan art. Så långt möjligt är borde sådana bestämmelser undvikas, som kunde vara ägnade att försvåra tillkomsten av fiskeområden.

Med hänsyn till den vikt frågan om upplåtelse av fisket hade borde denna fråga avgöras redan i samband med fiskeområdets bildande.

Som en särskild fråga upptog fiskeristyrelsen spørsmålet i vad mån nyttjanderättshavarens samtycke borde krävas för att fiskeområdet skulle få upplåta fiske som omfattades av nyttjanderätten. Något krav på dylikt samtycke fanns ej i 1913 års lag, bortsett från upplåtelser som skett innan lagen trädde i kraft. Någon anledning att i lagen om fiskeområde frångå denna princip syntes ej föreligga. Ett undantag syntes dock påkallat, nämligen därest det av fiskeristyrelsen den 1 december 1953 framlagda förslaget till lag om vissa upplåtelser av fiskerätt m. m. vann bifall.¹ Med den privilegierade ställning i form av minimitid för upplåtelsen, optionsrätt m. m., som i detta förslag ansetts böra tillkomma där avsedda upplåtelser, syntes det mindre väl förenligt, att sådan nyttjanderättshavare skulle nödgas avstå sin nyttjanderätt till person åt vilken fiskeområdet såsom sådant upplåtit fiskerätt. I tredje stycket av 11 § i styrelsens förslag till lag om fiskeområden hade därför upptagits en föreskrift att beslut av fiskeområde om upplåtelse ej fick meddelas beträffande fiske, som helt eller delvis innehades med sådan nyttjanderätt som avsågs i nämnda lag, såframt ej nyttjanderättshavaren lämnat sitt samtycke.

Inrättande av gemensamhetsfiske innebar ej i och för sig någon inskränkning i den rätt att upplåta fiskerätt som den enskilde delägaren kunde ha. Någon anledning att frångå denna regel beträffande fiskeområde syntes ej föreligga. Styrelsen ansåg därför någon motsvarighet ej erforderlig till den i 13 § 3 mom. jaktlagen upptagna bestämmelsen, att fastighetsägare ej må förvägras att till annan upplåta jakträtt inom jaktvårdsområde, om upplåtelsen icke befinnes olämplig med hänsyn till jaktvården eller eljest länder övriga fastighetsägare till avsevärt men. Hinder mötte emellertid icke att i stadgarna föreskriva de inskränningar i rätten för delägarna att upplåta sin fiskerätt som med hänsyn till särskilda förhållanden kunde finnas behövlige. — Självfallet var den, som fått nyttjanderätt till sig upplåten, bunden av de bestämmelser som fastställts för fiskeområdets verksamhet.

Riksdagsmannen F. I. Boo, som i egenskap av sakkunnig biträtt fiskeristyrelsen, avgav i fråga om förutsättningarna för upplåtelse genom särtillstånd ett särskilt yttrande. Däri anfördes bl. a.

Det gamla självhushållningssystemet bland den jordbrukande befolkningen har numera ersatts med mer specialiserad näringsutövning och varuutbyte. Med denna omställning har även det gamla husbehovsfisket i stora delar av landet förlorat i betydelse. Den moderna jordbrukaren har inte råd att odla effektiv arbetstid på en så oekonomisk sysselsättning. I den mån fiske fortfarande bedrivs är det i allmänhet som hobby, givetvis med undantag för värdefullt fiske såsom kräft- och laxfångst m. m., oftast bedrivet endast under en kort säsong.

Sambällsutvecklingen har för andra stora folkgrupper även gett mer fritid och behov att fylla denna med rekreationsbetonad sysselsättning.

¹ Numera lagen den 27 juni 1957 om fiskearrenden.

Fritidsfisket är därvid en av de stora möjligheterna. Fiskeutövningen är dock ofta begränsad genom den enskilda äganderätten och de invecklade äganderättsförhållandena i de flesta insjöarna. De fiskevårdsföreningar som hittills inrättats säljer visserligen på sina håll fiskekort åt utomstående och med gott resultat, men i många fall är de snarast monopolföreningar, tillkomna för att trygga fiskemöjligheterna åt en mycket begränsad krets av medlemmar.

En ny lagstiftning på detta område borde inriktas på en lösning av här berörda problem med hänsynstagande till den förändrade situation samhällsutvecklingen skapat. Föreliggande utredningsförslag har inte gått till botten med dessa spörsmål, utan stannat vid att föreslå vissa regler för delägarnas samverkan.

Fiskeristyrelsens förslag innebär att för all upplåtelse skall erfordras samtycke från delägare med mer än hälften av delaktigheten i fiskevattnet, oavsett om upplåtelsen avser hel utarrendering med avstående av all fiskerätt för delägarna eller den mycket begränsade upplåtelse som kan ske till fritidsfiskare genom s. k. fiskekort. Enligt min mening borde tiden vara inne att redan nu gå ett steg längre till lösning av ovan skisserade, av samhällsutvecklingen betingade problem genom att öppna möjligheter även för ett mindre delägartal att besluta begränsade upplåtelse. I oskiftat vatten borde sålunda minst hälften av delägarna om de tillika företräda minst en tredjedel av delaktighetstalet och i annat vatten hälften av delaktighetstallet, vara tillräckligt för att besluta begränsad upplåtelse med s. k. fiskekort. Arten och graden av upplåtelse kan därvid regleras i varje särskilt fall och från tid till annan.

Det är ju i dylika fall inte fråga om avhändande av den egna fiskerätten, utan endast en utvidgning av nyttjandet, som inte behöver leda till förfång för delägarna. Genom förbättrad fiskevård kan resultatet i stället bli till avsevärd fördel för fisket. Här föreslagna regler skulle också ge större möjligheter till att göra nu outnyttjade vatten tillgängliga för den fiskeintresserade men icke vattenägande allmänheten.

Remissyttranden över fiskeristyrelsens förslag

Fiskeristyrelsens förslag angående förutsättningarna för beslut om upplåtelse av fiske godtogs i allmänhet av remissinstanserna. Några ansåg dock att för liten hänsyn tagits till ägare av små andelar. Krav framställdes därför, att för upplåtelse skulle krävas majoritet jämväl efter huvudtalet.

En närmare redogörelse för remissyttrandena återfinnes å s. 126 ff. i propositionen.

Departementspromemorian 1957

Det var enligt departementspromemorian sannolikt, att de bestämmelser, som reglerade förutsättningarna för upplåtelse, för den berörda allmänheten i många fall kom att framstå såsom särskilt ingripande i den enskilda handlingsfriheten. Möjligheten att mot en eller flera delägares bestridande framtvunga ett beslut om upplåtelse var emellertid av avgörande betydelse för att syftet med den föreslagna lagstiftningen skulle kunna förverkligas. Frågan blev därför i utpräglad grad en avvägningsfråga mellan fiskevårdsintresset och rättssäkerhetsintresset. Fiskeristyrelsens förslag syn-

tes vara ägnat att väl tillgodose båda synpunkterna, samtidigt som en alltför långt gående detaljreglering undvikits.

I likhet med frågan om förutsättningarna för fiskevårdsområdes bildande kunde beträffande förutsättningarna för upplåtelse bland remissinstanserna urskiljas ej mindre än sex alternativ. Några hade velat skärpa villkoren medan andra velat genom liberalare regler underlätta möjligheten att besluta om upplåtelse. Det förslag som framförts av hushållningssällskapet i Södermanlands län innebar sålunda att villkoren för dylikt beslut skulle bli väsentligt strängare t. o. m. än de som f. n. gällde enligt 1913 års lag.

I promemorian uttalades därefter, att det däremot icke ansetts motiverat att, såsom föreslagits av hovrätten för Västra Sverige, införa en sådan allmän vetorätt, som nu fanns i 21 § tredje stycket 1913 års lag och avsåg det fall att en delägare tillades rätt att nyttja en annan delägars enskilda fiske. Om man accepterade det syfte som uppställts för den föreslagna lagstiftningen, behövde några betänkligheter knappast föreligga mot att ersätta berörda bestämmelse i 21 § tredje stycket 1913 års lag med en möjlighet för fiskevårdsområdet att även utan samtycke av en delägare besluta att annan delägare skulle få fiska i den förstnämndes fiskevatten. Eftersom fiskevårdsområdets vatten borde ses som en enhet, kunde det t. ex. i ett fall vara lämpligt att utarrendera en del av detta och inom återstående vattenområde fördela fiskeplatserna mellan delägarna. I ett annat fall kanske det var ändamålsenligt att fiskeplatserna cirkulerade mellan delägarna. Fördelningar sådana som dessa underlättades i hög grad, om man kunde verkställa dem oberoende av den enskilda fiskerätten. Om förutsättningarna för sådan fördelning bestämdes på liknande sätt som förutsättningarna för beslut om egentlig upplåtelse, innebar detta en lösning av problemet som syntes motsvara rimliga krav på rättssäkerhet och effektivitet. Härvid borde särskilt beaktas det nyss redovisade förslaget om vetorätt för yrkesfiskare och därmed jämställda. Fiskeristyrelsen hade emellertid ansett att bestämmelserna om upplåtelse utan vidare skulle bli tillämpliga även på nu avsedda åtgärder. Såsom lagberedningen syntes vilja hävda, torde emellertid fiskeristyrelsens ifrågasvarande ståndpunkt innebära, att man åt begreppet upplåtelse gav en annan innebörd än den hävdvunna. För att undanröja alla tolkningssvårigheter hade därför i promemorians lagutkast intagits en lagregel (14 § fjärde stycket) av innebörd att lagens bestämmelser om upplåtelse även skulle gälla det fall då en delägare tillades rätt att nyttja annan delägars enskilda fiske.

Skulle det trots de i promemorian föreslagna ändringarna i fiskeristyrelsens förslag visa sig att lagens regler icke var tillräckliga för att skydda en minoritets behöriga intressen, kunde dessa beaktas vid prövningen hos länsstyrelsen.

Remissyttranden över departementspromemorian

Frågan under vilka villkor upplåtelse skulle få ske tilldrog sig även nu stort intresse från remissinstansernas sida. Några tillstyrkte uttryckligen

promemorians förslag medan flertalet lämnade förslaget utan erinran. Några önskade skärpa kraven medan andra uttryckte motsatt åsikt.

En närmare redogörelse för remissyttrandena återfinnes å s. 133 ff. i propositionen.

Departementschefen

Vill en delägare i ett oskiftat fiske till annan än delägare genom särskilt avtal upplåta sin andel i fisket, får han göra detta endast med samtycke av flertalet övriga delägare (24 § andra stycket fiskerättslagen). I lagen saknas möjlighet att genom majoritetsbeslut arrendera ut ett oskiftat fiske i dess helhet eller att där bedriva försäljning av fiskekort. Inrättas det oskiftade fisket som gemensamhetsfiske enligt 1913 års lag, kan dock utarrendering ske, om en majoritet räknat efter delaktigheten lämnar sin anslutning. Ingår i gemensamhetsfisket fiske, som ej är oskiftat, kräver lagen i stället två tredjedels majoritet. Om möjlighet finns att inom den nämnda lagens ram genom majoritetsbeslut upplåta fiskerätt genom försäljning av fiskekort är tveksamt. Lagen omnämner i varje fall inte denna eventualitet. Inte heller finns möjlighet att genom majoritetsbeslut tillerkänna en delägare rätt att fiska inom en annan delägars fiskevatten.

Alla tidigare utredningar är sinsemellan ense om både att upplåtelse — total eller partiell — skall kunna ske efter majoritetsbeslut och att den erforderliga majoriteten bör räknas inte efter huvudtalet utan efter delaktigheten. Palmquist föreslog enkel majoritet, om fiskevårdsområdet utgjordes av i sin helhet oskiftat fiske men eljest två tredjedels majoritet. Vid upplåtelse av särtillstånd skulle dock enkel majoritet vara tillräcklig. — Fiskerättskommittén föreslog genomgående två tredjedels majoritet. I fråga om särtillstånd skulle dock den fastställande myndigheten i undantagsfall kunna besluta utan hänsyn till vad delägarna beslutat. — Fiskeristyrelsen föreslog liksom Palmquist enkel majoritet om fisket var i sin helhet oskiftat men eljest två tredjedels majoritet, dock att, om fiskevårdsområde utgjordes av två eller flera samfällda fisken, erforderlig majoritet även förelåg om en enkel majoritet inom varje ingående samfällt fiske kunde uppbringas. Dessutom föreslogs vetorätt för fiskearrendator enligt fiskearrendelagen i fråga om fiske, som brukades av honom. En av de särskilt tillkallade sakkunniga var skiljaktig och ansåg att mindre stränga krav på anslutning borde ställas i fråga om beslut om upplåtelse av särtillstånd. — I departementspromemorian slutligen föreslogs för huvudfallet i likhet med vad fiskeristyrelsen förordade enkel majoritet då fisket var i sin helhet oskiftat och eljest två tredjedels majoritet; dock skulle om i fiskevårdsområdet ingick ett eller flera samfällda fisken för varje sådant fiske krävas enkel majoritet men för området i övrigt två tredjedels majoritet. Vetorätt föreslogs för yrkesfiskare och därmed likställda, dock i allmänhet endast när fråga var om fiskerätt i icke samfällt fiske.

Under den sista remissbehandlingen, som avsåg promemorians förslag, har starkt delade meningar framförts. Flertalet har dock tillstyrkt prome-

morians förslag eller lämnat det utan erinran. Några har tillstyrkt fiskeristyrelsens förslag. Andra åter har föreslagit att upplåtelse över huvud taget inte skall kunna ske genom majoritetsbeslut. Ytterligare andra förslag har varit: tre fjärdedels majoritet efter delaktighet, majoritet i såväl huvudtal som delaktighet samt sådan majoritet för endast oskiftat fiske men två tredjedels majoritet enligt båda grunderna i fråga om annat fiske. — Från remissinstansernas sida har vidare framförts krav att beslut om upplåtelse aningen inte alls skall få medföra intrång för delägare eller — i andra yttranden — för yrkesfiskare, husbehovsfiskare och jämställda eller — i ett yttrande — att ersättning skall utgå för intrång. Det har också väckts förslag att yrkesfiskare skall erhålla företrädesrätt vid upplåtelse.

Det skall inte bestridas att möjligheten att mot en minoritets vilja helt eller delvis upplåta fisket inom ett fiskevårdsområde understundom kan komma att uppfattas som ett betydande intrång. Likaväl är jag övertygad om att denna möjlighet måste finnas och att syftet med lagen till stor del skulle förfelas om den togs bort. Jag erinrar om att redan 1913 års lagstiftare ansett sig inte kunna undvara möjligheten till upplåtelse genom majoritetsbeslut. Förhållandet är ofta det att antalet fiskerättshavare är oproportionerligt stort i förhållande till fiskets storlek. I vissa fall är kanske situationen den att av annan anledning en ändamålsenlig fiskevård eller ett rationellt utnyttjande av fisket inte kan ske vid gemensam drift. I andra fall återigen är kanske läget det att en stor men inte enhällig opinion bland fiskerättshavarna kring en sjö med ett relativt rikt fiske önskar, utan att avstå från den egna fiskerätten, kunna sälja fiskekort. En avsides liggande by kan ju därigenom få inkomster inte blott av själva fiskekortsförsäljningen utan även av den turistström som därav kan bli följden.

Med tanke på de konsekvenser ett majoritetsbeslut om upplåtelse kan få bör givetvis största möjliga hänsyn tas till minoritetens önskemål. Jag anser att de båda motstående intressena bäst avvägs om man därvid följer den lösning som beträffande huvudprincipen är gemensam för såväl 1913 års lag som 1943, 1956 och 1957 års utredningar i ämnet, och som innebär att beslut om upplåtelse bör kräva majoritet räknat efter delaktighet och att majoriteten, när fråga är om fiskevårdsområde som i sin helhet utgöres av samfällt fiske, bör vara enkel men eljest kvalificerad genom att omfatta två tredjedelar av delaktighetstalet. Såsom jag närmare utvecklat i avsnittet om rösträtten kommer delta enligt förevarande förslag att innebära, att majoriteten skall föreligga inte enbart bland de vid omröstningen närvarande utan bland samtliga delägare.

Av samma anledning som jag i fråga om förutsättningarna för fiskevårdsområdes bildande ansett att särskild hänsyn bör tagas till varje oskiftat fiske som ingår i ett fiskevårdsområde, bör så ske också vid upplåtelse. Således bör enligt min mening för varje ingående oskiftat fiske krävas att avslutning föreligger från delägare företrädande minst hälften av fiskets hela delaktighetstal. Regeln om två tredjedels majoritet kommer sålunda i regel endast att gälla för fiske som utgör särskild fastighet eller från samfällig-

het utbruten del därav. Utgöres fiskevårdsområdet i sin helhet av oskiftade fisken kommer alltså regeln om två tredjedels majoritet att sakna tillämplighet. Det har påpekats att denna tillämpning av regeln om två tredjedels majoritet ger vetorätt åt ägaren av ett icke oskiftat fiske, som jämte ett oskiftat fiske utgör ett fiskevårdsområde. Detta är riktigt och eftersom delägarna i det oskiftade fisket inte bör kunna på egen hand besluta om upplåtelse av en del av fiskevårdsområdet synes det lämpligaste då vara att söka begränsa fiskevårdsområdet till att omfatta endast det oskiftade fisket. Det anförda exemplet utgör ett sådant gränsfall som aldrig kan undvikas och är därför inte ägnat att rubba de uppdragna riktlinjerna. — I motsats till promemorian men i konsekvens med vad jag uttalat på tal om förutsättningar för bildande av fiskevårdsområde, vari ingår oskiftade delområden, bör de särskilda regler som gäller för dessa inte utsträckas till samfällda fisken i allmänhet utan begränsas till oskiftade fisken, vilket också torde ha varit de ursprungliga förslagsställarnas mening.

Det kan understundom föreligga ett behov att upplåta endast en del av det fiske som ingår i ett fiskevårdsområde och låta fiskevårdsområdets delägare efter sin delaktighet fiska i den återstående delen. För sådana och liknande situationer, vilka inte i gällande rätt kan lösas genom majoritetsbeslut, bör möjlighet finnas att tillerkänna en delägare rätt att nyttja annan delägars fiske. Såsom föreslagits i 1956 och 1957 års förslag bör reglerna om upplåtelse gälla även sådana fall. En regel härom föreslås i 11 § andra stycket.

I likhet med tidigare förslag innehåller inte heller föreliggande förslag uttryckliga bestämmelser om möjlighet för den enskilde delägaren i fiskevårdsområdet att till annan upplåta sin fiskerätt. Domänstyrelsen har ansett detta vara en brist och påpekar att det kan vara praktiskt exempelvis för krokan att såsom delägare kunna upplåta sin fiskerätt till fiskevårdsområdet.

Är det fiske som ingår i ett fiskevårdsområde inte i sin helhet upplåtet, möter intet hinder för den enskilde delägaren att till annan — och således även till fiskevårdsområdet — upplåta sin fiskerätt. Detta i motsats till vad som gäller för delägare i oskiftat fiske enligt 24 § andra stycket fiskerättslagen. Den som sålunda härleder sin rätt från en delägare i fiskevårdsområde får dock givetvis inte därigenom annan eller bättre rätt än den upplåtaren-delägaren ägde. Det av domänstyrelsen ifrågasatta förfarandet anser jag vara att rekommendera. Frågan synes emellertid inte kräva någon särskild reglering i lag.

På de skäl som anförts i departementspromemorian synes yrkesfiskare och annan för vilken fisket är av väsentlig betydelse för hans försörjning, böra tillerkännas vetorätt i fråga om upplåtelse från fiskevårdsområdets sida av fiske, som fiskaren med ensamrätt antingen äger eller på grund av servitut eller nyttjanderättsavtal brukar. Vad nu sagts bör utan särskilt stadgande härom gälla även då flera fiskare med stöd av samäganderätt eller på grund av upplåtelse med ensamrätt gemensamt brukar ett fiske. Vectorätt bör också föreligga för den som tillhör någon av nämnda fiskareka-

tegorier om, efter det att fiskevårdsområde bildats, fråga uppkommer om utarrendering av en sådan del av områdets fiske, som tillagts fiskaren vid en tidigare fördelning delägarna emellan.

Uttrycken »yrkesfiskare» och fiske som eljest för utövaren är »av väsentlig betydelse för hans försörjning» anknyter till liknande uttryck i 1 § fiskearrendelagen. Vid riksdagsbehandlingen av denna lag påpekades av tredje lagutskottet, då det gällde tolkningen av lagens uttryck »yrkesfiske eller ock annat fiske av väsentlig betydelse för arrendatorns försörjning», att det var angeläget att lagen inte gavs en alltför vidsträckt tolkning utan begränsades till att avse fiske, som verkligen kunde sägas mera varaktigt vara av väsentlig betydelse för arrendatorns försörjning. Vad sålunda och i övrigt vid lagens tillkomst uttalats om tolkningen av uttrycken »yrkesfiske» och »väsentlig betydelse» för utövarnas försörjning är enligt min uppfattning i motsvarande mån tillämpligt även för nu förevarande fall.

Motioner

Gemensamt för motionerna I: 530 och II: 659, I: 532 och II: 656, I: 533 och II: 657 samt II: 658 är att man anser att propositionens bestämmelser om upplåtelse av fiskerätt inom ett fiskevårdsområde är alltför liberala. I *motionerna I: 533 och II: 657*, där avslag yrkas på propositionen i dess helhet, uttalas följande.

Förslaget är vidare så utformat, att en minoritet delägare i ett fiskevårdsområde kan tvingas att helt avstå från varje fiske på eget vatten på grund av upplåtelse eller fridlysning och i stället hänvisas till fiske å andra vatten inom området. Det kan även medföra, att en majoritet av knappaste slag driver igenom en total utarrendering, som berövar delägarna *varje* möjlighet till fortsatt fiske.

Det största avståndet från propositionen bland dem som icke helt avstyrkt densamma representeras i denna del av *motionen II: 658*. Där föreslås att »full upplåtelse av hela eller del av» fiskevårdsområdet skall få ske endast om delägarna är ense därom. I andra fall bör krävas samma anslutning som för att fiskevårdsområde skall komma till stånd, vilket för motionärernas del innebär krav på majoritet i såväl huvudtal som delaktighet. Är fisket i sin helhet oskiftat skall det räcka med enkel majoritet, eljest skall krävas två tredjedels majoritet. Inom varje oskiftat delområde bör dock föreligga enkel majoritet efter såväl huvudtal som delaktighet. I samma motion föreslås dessutom att den i propositionen (11 §) upptagna vetorätten för yrkesfiskare och därmed likställda skall utvidgas att gälla också till förmån för delägare i oskiftat fiske.

I *motionerna I: 530 och II: 659* föreslås också att man utvidgar den nyss nämnda vetorätten. Eftersom upplåtelse av fiskerätt är ett betydande intrång i den enskilde delägarens rätt bör vetorätten, som i propositionen gäller till förmån för yrkesfiskare och annan delägare, för vilken fisket är av väsentlig betydelse för hans försörjning, utvidgas att gälla till förmån för

»delägare, som själv vill utnyttja sitt fiske som husbehovsfiske eller eljest som tillskott till sin försörjning».

I *motionerna I: 532 och II: 656* påpekas att det kan bli vanligt att majoriteten efter delaktighet i ett fiskevårdsområde innehaves av andra fiskerättsägare än de som är bofasta vid fiskevattnet. Då det emellertid får anses angeläget att just den vid fiskevattnet boende befolkningen icke skall behöva riskera att mista den faktiska rådigheten över fisket, bör vid beslut om upplåtelse alltid krävas — förutom den i propositionen intagna majoriteten efter delaktighet — viss anslutning också efter huvudtalet. Denna bör för oskiftat fiske vara enkel men eljest utgöra två tredjedelar av antalet delägare. I likhet med de närmast förut nämnda motionerna föreslås även i *motionerna I: 532 och II: 656*, att vetorätten bör utvidgas. Denna bör sålunda gälla alla fiskerättsägare, som utnyttjar fisket som husbehovsfiske eller eljest som tillskott till sin försörjning, om upplåtelsen kommer att medföra försämring av någon betydelse i delägarens möjlighet att fiska.

Utskottet

Trots att möjligheterna att få till stånd upplåtelse av ett fiske genom majoritetsbeslut enligt gällande rätt är i vissa avseenden begränsade, är det dock anmärkningsvärt att möjlighet härtill infördes redan i 1913 års lag. I propositionen utvidgas dessa möjligheter dels genom att fiske skall kunna upplåtas även på annat sätt än genom utarrendering, t. ex. genom försäljning av fiskekort, berättigande till fiske i begränsad omfattning, dels genom att man erhåller möjligheter att göra omfördelning av delägarnas egna lotter. Samtidigt har emellertid i propositionen vissa restriktioner införts beträffande möjligheterna att få till stånd beslut om upplåtelse, i så måtto att vetorätt mot dylika beslut i vissa situationer tillerkänts yrkesfiskare och därmed likställda.

Utskottet är i princip ense med departementschefen om att möjlighet bör finnas att genom majoritetsbeslut få till stånd upplåtelse av allt eller visst fiske inom fiskevårdsområde. Denna möjlighet kan dock med den utformning den erhållit i departementschefens förslag leda till konsekvenser som utskottet betraktar som icke önskvärda. Förslaget innebär nämligen att fiskerättsägare, som ej är yrkesfiskare eller bedriver fiske i sådan utsträckning att fisket för honom är av väsentlig betydelse för hans försörjning, d. v. s. i realiteten bl. a. huvudparten av landets bondebefolkning i den mån den äger fiskerätt, kan löpa fara att bli helt utestängd från möjligheten att nyttja sitt eget fiske. Det enda skyddet för den enskildes rätt som därvid finnes är den prövning av beslutet om upplåtelse som kan ske *dels* i samband med fastställelse av stadgar, som förutsättes skola innehålla bestämmelse om upplåtelse skall få förekomma eller icke, *dels* vid överklagande (enligt 30 §) av det särskilda upplåtelsebeslutet.

Utskottet vill icke bestrida att det i gemenskapens intresse understundom

kan vara påkallat att kunna besluta om upplåtelse inom den ganska vida ram som propositionen anger. Man kanske ej heller behöver räkna med att det i något större antal fall skall inträffa att den som själv utnyttjar sin fiskerätt såsom ett icke alldeles obetydligt tillskott till sin försörjning kommer att berövas denna sin rätt. Eftersom lagen dock ej upptager några absoluta garantier för att en sådan händelse icke skall inträffa, föreligger det enligt utskottet vissa risker för att blotta möjligheten härtill kommer att verka avskräckande på dem som eljest skulle ha velat få fiskevårdsområde till stånd. Utskottet anser således att man skulle främja icke blott den enskildes rättssäkerhet utan även intresset för att bilda fiskevårdsområden, om den nya lagen kompletterades med en garantibestämmelse av antytt slag. Utskottet har övervägt att i angivet syfte öka kravet på anslutning för sådana beslut varom här är fråga. Utskottet har dock kommit till den uppfattningen att de föreslagna omröstningsbestämmelserna i och för sig är godtagbara och att syftet med den av utskottet önskade kompletteringen bäst tillgodoses genom att den i 11 § första stycket upptagna vetorätten utvidgas.

Vetorätten bör enligt utskottets mening gälla till förmån för alla sådana delägare för vilka fisket är av betydelse för deras försörjning. Vetorätten bör dock icke omfatta upplåtelse, som genom försäljning av fiskekort och liknande särstillstånd sker av samfällt fiske. Har samfällt fiske genom bildande av fiskevårdsområde uppdelats mellan delägarna i särskilda lotter, bör dock dessa i förevarande hänseende jämsställas med skiftat fiske. Genom den utformning av vetorätten som utskottet föreslår utvidgas denna i två hänseenden. För det första utvidgas kretsen av vetoberättigade från yrkesfiskare och annan för vilken fisket är »av väsentlig betydelse för hans försörjning» till alla delägare utom den för vilken fisket saknar betydelse för hans försörjning. För det andra utvidgas vetorätten från att avse totalupplåtelse av skiftat (eller därmed jämsällt) fiske till att avse även dels totalupplåtelse av samfällt fiske, dels partiell upplåtelse av skiftat (eller därmed jämsällt) fiske. Vid beslut om upplåtelse genom fiskekort i oskiftat fiske kommer således i regel någon vetorätt ej att föreligga.

Frågan i vilka fall fisket skall anses sakna betydelse för delägarens försörjning kan naturligtvis föranleda gränsdragningsproblem. Detsamma kan dock sägas om den utformning vetorätten erhållit i propositionen, som i sin tur på denna punkt bygger på en från fiskearrandelagen hämtad förebild. — Utskottet anser för sin del att icke alltför stora krav bör ställas på omfattningen av det fiske som en delägare bedriver för att det skall anses vara av betydelse för hans försörjning. Även för den som icke stadigvarande är bosatt på den ort där han har fiskerätt, kan fisket vara av sådan betydelse. Den som icke alls utnyttjar sin fiskerätt eller fiskar endast en eller annan gång under året kan naturligtvis icke göra gällande att fisket är av betydelse för hans försörjning. Utskottet har grundad anledning förmoda att det vid bestämmelsens tillämpning skall visa sig möjligt att följa en enhetlig och ur skilda synpunkter godtagbar linje.

Utskottet tillstyrker således propositionen med en i anledning av motionerna I: 530 och II: 659, I: 532 och II: 656 samt II: 658 gjord ändring, som innebär att den i 11 § lagen om fiskevårdsområden omförmälda vetorätten utvidgas.

9. Skyldighet att lämna tillskott och avstå från inkomst

Lagen om gemensamhetsfiske

Delägare i gemensamhetsfiske kan åläggas att till det gemensamma ändamålet lämna tillskott i pengar, varor eller arbete. Ingen kan dock åläggas sådan skyldighet, därest han ej biträtt beslut därom (28 §).

De inkomster som genom arrendeavgifter tillföres organisationen skall fördelas mellan delägarna efter vars och ens delaktighet, därest icke beslutas att avgifterna skall användas till åtgärder för fiskets främjande. I princip får ej mer än hälften av influtna arrendeavgifter användas på sistnämnda sätt. Om alla delägare är ense får dock en större del av dessa inkomster användas till fiskefrämjande åtgärder.

Departementschefen

De bestämmelser som i 1913 års lag finns om möjlighet att genom majoritetsbeslut förplikta delägare att lämna tillskott kan sägas sakna egentlig praktisk betydelse. Palmquist och fiskerättskommittén ansåg att frågan om tillskottsskyldigheten kunde regleras i de av länsstyrelsen fastställda stadgarna. Några bestämmelser i lag föreslogs inte. I de båda sista utredningsförslagen har däremot tillskottsskyldigheten reglerats i själva lagen och därvid har i båda förslagen stadgats att beslut i frågan skall kräva anslutning från en majoritet i både huvudtal och delaktighet. I fiskeristyrelsens förslag stadgas dessutom, att den som inte fiskar inte skall kunna åläggas tillskott. Denna bestämmelse avlägsnades i promemoriaförslaget. I detta återfinns däremot en bestämmelse, som tidigare torde ha ansetts som självklar och innebär att tillskottsskyldigheten skall fördelas efter delaktigheten och att endast enhälliga delägare kan besluta om annan fördelning.

Fiskevårdsområdet är inte i första hand en organisation för ekonomisk verksamhet. Dess främsta syfte är att på ett rättvist sätt ordna fiskeförhållandena för delägarna. Inom fiskevårdsområdets ram skall emellertid även främjas delägarnas gemensamma intressen. Båda dessa syften, som naturligtvis ofta sammanfaller, kan men behöver inte alltid medföra behov av medel för verksamhetens bedrivande. Det skulle därför vara inkonsekvent att inte utrusta organisationen med möjlighet att genom majoritetsbeslut avkräva delägarna erforderliga tillskott. Detta har också allmänt accepterats av remissinstanserna. I likhet med vad som uttalats i de båda sista utredningsförslagen anser jag det vara lämpligt att för beslut i sådan fråga kräva majoritet i såväl huvudtal som delaktighet. Beslut att inom fiskevårdsområde tillskott över huvud taget skall kunna uttagas får anses vara sådant som angiver grunderna för områdets förvaltning. Det är därför av

beskaffenhet att böra ingå i stadgarna och blir därigenom också underkastad länsstyrelsens granskning. I tillämpningsbestämmelser till lagen bör angivas att vid fastställelse av stadgar skall tillses att dessa innehåller dels besked huruvida tillskott får uttagas eller inte, dels i förekommande fall de begränsningar i tillskottsskyldigheten som i det särskilda fallet kan tänkas bli erforderliga. Inom ramen för vad stadgarna angiver kan sedan fattas konkreta beslut om tillskott. Då fiskevårdsområdet givetvis måste svara för finansieringen av de åtgärder, som beslutas av området, bör enligt min mening samma krav på majoritet gälla för beslut, vars genomförande bedömes kräva uttaxering, som för direkta beslut om tillskottsskyldighet. Härigenom tvingas styrelsen och delägarna att taga ställning till om en föreslagen åtgärd kan finansieras med redan tillgängliga medel eller påfordrar tillskott från delägarna. Genomföres en sådan regel, bör styrelsen äga befogenhet att uttaxera och av delägarna indriva medel som erfordras för betalning av klar och förfallen gäld, som området ådragit sig. — Att som från några håll föreslagits från tillskottsskyldigheten utesluta delägare som inte bedriver något fiske anser jag av såväl principiella som praktiska skäl inte böra ifrågakomma.

Den föreslagna lagen rubbar i likhet med 1913 års lag inte äganderätten till fisket. I konsekvens härmed bör sådana fiskevårdsområdets *inkomster*, som inte genom beslut av delägarna användes för fiskevårdsområdets behov eller fonderas för dess räkning, *fördelas* bland delägarna i förhållande till envars delaktighet. I 1913 års lag föreskrives viss begränsning i delägarnas möjlighet att genom majoritetsbeslut förfoga över inkomster för gemensamt ändamål. Sålunda skall alltid minst hälften av influtna arrendeinkomster fördelas bland delägarna. Motsvarighet till denna begränsning i delägarnas beslutanderätt har med vissa variationer förekommit i alla de tidigare förslagen. Bland remissinstanserna är det endast ett fåtal som föreslår att delägarna skall äga att besluta fritt.

Även jag anser det vara lämpligt med en motsvarighet till den i 1913 års lag stadgade begränsningen i beslutanderätten. Inkomster från försäljning av fiskekort eller andra mindre omfattande upplåtelser kan dock i allmänhet beräknas motsvaras av betydande utgifter för diverse fiskevårdande åtgärder, varför det knappast synes lämpligt att i dylika fall begränsa beslutanderätten. Har däremot allt fiske utarrenderats torde behovet av sådana åtgärder från fiskevårdsområdets sida i allmänhet vara mindre. För sådana fall synes det därför vara motiverat att tillse att varje delägare tillförsäkras rätten till utdelning av en bestämd del av arrendeinkomsten. I enlighet med dessa principer har 13 § i lagförslaget utformats.

10. Tiden för fiskevårdsområdes bestånd

Lagen om gemensamhetsfiske

Gemensamhetsfiske skall i enlighet med vad delägarna därom beslutar inrättas för ett bestämt antal år, minst tio och högst tjugufem (1 § andra stycket). Lagen saknar bestämmelser om förlängning av tiden.

Departementschefen

En av de mera betydande bristerna i 1913 års lag har ansetts vara att lagen saknar bestämmelser om förlängning av tiden för ett gemensamhetsfiskes bestånd. Då den för området bestämda tiden gått tillända, måste därför, om delägarna önskar bibehålla gemensamhetsfisket, hela den omständliga tillblivelseproceduren upprepas.

Att fiskevårdsområde skall kunna inrättas tills vidare har inte från något håll föreslagits. Alla utredningsförslag och praktiskt taget alla remissinstanser är däremot ense om att förordna möjlighet till automatisk förlängning av tiden för ett fiskevårdsområdes bestånd. Jag finner förslaget välgrundat. — Om bestämmelsen skall få någon större praktisk betydelse, är det emellertid nödvändigt att automatiken inte kan brytas av en helt obetydlig minoritet. Kraven på denna bör å andra sidan, som i promemorian framhålles, inte sättas alltför högt. I överensstämmelse med de tre sista utredningsförslagen föreslår jag att härför skall krävas anslutning från delägare, företrädande minst en tiondel av fiskevårdsområdets delaktighets-tal. — Förlängningen synes på de skäl som anförts av Kalmar läns södra hushållningssällskap, inom vars verksamhetsområde nästan alla existerande gemensamhetsfisker är belägna, böra bestämmas till samma tid för vilket fiskevårdsområdet senast bildats.

11. Stadgarna*Lagen om gemensamhetsfiske*

1913 års lag saknar bestämmelser om stadgar. Länsstyrelsens fastställelsebeslut omfattar emellertid icke blott frågan om gemensamhetsfiskes inrättande utan även åtskilliga andra för gemensamhetsfisket väsentliga frågor såsom tiden för gemensamhetsfiskes bestånd (15 §), frågan om fisket skall upplåtas på arrende (17 §) eller brukas av delägarna var för sig enligt plan (22 §) samt huru delägarna skall kallas till sammanträde (27 §). Fastställelsebeslutet kommer således i dessa avseenden att tjäna samma ändamål som stadgar.

Departementschefen

Bestämmelser hur gemensamhetsfiske skall nyttjas och förvaltas skall i viss utsträckning meddelas i det beslut varigenom sådant fiske inrättas. Detta har allmänt ansetts vara en olämplig ordning och alla utredningsförslag är eniga om att bestämmelser i detta ämne bör inrymmas i stadgar, som utfärdas eller fastställas av länsstyrelsen.

I fråga om stadgarnas innehåll har det diskuterats, huruvida stadgarna bör vara fullständiga i den meningen att de bör innehålla samtliga de bestämmelser som gäller för fiskevårdsområdet, eller om stadgarna endast bör ange de huvudsakligaste grunderna för fiskets utövande och områdets förvaltning. Jag ansluter mig därvid till den mening som uttalats i promemorian, vilket innebär att stadgarna inte i den meningen bör vara

fullständiga att icke också andra bestämmelser, som delägarna inom lagens och stadgarnas ram beslutat, är giltiga.

I de tidigare förslagen har i själva *lagtexten* tämligen utförligt angivits vad stadgarna skall innehålla. Mest fullständig i detta hänseende är departementspromemorian. För min del anser jag dock inte att det är nödvändigt att i lagtexten införa en förteckning över de olika ämnen som stadgarna bör reglera. Det torde vara uppenbart att behovet av reglering genom stadgar starkt växlar i de enskilda fallen. Det är därför enligt min mening tillräckligt att i lagen anges att stadgarna skall angiva fiskevårdsområdets omfattning samt grunderna för fiskets utövande och områdets förvaltning. Därav torde då också förstås att alla sådana viktigare frågor som i lagen ägnats särskild behandling, såsom bestämmandet av delaktigheten och röst-rätten, förutsättningarna för upplåtelse och tillskott samt fördelningen av inkomster i förekommande fall bör regleras i stadgarna. Den närmare detaljreglering som till ledning för berörda myndigheter kan vara påkallad anser jag böra ha sin plats i tillämpningsföreskrifterna till lagen.

Spörsmålet huruvida sökanden eller länsstyrelsen skall bära ansvaret för att fullständigt förslag till stadgar förelägges delägarna för yttrande har livligt diskuterats under frågans tidigare behandling. Jag har i förevarande förslag infört en ordning för förfarandet vid fiskevårdsområdes bildande som på flera punkter avviker från tidigare förslag. Härtill återkommer jag i den speciella motiveringen till 15—22 §§. Mitt förslag innebär i korthet att utredningen av äganderätts- och fiskerättsförhållanden, inhämtandet av delägarnas mening och den ytterligare förberedelse, som erfordras som underlag för länsstyrelsens fastställelseprövning, i sin helhet anförtrotts åt förrättningsmannen.

Det ter sig då naturligt att denne också får bära ansvaret för att stadgeförslag upprättas och förelägges delägarna innan dessa tar ställning till frågan om fiskevårdsområdet bör bildas. Härigenom tillgodoses både praktiska och rättsliga synpunkter på ett enligt min mening tillfredsställande sätt.

12. Kostnaderna

Lagen om gemensamhetsfiske

Förrättningsmannens och gode männens rese- och trakamentskostnader vid förrättning enligt 1913 års lag ersättes av allmänna medel (kungörelse den 4 december 1931, nr 403). Övriga kostnader, som uppkommer vid ett gemensamhetsfiskes inrättande, skall förskjutas av sökanden, som också har att svara för dessa kostnaders slutliga gäldande för den händelse gemensamhetsfiske ej kommer till stånd; eljest skall kostnaden fördelas mellan delägarna i förhållande till envars delaktighet (39 §).

Lagstiftningen om jaktvårdsområden

Enligt lagstiftningen om jaktvårdsområden gäldas ersättning till förrättningsman, varom länsstyrelsen beslutar, samt kostnader för kungörelser och

dylikt av länsstyrelsen med medel ur jaktvårdsfonden, om framställning där-om göres (42 § jaktstadgan). Jaktvårdsfonden, som förvaltas av statskontoret, bildas av de jaktvårdsavgifter som varje jägare i allmänhet är skyldig att erlägga.

Palmquists förslag 1943

Utredningsmannen föreslog, att alla kostnader för förrättningsmannens och gode männens resor och traktamentsersättning ävensom för länsstyrelsens kungörelser skulle gäldas av allmänna medel.

Fiskerättskommitténs förslag 1947

Kommittén ansåg att kostnaderna för förrättning borde gäldas av allmänna medel.

Fiskeristyrelsens förslag 1956

Enligt fiskeristyrelsens mening borde kostnaderna för bildande av fiskeområde i princip bäras av delägarna själva. Med hänsyn till det betydande allmänna intresset av att dylika sammanslutningar kom till stånd borde dock kostnaden för erforderliga sammanträden och kungörelser bäras av det allmänna, likaså kostnaden för sådan utredning av exempelvis lantmäteriteknisk art, som länsstyrelsen fann behövlig.

Departementspromemorian 1957

Vad fiskeristyrelsen uttalat i kostnadsfrågan syntes enligt promemorian vara väl förenligt med den föreslagna lagstiftningens syfte. Styrelsen hade emellertid underlåtit att låta grundsatsen inflyta i lagtexten. Såsom åtskilliga av remissinstanserna framhållit skulle det självfallet vara av stort värde, om det redan i lagen fastslogs, att vissa kostnader under alla förhållanden kom att bestridas av allmänna medel. Emellertid var det omöjligt att ens tillnärmelsevis uppskatta det totala beloppet av ifrågavarande kostnader. Denna omständighet liksom det förhållandet att frågan om bidrag av allmänna medel icke gärna kunde sägas vara en förutsättning för att den föreslagna lagstiftningen skulle kunna genomföras och vinna praktisk tillämpning, fick anses utgöra tillräcklig grund för ett beslut att icke i själva lagen reglera omfattningen eller principerna för statens ekonomiska medverkan, en tankegång varåt även fiskeristyrelsen om än indirekt givit uttryck. Frågan om statsbidrag syntes i stället böra bestämmas av de erfarenheter lagens praktiska tillämpning kunde komma att lämna.

På en punkt talade emellertid både rättssäkerhet och billighet för att redan i lagen en reglering av det allmännas bidragsskyldighet skedde. Där-est ansökan om bildande av fiskevårdsområde hos den fastställande myndigheten föranledde avslag, kunde detta antagas endast sällan ha sin grund i något förhållande, varför sökanden kunde lastas. Då det, som flera gånger framhållits, också var ett allmänt intresse att fiskevårdsområden bildades, hade i utkastets 31 § föreslagits att i händelse av avslag kostnad för för-

rättning och sådan utredning, som erfordrades för att klarlägga äganderättsförhållandena, alltid skulle stanna på statsverket. Utan uttryckligt stadgande syntes härav framgå att härmed endast avsågs kostnad, som hänförde sig till förrättningsmannen eller utredning som denne eller den fastställande myndigheten verkställt eller låtit verkställa. Ett stadgande av motsvarande innehåll återfanns i 39 § 1913 års lag.

Remissyttranden över departementspromemorian

Länsstyrelsen i Blekinge län framhöll att det var ett betydande samhällsintresse, att fiskevårdsområden, där förutsättningar fanns, verkligen också kom till stånd utan alltför stora uppoffringar av delägarna själva. *Värmlands läns hushållningssällskap* gav uttryck för liknande uppfattning.

Hallands län hushållningssällskap ansåg, att samtliga förrättningskostnader borde bestridas av allmänna medel.

Fiskeriintendenten i mellersta distriktet anförde.

Det är värdefullt att i förslaget klart utsagts att kostnader, som kunna uppstå vid försök till bildande av fiskevårdsområde, som ej kommer till stånd, skall bestridas av kronan. Det kommer i många fall att medföra att den tveksamhet ur ekonomisk synpunkt, som kan föreligga inför bildande av fiskevårdsområde elimineras. Det vore emellertid önskvärt att det även utsades att förrättningskostnader av mer betydande omfattning, som lantmäteriförrättning eller gradering eller annan beräkning av värdenormer för det blivande fiskeområdet, kunde bekostas av det allmänna. Det skulle väsentligt underlätta tillkomsten.

Kammarkollegiet påpekade, att lagförslaget ej besvarade frågan huruvida sökanden eller det nybildade fiskevårdsområdet skulle bära de kostnader, som ej bestreds av statsverket. Spörsmålet syntes böra regleras i lagen. Kollegiet ansåg det vidare ägnat att inge betänkligheter med den föreslagna regeln att statsverket alltid skulle svara för kostnaderna för förrättning och vissa utredningskostnader i händelse ansökan om bildande av fiskevårdsområde lämnades utan bifall. Bestämmelsen kunde komma att medföra att det allmänna fick svara för kostnaderna för omfattande lantmäteriutredningar som tillkommit på enskilt initiativ.

Till kammarkollegiets uppfattning i sistnämnda spörsmål anslöt sig *hovrätten för Västra Sverige och länsstyrelsen i Norrbottens län*, som befarade att den föreslagna bestämmelsen kunde komma att animera till ansökningar jämväl i sådana fall då det redan från början stod klart för sökanden att förutsättningar för bildande av fiskevårdsområde ej var för handen. Länsstyrelsen föreslog, att det överlämnades åt länsstyrelsen såsom fastställande myndighet att i varje särskilt fall bedöma, vem som skulle gälda kostnaderna.

Departementschefen

Frågan hur kostnaderna för fiskevårdsområdets bildande skall fördelas är väsentlig för den betydelse som den nya lagen kommer att få. Jag har flera gånger framhållit att fiskevårdsområde är en delägarnas egen angelä-

genhet. De bör då också själva i princip svara för kostnaderna. Detta överensstämmer också med 1913 års lag. Även utredningarna synes ha utgått från samma uppfattning.

Det är emellertid samtidigt ett allmänt intresse att fiskevårdsområden kommer till stånd. Detta talar för att det allmänna bör bidra till kostnadernas täckande. Denna synpunkt gör sig särskilt gällande, när svårigheten att beräkna kostnadernas storlek förmår en delägare, som eljest har goda skäl att begära fiskevårdsområde, att avstå därifrån. Samma motiv som föranleder det allmänna att medverka vid täckande av kostnaderna för laga skifte eller tillkomsten av jaktvårdsområde talar enligt min mening för att så bör ske även vid bildande av fiskevårdsområde.

Jag har undersökt möjligheten att, i likhet med vad som sker med de bidrag som från jaktvårdsfonden utgår till bildande av jaktvårdsområden, kunna täcka det allmännas bidrag till bildande av fiskevårdsområden utan att kostnaden belastar riksstaten. En sådan möjlighet erbjuder de s. k. fiskeavgifterna enligt 2 kap. 10 § och 8 kap. 34 § vattenlagen.

Fiskeavgifterna fastställes av vattendomstol. Avgifter enligt 2 kap. 10 § vattenlagen erlägges av ägaren till sådan reglerings- eller kraftverksanläggning som medför en inte obetydlig ändring i de naturliga vattenståndsförhållandena eller hindrar eller försvårar fiskens framkomst. Avgiften utgår så länge byggnaden består och skall användas »till befrämjande av fisket inom landet». Avgifterna enligt 8 kap. 34 § vattenlagen användes för samma ändamål och erlägges av ägare till anläggning, varifrån utsläppes industriellt avloppsvatten, som kan antagas medföra men för fiske. Om fiskeavgifternas närmare användning bestämmer Kungl. Maj:t. Jag får i övrigt hänvisa till nyssnämnda lagrum samt kungörelsen den 2 oktober 1953 angående indrivningen och användningen av vissa med anledning av företag i vatten utgående avgifter. Då nämnda lagrum i vattenlagen år 1954 erhöi sin nuvarande lydelse förekom diskussion om fiskeavgifternas användning. Föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg, framhöi sålunda att det syntes ändamålsenligt att frågan om avgifternas användning inte närmare reglerades i lagen men uttalade som sin uppfattning, att det inte borde föreligga något hinder mot att avgifterna användes till befrämjande av icke blott, såsom dittills, sötvattensfisket utan även kust- och havsfisket. — I motioner hemställdes att avgifterna i större utsträckning än tidigare användes för lokala åtgärder i de direkt berörda bygderna men till främjande av kust- och havsfisket endast i den mån angelägna lokala åtgärder inte därigenom eftersattes i nyss nämnda bygder. Tredje lagutskottet uttalade i sitt av riksdagen sedermera godkända utlåtande (nr 2/1954, riksdagens skrivelse nr 97/1954) att utskottet intet hade att erinra mot att avgifterna användes för att främja även kust- och havsfisket, dock endast i den mån detta avsåg vandringsfisk samt framhöi, att man vid bedömningen av stödåtgärder åt fisket borde betrakta fisket i vattendragen samt fisket vid kusten och i havet som en enhet. Mest angeläget var skyddet för vandringsfisken. Dessutom erfordrades emellertid åtgärder för att bevara det

stationära fisket i vattendragen och sjöarna. Vid fördelningen av medel till de lokala åtgärderna föreföll det rimligt att de bygder, från vilka avgifterna influlit, tillgodosågs i första hand.

Jag har tidigare flera gånger framhållit att samtidigt som bildande av fiskevårdsområden i första hand sker i delägarnas intresse, det också är ett betydande allmänt intresse att så sker. Att främja bildandet av fiskevårdsområden får således samtidigt anses vara att »befrämja fisket inom landet», vilket är fiskeavgifternas syfte. Enligt min mening bör det därför inte föreligga något hinder att fiskeavgifterna, vid sidan av de ändamål som därigenom hittills tillgodosetts, även användes till bestridande av kostnader för bildande av fiskevårdsområden. Frågan synes nu lika litet som 1954 vara av beskaffenhet att kräva särskild reglering i lag. Jag förutsätter emellertid att det allmännas bidrag kommer att utgå efter ingående prövning av behovet i varje särskilt fall och att bidrag till större delen av kostnaden för visst fiskevårdsområdes bildande i regel inte skall utgå.

Jag vill i detta sammanhang inte underlåta att påpeka att frågan om det allmännas stöd åt fiskevårdsområdena i vissa delar av landet kan komma i ett för fiskevårdsområdena gynnsammare läge, om fiskeristyrelsens inledningsvis omnämnda betänkande med förslag till lokala fiskevårdsavgifter leder till av styrelsen föreslagna åtgärder.

Motioner

I *motionerna I: 530 och II: 659* föreslås att ekonomiskt bidrag till fiskevårdsområdes bildande bör utgå efter frikostigare principer än som föreslagits i propositionen. Motionärerna anför bl. a.

Bildande av fiskevårdsområde synes i regel komma att medföra avsevärda kostnader. Man torde få utgå från att förrättning i allmänhet måste hållas och att utredningar om fastighetsförhållandena måste verkställas av lantmäterisakkunnig. Kostnaderna härför liksom för andra åtgärder kan uppgå till sådana belopp, att enskilda fiskerättsägare avskräckes från initiativ till bildande av fiskevårdsområde. Vederbörande måste ju alltid även taga med i beräkningen, att en del kostnadskrävande förarbeten måste utföras, även om beslut om bildande av fiskevårdsområde inte kan uppnås.

I propositionen uttalar departementschefen, att något hinder inte bör föreligga för att de s. k. fiskeavgifterna användes till bestridande av kostnader för bildande av fiskevårdsområde, men förutsätter, att det allmännas bidrag kommer att utgå efter ingående prövning i varje särskilt fall och att bidrag till större delen av kostnaden för visst fiskevårdsområdes bildande i regel inte skall utgå. Dessa grunder synes oss alltför restriktiva för tillgodosedande av lagstiftningens syfte. Det bör erinras om att vid bildande av jaktvårdsområde ersättning till förrättningsman samt kostnader för kungörelser och dylikt gäldas av länsstyrelsen med medel ur jaktvårdsfonden, om framställning därom göres. Utredningsmannen Palmquist liksom fiskerättskommittén föreslog, att förrättningskostnaderna m. m. för fiskevårdsområdes bildande skulle gäldas av allmänna medel. Det synes oss vara lämpligt, att kostnaderna för bildande av fiskevårdsområde gäldas till minst hälften av allmänna medel. Om en ansökan om bildande av fiskevårdsområde avslås, är det — såsom även uttalas i departementspromemorian — rimligt, att det

allmänna och icke den enskilde sökanden drabbas av kostnaden härför. Dessa frågor bör skyndsamt prövas och förslag i nämnda syfte föreläggas riksdagen.

Utskottet

Det är naturligtvis svårt att göra någon beräkning av hur många fiskevårdsområden som kommer att bildas under en viss tidsperiod. Ännu svårare är det att beräkna kostnaderna för denna verksamhet. Utskottet anser det därför icke vara lämpligt att i lag fastställa att dessa kostnader eller en viss del därav under alla förhållanden skall betalas av statsmedel. På de skäl departementschefen åberopat bör dock bidrag till verksamheten utgå av allmänna medel. Mot förslaget att därvid taga i anspråk vattenlagens s. k. fiskeavgifter har utskottet icke någon erinran. Konkurrensen om dessa pengar är visserligen stor, men man har samtidigt anledning att räkna med att de inflytande avgifterna i samband med den fortsatta vattenutbyggnaden kommer att öka. Utskottet anser att bildande av fiskevårdsområden är av så stor allmän och enskild betydelse att anspråk på bidrag för detta ändamål bör givas relativt hög prioritet vid avvägningen av olika anspråk.

Bidrag till kostnaderna skall kunna utgå oavsett om en ansökan om bildande av fiskevårdsområde bifalles eller avslås. I båda fallen kan kostnaderna bli betydande. Utskottet hyser starka sympatier för departementspromemorians förslag att bidrag under alla förhållanden bör utgå i de fall det begärda fiskevårdsområdet icke kommer till stånd. Sökanden, som i detta fall får betala kostnaderna, får ju i regel antagas ha handlat i ett lovvärt uppsåt. För honom är det ju dessutom ofta så gott som omöjligt att kunna förutse utgången av ärendet. För att icke de ekonomiska konsekvenserna skall avskräcka intresserade personer till dylika åtgärder, bör de därför som regel kunna räkna med att få åtminstone huvuddelen av kostnaderna täckta av allmänna medel. En bestämmelse härom i lagtexten kan dock tänkas leda till missbruk, varför utskottet godtager lagtextens utformning. Utskottet förutsätter dock därvid att vad utskottet ovan uttalat i denna fråga skall beaktas vid bidragsanspråkens prövning.

Utskottet tillstyrker således propositionen, vilket innebär att motionsyrkandet avstyrkes.

VII. Specialmotivering

1. Förslaget till lag om fiskevårdsområden

1 §.

I 1 § anges lagens syfte och tillämpningsområde. 1 § motsvaras närmast av 1 § första stycket första punkten och 42 § i 1913 års lag, 31 § i 1947 års förslag samt 1 § i såväl 1956 som 1957 års förslag.

Vid en jämförelse med 1913 års lag kommer den nya lagens tillämpnings-

område att i ett väsentligt avseende utvidgas. Det gäller de särskilt skattlagda fiskena eller s. k. jordeboksfiskena. Vissa av dessa är nämligen undantagna från 1913 års lags tillämpningsområde men de föreslås nu utan undantag bli omfattade av den nya lagen.

Enligt 42 § 1913 års lag skall den rätt, vilken tillkommer ägare av fiske, varmed äganderätt till grunden inte är förenad och som avser fångst av allenast visst eller vissa fiskslag, inte beröras av gemensamhetsfiskes inrättande. Det framgår av lagens förarbeten att något behov av ändring i gällande lagstiftning i fråga om dessa fisken vid lagens tillkomst inte ansågs föreligga. Enligt *Palmquist* hade det emellertid uppgivits, att det för ordnande av fiskevården i vissa vatten var av betydelse att kunna medta jämväl skattlagda fisken, och förslaget utgick därför från att ett fiskevårdsområde skulle kunna omfatta även sådana fisken.

Förslaget avstyrktes av *kammarkollegiet*, som yttrade.

Dylika fisken hava genom skatlläggningen bildats för just utnyttjandet av fisket i fråga, som utgör det väsentliga av fastigheten. Dylik fiskefastighet äger ofta betydande värde och är ej sällan det enda eller för allt fall det mest betydande fisket inom »området». Dess medtagande tvångsvis i fiskevårdsområde skulle beröva dess ägare möjligheten att vidare självständigt bruka sin förvärvade fastighet — annat än eventuellt såsom arrendator av fiskevårdsområdet. — — — Undantaget i 42 § gällande lag om gemensamhetsfiske har anknutits till bestämmelserna i 1895 års lag om vad till fast egendom är att hänföra, 5 §, att såsom fast egendom anses »i jordeboken upptaget fiskeri, varmed äganderätt till grunden ej är förenad», varjämte tillagts »och som avser fångst av allenast visst eller vissa fiskslag». Emellertid synas motiven i 1907 års betänkande med förslag till lag om fiskeriområden m. m. i vad avser förslagens 25 § — som motsvarar 42 § gällande lag — angiva, att där avsåges i jordeboken upptagna särskilt skattlagda fisken i allmänhet. Men sådana fisken omfatta även andra än de, som avses i 5 § av 1895 års lag, nämligen fisken med vilka äro förenade rätt till land (öar och holmar) samt grund. — — — Vidare är att märka, att särskilt skattlagt fiske kan omfatta *alla* vid detsamma förekommande fiskslag. Det lärer få anses, att nu uppgivna slag av särskilt skattlagda fisken — alltså de, vilka utgöra fast egendom oavsett bestämmelserna i 1895 års lags 5 § samt de vilka omfatta all slags fisk — böra likställas med de, vilka formellt falla under 42 § gällande lag om gemensamhetsfiske. Rätteligen bör det heta »i jordeboken upptagen särskild fiskelägenhet».

Fiskerättskommittén intog samma ståndpunkt som 1943 års förslag. Kommittén utgick sålunda från att ägare av särskilt skattlagt fiske skulle i alla de hänseenden varom här var fråga, vara likställd med annan fastighetsägare.

Kammarkollegiet vidhöll sin ståndpunkt och yttrade.

Kollegiet får fortfarande efterlysa en tillräckligt vägande motivering för de skattlagda fiskenas allmänna intvingande i fiskevårdsområde. Ur de synpunkter, kollegiet anlagt på frågan, bör sådant tvång vara möjligt endast för det fall att förutsättningarna för bildande av fiskevårdsområde tvångsvis äro för handen, d. v. s. när fiskevattnet uppenbart vanvårdas. Dessutom måste krävas att det fiskevårdande syftet uppenbarligen icke kan tillgodoses med mindre det skattlagda fisket ingår i fiskevårdsområdet. Vare sig ett skatt-

lagt fiske med eller mot ägarens önskan ingår i ett fiskevårdsområde, synes det skattlagda fisket ej böra få utarrenderas utan ägarens samtycke eller särstillstånd till fiske inom detsamma upplåtas under annan förutsättning.

Även *domänstyrelsen* framförde allvarliga betänkligheter mot att jämväl särskilt skattlagda fisken skulle kunna mot ägarens bestridande medtagas i fiskevårdsområde; styrelsen åberopade härvid vad kammarkollegiet yttrat i anledning av 1943 års förslag.

Fiskeristyrelsen ansåg i likhet med fiskerättskommittén, att skattlagt fiske (»i jordeboken upptagen särskild fiskelägenhet») borde kunna på samma villkor som annat fiske inbegripas i fiskeområde. Styrelsen tillade, att på vissa håll de skattlagda ålfiskena var av så ringa storlek att de inte kunde rationellt utnyttjas vart för sig med numera begagnade stora redskap.

I yttrande över fiskeristyrelsens förslag framhöll *kammarkollegiet* att förutsättningarna för dess tidigare bedömning av frågan nu i viss mån ändrats. Kollegiet ställde sig fortfarande skeptiskt till förslaget men avstyrkte å andra sidan icke detsamma. Kollegiet yttrade.

I 1950 års fiskelagstiftning har införts den i förhållande till tidigare rätt nya principen att ingen skillnad göres mellan sådant fiske, som stöder sig på skattläggning eller annan särskild rättsgrund och sådant fiske, som grundar sig på strandäganderätt. Med hänsyn härtill vill kollegiet icke avstyrka att särskilt skattlagda fisken skall kunna mot ägarens bestridande medtagas i fiskevårdsområde. Kollegiet vill emellertid understryka att i åtskilliga fall ett indragande av fiskerierna i fiskevårdsområde torde vålla komplikationer, exempelvis när det gäller ålfiskena vid Listerlandet i Blekinge eller laxfiskena i Norrland. Svårlösta frågor om dylika fiskeriers sökområde m. m. synes kunna uppkomma och måhända leda till onödiga motsättningar och processer. Då dessa fisken ofta kräver avsevärda driftsinvesteringar, medför ett osäkerhetstillstånd stora nackdelar. Kollegiet förutsätter att dylika förhållanden kommer att beaktas av länsstyrelserna vid prövning jämlikt 8 § av lämpligheten att bilda fiskevårdsområde. — I varje fall synes ett fiskeri av berörda slag böra tillerkännas vetorätt mot upplåtelse enligt 11 § å fiskeriets område. Anledning torde icke föreligga att giva nyttjanderättshavare, som omförmäles i sista stycket av sistnämnda paragraf, en bättre ställning än den ägaren av ett jordeboksfiskeri erhåller. I detta sammanhang vill kollegiet framhålla att när det gäller ett jordeboksfiskeri eller annat fiske, som kräver investeringar, redan en i lag given möjlighet till bildande av fiskevårdsområde kan vålla osäkerhet och tvekan inför ekonomiska åtaganden. Skall en lagstiftning av föreslaget innehåll komma till stånd synes därför vissa riktlinjer för lämplighetsprövningen, ägnade att skapa trygghet i berört avseende, böra på ett eller annat sätt markeras.

Enligt *departementspromemorian* hade tillräckliga skäl inte förebragts för att från lagens tillämpning undantaga de särskilt skattlagda fiskena. I promemorian erinrades om att den föreslagna vetorätten för yrkesfiskare och likställda beträffande upplåtelse ofta syntes kunna åberopas av innehavare av skattlagt fiske.

Departementschefen. Enligt min mening finns det ingen anledning att i detta sammanhang göra skillnad mellan jordeboksfisken och andra av ålder

bestående fisken. Till stöd härför torde jag få åberopa de uttalanden som i denna fråga gjorts i prop. 1956:127 (s. 34 f., 52 f.). Även för de särskilt skattlagda fiskena torde ofta den samverkan och organisation som fiskevårdsområdet erbjuder kunna vara till gagn. Lagens allmänna lämplighetskrav i förening med yrkesfiskares och likställds vetorätt mot upplåtelse synes mig utgöra en betryggande garanti för att lagens syfte även i dessa fall skall kunna förverkligas. I lagförslaget har därför icke införts något undantag liknande det som enligt 1913 års lag gäller för särskilt skattlagda fisken.

I förhållande till departementspromemorians förslag innefattar föreliggande förslag också i ett annat avseende en utvidgning av lagens tillämpningsområde. Departementspromemorian avsåg fiske som var i sin helhet samfällt eller eljest tillhörigt två eller flera fastigheter, vilka inte var i samma ägares hand. Därigenom kom att från promemorians förslag undantagas bl. a. fiske som tillhör eller utgör en fastighet med flera ägare. Dyligt fiske torde nämligen som regel inte vara att anse som oskiftat. Promemorians uttryckssätt, som tillkommit på förslag av lagberedningen, var avsett som ett förtydligande av fiskeristyrelsens förslag. Såsom i den allmänna motiveringen närmare utvecklats får det anses föreligga ett behov att kunna bilda fiskevårdsområden också där fisket utgör endast en fastighet eller tillydenhet till endast en fastighet och delägarna är två eller flera. Genom att lagen sålunda göres i princip tillämplig på alla slag av gemensamma enskilda fisken saknas anledning att i lagtexten uppräknade de olika kategorierna. Den förutsättning som ligger i att delägarna skall vara minst två får anses tillräckligt tydligt angiven av flertalsformerna »fiskerättsägarnas» och »delägarna». Förslaget föranleder i denna del en följdändring i 19 § samäganderättslagen.

Den nya lagen avser inte att lägga hinder i vägen för bildande av fiskevårdsområde som avser endast visst slags fiske, t. ex. fiske med visst slags redskap eller efter viss fiskart. Enligt fiskeristyrelsens mening har i varje fall den senare möjligheten inte förelegat inom gemensamhetsfiske.

Motioner. I *motionerna I: 531 och II: 660* beröres vissa spörsmål som äger samband med bildande av fiskevårdsområde av särskilt skattlagt fiske. Motionerna har av utskottet behandlats ovan under rubriken *Förutsättningar för fiskevårdsområdes bildande*.

3 §.

3 § motsvaras närmast i 1913 års lag av 31 § 2 mom. andra och tredje styckena, i 1947 års förslag av 47 § 2. andra stycket, i 1956 års förslag av 22 § 2. andra stycket samt i 1957 års förslag av 2 § 2. andra stycket. — Paragrafen utgör liksom de båda sista styckena i föregående paragraf ett undantag från den i sistnämnda paragrafs första stycke uttalade principen

att fiskevårdsområdets delägare utgöres av ägarna till fisket. I paragrafen regleras spörsmålet i vilken utsträckning den som grundar fiskerätt på arrende eller annan nyttjanderätt kan föra talan för fisket.

1913 års lag låter — om intet annat avtalats — arrendator i allmänhet i likhet med boställshavare som själv brukar bostället föra talan för fisket. Arrendatorns rätt härvidlag är dock såtillvida inskränkt, att upplåtarens samtycke alltid fordras för giltigheten av beslut om gemensamhetsfiskes bildande och vissa andra, särskilt nämnda avgöranden av mera ingripande slag. I övrigt gäller för arrendator liksom för nämnda boställshavare att rätten att företräda fisket i ett antal i lagen angivna hänseenden tillkommer ägaren och brukaren var för sig. Har upplåtelsen skett av offentlig myndighet är arrendatorn vid lagens tillämpning i allo jämställd med boställshavare som själv brukar bostället.

Detta 1913 års lags tämligen invecklade schema återfinnes även i de tidigare förslagen. *Fiskeristyrelsen* föreslog att såsom delägare, ehuru med vissa inskränkningar i fråga om viktigare avgöranden, skulle anses innehavare av fiskerätt, som föreligger enligt arrendeavtal. *Lagberedningen*, som fann detta innebära att ställning av delägare skulle tillkomma endast arrendator i nyttjanderättslagens mening, föreslog att den avsedda befohheten utsträcktes till envar som på grund av upplåtelse, avseende tid överstigande ett år, hade fiskerätt inom området. — I *departementspromemorian* angavs den avsedda kategorien såsom arrendatorer, vars arrendetid översteg ett år. Härtill anmärker *kammarkollegiet* att den föreslagna förmånligare ställningen för vissa nyttjanderättshavare bör begränsas till sådana som har ensamrätt till fisket. Tillämpningssvårigheter kunde eljest befaras uppstå. Vidare framhåller kollegiet att det inte synes föreligga tillräckliga skäl att, såsom föreslagits, ge arrendatorer, som grundar sin rätt på upplåtelse av offentlig myndighet, en förmånligare ställning än andra arrendatorer. *Lagberedningen* anser att det i promemorian använda uttryckssättet kan ge anledning till tvekan och därför bör förtydligas.

Departementschefen. Det har inte rätt någon meningsmotsättning om principen att den som äger nyttja ett fiske också skall ha rätt att föra talan därför inom fiskevårdsområde och vid dess bildande. Å andra sidan är det uppenbart att inte varje innehavare av nyttjanderätt till fiske gärna kan göra anspråk på denna gynnade ställning. Jag anser sålunda att det inte finns anledning att tillerkänna sådan ställning åt andra än dem som för längre tid än ett år fått ensamrätt till en fastighets hela fiske eller — om detta blott till en del ingår i fiskevårdsområdet — till hela denna del. Samtidigt måste naturligtvis även ägarens intresse beaktas. En avvägning mellan detta och brukarens intresse i förening med kravet på en enkel regel synes mig leda till att ägaren och brukaren gemensamt bör få företräda fisket när det gäller att taga ställning till sådana ingripande frågor som fiskevårdsområdets bildande, ändring och upplösning eller antagande eller ändring av stadgar. Är ägare och brukare därvid av olika mening synes avgörandet böra tillkomma ägaren. Som samlingsbeteckning för dessa slags frågor har i lag-

texten använts uttryckssättet »fråga, där det slutliga avgörandet tillkommer länsstyrelsen». I andra frågor anser jag det riktigast att brukaren får ensam företräda fisket.

I den nya lagtexten har i överensstämmelse med dess allmänt dispositiva natur inte medtagits någon motsvarighet till erinringen i 1913 års lag att ägare och brukare har möjlighet att överenskomma om annan ordning för lösande av förevarande spörsmål.

I enlighet med kammarkollegiets förslag har den förenklingen vidtagits att någon åtskillnad inte gjorts mellan fiske som utarrenderas av offentlig myndighet och av annan upplåtare.

Motion. I *motionen II: 658* föreslås att den i paragrafen upptagna likställigheten mellan ägare och brukare bör ifrågakomma endast i de fall då upplåtelsen avser fem år eller längre tid.

Utskottet. Till förmån för motionen talar att genom dess förslag viss anknytning skulle ske till fiskearrendelagen (3 §). Eftersom denna endast avser yrkesfiske och därmed jämställt fiske och en dylik begränsning här ej är avsedd, skulle emellertid anknytningen till fiskearrendelagen bli ofullständig. Om en fiskerättsägare för längre tid än ett år utarrenderat allt sitt fiske, är det enligt propositionen meningen att arrendatorn och icke fiskerättsägaren skall delta i beslut om fiskets förvaltning. Beträffande återigen frågor, där det slutliga avgörandet tillkommer länsstyrelsen, såsom fiskevårdsområdes bildande eller upplösning eller principbeslut om upplåtelse och tillskott och annat beslut som kräver stadgeändring, skall sista ordet tillkomma ägaren. Denna fördelning mellan ägarens och arrendatorns inflytande finner utskottet vara väl avvägd.

Utskottet erinrar i sammanhanget att lagförslaget med tanke på dess allmänt dispositiva natur icke utesluter att en ägare exempelvis i arrendeavtalet förbehåller sig den rätt som enligt 3 § eljest skulle tillkomma arrendatorn.

Utskottet tillstyrker således propositionen och avstyrker motionen.

4 §.

Utskottet. Det kan mången gång vara önskvärt att kunna bilda fiskevårdsområde av fisket i en sjö, som sträcker sig på ömse sidor om en länsgräns. I motsats till 1913 års lag (41 §) behandlas ej denna situation i lagförslaget. Utskottet förutsätter att frågan blir närmare reglerad i tillämpningsbestämmelserna.

16 §.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1913 års lag. I sammanhanget bör emellertid observeras att »statens fiskeritjänsteman» i regel skall förordnas till förrättningsman enligt nämnda lag. — I de tidigare förslagen motsvaras

paragrafen i 1947 års förslag av 33 § tredje stycket andra punkten (statens fiskeritjänsteman), i 1956 års förslag av 5 § andra stycket (fiskeriintendenten) och i 1957 års förslag av 10 § andra stycket (fiskeriintendenten och hushållningssällskapets fiskerikonsulent).

I yttranden över fiskeristyrelsens förslag förordade *länsstyrelsen i Gotlands län, hushållningssällskapen i Uppsala, Gotlands, Västernorrlands, Jämtlands och Norrbottens län, Svenska fiskevårdsförbundet* och *Malmöhus läns insjöfiskareförening* att som obligatorisk remissinstans vid sidan av fiskerintendenterna skulle insättas jämväl hushållningssällskapets fiskerikonsulent. Motiveringen var i allmänhet att det fick anses vara av värde att utredningsmaterialet — bortsett från de fall då fiskerikonsulent själv varit förrättningsman — kunde kompletteras med den stora lokalkännedom som fiskerikonsulent kunde beräknas besitta. — Ett ytterligare motiv härför utgjorde enligt *promemorian* den omständigheten att fiskerikonsulenterna enligt förslaget inte skulle äga initiativrätt. Ett av rikets hushållningssällskap (i Göteborgs och Bohus län) saknade såväl fiskerikonsulent som fiskerinämnd. Det ansågs dock inte nödvändigt att i lagtexten särskilt framhålla, att hushållningssällskap kunde sakna fiskerikonsulent.

Västerbottens läns hushållningssällskap och *Svenska insjöfiskarens centralförbund* anser i yttranden över *promemorian* att hushållningssällskapets fiskerinämnd i stället för dess fiskerikonsulent bör anges som remissinstans.

Departementschefen. Jag anser inte att anledning föreligger att vidtaga ändring i *promemorians* förslag. I paragrafen anges inte i vilket skede av förfarandet yttrande bör inhämtas. Därest förrättningsmannen inte är sakkunnig i fiskefrågor torde han ofta komma att under hand samråda med fiskeritjänsteman redan under förrättningen. I regel torde det emellertid vara lämpligast att formellt yttrande inhämtas först sedan förrättningen är avslutad. Å andra sidan kan fall tänkas där yttranden, som avgives innan förrättningsman förordnats, kan göra det möjligt för länsstyrelsen att avslå en uppenbart ogrundad ansökan och därigenom inbespara eljest onödiga förrättningskostnader. Det bör under alla förhållanden tillses att samma remissorgan om möjligt inte besväras med mera än ett yttrande i samma ärende.

Motion. I *motionen II: 658* uttalas att yttrande alltid bör inhämtas jämväl av hushållningssällskapets fiskerinämnd, där fiskerikonsulent för övrigt är sekreterare.

Utskottet. Utskottet anser att de fördelar som skulle vara att vinna på att göra hushållningssällskapets fiskerinämnd till obligatorisk remissinstans icke är så stora att de skulle uppväga den fördröjning av ärendena som därav skulle följa. Däremot står det naturligtvis alltid länsstyrelsen och de obligatoriska remissinstanserna fritt att begära yttrande även från nämnden. Det torde kunna förutsättas att nämndens yttrande inhämtas i alla ärenden av principiell eller mera omfattande beskaffenhet.

Motionen avstyrkes.

2. Förslaget till lag angående ändring i lagen den 1 december 1950 (nr 596) om rätt till fiske

24 §.

Första stycket av 24 § har i sina huvudsakliga delar överförs från 10 § i 1896 års fiskelag. *Fiskerättskommittén* föreslog i sitt förslag till ny fiskelag, vari bestämmelserna om fiskevårdsområde ingick som en del, att man skulle slopa den del av 10 § i 1896 års lag, som innefattade möjlighet för delägare i oskiftat fiske att, då delägarna inte kunde enas, genom hänvändelse till domstol erhålla föreskrifter för fiskets bedrivande. — Eftersom den del av kommitténs förslag som gällde fiskevårdsområdena lämnades åt sidan vid tillkomsten av 1950 års fiskerättslag, föreslog *föredragande departementschefen* i propositionen till nämnda lag att i avbidan på att frågan om fiskevårdsområden löstes, möjligheten för domstol att meddela föreskrifter om fiske i oskiftat vatten borde bibehållas.

Fiskeristyrelsen föreslog i likhet med fiskerättskommittén, att möjligheten att med domstols medverkan erhålla föreskrifter för oskiftat fiske skulle avlägsnas i samband med lagstiftningen om fiskevårdsområden. Jag erinrar i detta sammanhang om att styrelsen föreslog att fiskevårdsområde i vatten med oskiftat fiske skulle kunna inrättas även om det inte yrkats av mer än en delägare.

I *remissyttrandena över fiskeristyrelsens förslag* uttalades från flera håll att ifrågavarande bestämmelse i en eller annan form borde kvarstå. Man åberopade därvid att stadgandet kunde komma att visa sig behövt i sådana fall då det av någon anledning inte gick att bilda fiskevårdsområde, eller då oenigheten gällde endast en detalj och bildandet av ett fiskevårdsområde framstod såsom en onödig omgång.

Länsstyrelsen i Norrbottens län anförde sålunda.

Fall torde kunna förekomma, då enighet om fisket ej kan uppnås och där förutsättningar för att bilda fiskeområde ej föreligger. Möjlighet att kunna hänvända sig till myndighet, bör därför alltjämt i en sådan belägenhet stå öppen för vederbörande. Med hänsyn till att frågan om bildande av fiskeområde först bör bedömas och då denna prövning tillagts länsstyrelsen, synes nu ifrågavarande uppgift böra överflyttas från domstol till länsstyrelse.

Fiskeriintendenten i övre norra distriktet framhöll att ifrågavarande bestämmelse behövdes framför allt för fiskets ordnande i lappmarken ovan odlingsgränsen. Räckvidden av bestämmelsen borde utvidgas att avse också vatten, vari flera skifteslag ägde fiskerätt.

Länsstyrelsen i Västmanlands län framhöll att stadgandet ej torde bli överflödigt genom tillkomsten av en lag om fiskevårdsområde och anförde vidare.

Om i visst fall reglerande föreskrifter erfordras men de i 8 § angivna förutsättningarna för bildande av fiskevårdsområde ej är för handen, bör delägare ej vara betagen möjligheten att vända sig till domstol. Stadgandet synes visserligen sällan ha tillämpats i praktiken men har gammal hävd i lagstiftningen och står i god överensstämmelse med gällande rättsregler

på närbesläktade områden. Då tvister om fiskerättens omfattning under alla förhållanden måste avgöras av domstol, ligger det nära till hands att domstolen i samband därmed även skall kunna meddela föreskrifter av administrativ art rörande fiskets bedrivande. Enligt länsstyrelsens mening bör stadgandet i fråga därför bibehållas.

Bland övriga remissinstanser som förordade att bestämmelsen kvarstod oförändrad märktes *länsstyrelserna i Södermanlands och Östergötlands län, fiskeriintendenten i mellersta distriktet, hushållningssällskapen i Uppsala, Södermanlands, Gotlands, Västmanlands och Norrbottens län samt Malmöhus läns insjöfiskareförening och Svenska ostkustfiskarens centralförbund.*

I *departementspromemorian* föreslogs med hänsyn till den betydande opinion som förelåg bland remissinstanserna att 24 § första stycket fiskerättslagen skulle kvarstå oförändrad till sitt sakliga innehåll.

I *remissyttrandena över departementspromemorian* framställdes i allmänhet inte någon erinran mot förslaget att bibehålla 24 § fiskerättslagen oförändrad. Bestämmelsens bibehållande tillstyrktes uttryckligen av *fiskeriintendenten i mellersta distriktet, hushållningssällskapet i Uppsala län samt Uppsala läns mälarfiskareförening.*

Lantmäteristyrelsen, som tillstyrkt en omarbetning av lagens bestämmelser om förrättning, vilket förslag departementschefen i allt väsentligt tagit fasta på, ansåg att dess förslag i denna del öppnade möjligheter att i förfarandet enkelt inordna meddelande av föreskrifter för nyttjande av oskiftat fiske i de fall bildandet av fiskevårdsområde framstod såsom en för långt gående åtgärd. Vid sådant förhållande ansåg lantmäteristyrelsen att bestämmelsen i 24 § fiskerättslagen om domstols medverkan för att erhålla föreskrifter för oskiftat fiske kunde utgå.

Departementschefen. I del nu framlagda förslaget till lag om fiskevårdsområde har förutsättningarna för bildande av sådant område i fall, där fisket är oskiftat eller eljest samfällt, betydligt skärpts i förhållande till de tidigare förslagen. För mig framstår därför som en nödvändighet att möjligheten kvarstår för envar delägare att med stöd av 24 § första stycket fiskerättslagen genom hänvändelse till myndighet erhålla föreskrifter om samfällt fiskes nyttjande. Bestämmelsen har såsom länsstyrelsen i Västmanlands län påpekar gammal hävd i fiskelagstiftningen, och den omständigheten att domstols medverkan sällan påkallas behöver naturligtvis inte innebära att stadgandet är betydelselöst. Tvärtom tror jag att redan dess existens har en viss betydelse när det gäller att förhindra alltför påtagligt missbruk av rätt till samfällt fiske. Därtill kommer att stadgandet, trots den kritik som tidigare riktats mot detsamma, likväl har förtjänsten att erbjuda ett enkelt förfarande som lätt kan anpassas efter skilda förhållanden. Länsstyrelsen i Norrbottens län har väckt tanken att överflytta domstolens befogenheter på länsstyrelse. Enligt min uppfattning är ifrågavarande ärenden av mer administrativ än judiciell karaktär. Tvist om

fiskerätt kan för övrigt inte avgöras inom ramen för det i 24 § omnämnda förfarandet.

Länsstyrelserna handlägger redan nu ett flertal olika ärenden som berör fisket. Jag behöver blott hänvisa till de talrika bestämmelser härom som finns i fiskerättslagen, fiskeristadgan och 1913 års lag om gemensamhetsfiske. Även enligt den nu föreslagna lagen om fiskevårdsområde föreslås att handläggningen av ärenden om bildande av sådant område skall ankomma på länsstyrelserna. Det torde sålunda inte vara något tvivel om att länsstyrelserna är sakligt mycket väl kvalificerade att handlägga också sådana ärenden, som avses i 24 § fiskerättslagen. — Även från en annan synpunkt har den ifrågasatta överflyttningen sitt givna värde. Eftersom det är min förhoppning att fiskevårdsområden skall komma till stånd i betydligt större omfattning än vad fallet varit med gemensamhetsfiskena, kan det tänkas att fråga understundom väckes samtidigt om bildande av fiskevårdsområde och meddelande av föreskrifter enligt 24 § fiskerättslagen. Delägare i oskiftat fiske, som önskar få fiskevårdsområde till stånd men inte är övertygad om att den härför erforderliga majoriteten kommer att uppnås, önskar kanske i andra hand påkalla åtgärder enligt 24 § fiskerättslagen. För dylika fall är det både av praktiska skäl och till förhindrande av kompetenskonflikter myndigheter emellan motiverat med en överflyttning. — Jag föreslår därför att domstols befattning med förevarande ärenden överflyttas på länsstyrelse. — Den föreslagna ändringen bör medföra en följdändring i 35 § fiskerättslagen.

Den ändring som föreslås i paragrafens tredje stycke är av redaktionell natur och föranledd av förslaget om lag om fiskevårdsområde.

Motion. I motionen II: 658 avstyrkes förslaget att domstols nuvarande befattning med meddelande av föreskrifter för fiskes nyttjande enligt 24 § fiskerättslagen skall överflyttas till länsstyrelse. Motionärerna anser att häradsrätterna genom sin sammansättning bättre än länsstyrelserna är skickade att avgöra tvistefrågor av förevarande slag. Ej sällan föreligger samtidigt till bedömande tvistiga äganderättsfrågor.

Utskottet. Det torde vara en vedertagen uppfattning att förvaltningsuppgifter, som ej äger ett mycket nära samband med den dömande verksamheten, bör i största möjliga utsträckning överflyttas från domstolarna till förvaltningsmyndigheterna. Meddelande av föreskrifter enligt 24 § första stycket fiskerättslagen huru samfällt fiske skall nyttjas kan knappast sägas vara ett ärende som äger närmare samband med den dömande verksamheten. Ärenden av detta slag är sällsynta. Även om häradsrätt — också rådhusrätt är behörig myndighet — genom sin sammansättning kan tänkas besitta viss sakkunskap på området, kan det icke råda tvivel om att länsstyrelserna i jämförelse med de allmänna underrätterna allmänt taget besitter större erfarenhet och rutin i fråga om handläggning av fiskefrågor. Särskilt genom sin befattning med meddelande av lokala bestämmelser om

fiskets vård och bedrivande enligt 14 § fiskeristadgan torde länsstyrelserna äga mycket god överblick över fiskets villkor och behov. Genom att den nu föreslagna lagen om fiskevårdsområden upptager länsstyrelsen som beslutande myndighet, och de spörsmål som vid tillämpningen av nämnda lag kräver sin lösning många gånger är desamma som i ärenden enligt 24 § första stycket fiskerättslagen, ligger häri ytterligare ett skäl att flytta över handläggningen av sistnämnda frågor till länsstyrelserna.

Utskottet tillstyrker således propositionen och avstyrker motionen.

VIII. Utskottets motivering. Sammanfattning

Utskottet har ovan (s. 38, 44, 50, 62, 70, 82, 92, 97, 98, 101) under olika avsnitt redovisat sin uppfattning om motionerna och vissa delar av propositionen. Efterföljande innehållsförteckning ger upplysning om innehållet i de särskilda avsnitten. Övriga delar av propositionen lämnas av utskottet utan erinran.

IX. Utskottets hemställan

Utskottet hemställer,

A. att riksdagen — med bifall till motionerna I: 531 och II: 660 samt med förklaring att riksdagen i anledning av motionerna I: 530 och II: 659, I: 532 och II: 656 samt II: 658 funnit vissa ändringar böra göras i förslaget till lag om fiskevårdsområden — måtte — med avslag å motionerna I: 533 och II: 657 i vad därigenom yrkats avslag å propositionen — för sin del antaga de vid propositionen fogade lagförslagen med de ändringarna att 6 och 11 §§ lagen om fiskevårdsområden erhåller följande lydelse.

Kungl. Maj:ts förslag

Utskottets förslag

6 §.

Fiskevårdsområde må — — — — — sådant fiske.
 Äro de i första stycket angivna förutsättningarna uppfyllda, skall fiskevårdsområdet bildas, om det finnes lämpligt med hänsyn till vattenområdets och fiskets beskaffenhet och omfattning samt förhållandena i övrigt.

Hör fisket till allenast en fastighet och utgör det ej ensamt för sig en fastighet, må dock fiskevårdsområde bildas, om samtycke därtill lämnas av mer än halva antalet delägare eller av delägare, vilka företräda mer än hälften av delaktighetstalet.

Äro de i första eller andra styckena angivna förutsättningarna uppfyllda, skall fiskevårdsområdet bildas, om

Kungl. Maj:ts förslag

Utskottets förslag

det befinnes lämpligt med hänsyn till vattenområdets och fiskets beskaffenhet och omfattning samt förhållandena i övrigt.

11 §.

Är delägare yrkesfiskare eller är fisket eljest av väsentlig betydelse för hans försörjning, må utan hans samtycke upplåtelse ej ske av fiske, som han med ensamrätt äger eller brukar, eller av fiske, vilket tidigare såsom särskild lott tilldelats honom.

Utan delägarers samtycke må upplåtelse ej ske av delägarens hela fiske eller eljest av fiske, som han med ensamrätt äger eller brukar eller såsom särskild lott tilldelats honom. Vad nu sagts gäller dock ej, då fisket saknar betydelse för delägarens försörjning.

Vad i — — — — — sådan rätt.

B. att motionerna

1) I: 530 och II: 659;

2) I: 532 och II: 656;

3) I: 533 och II: 657;

4) II: 658,

i den mån de icke besvarats genom vad utskottet ovan anfört och hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 29 mars 1960

På tredje lagutskottets vägnar:

HUGO OSVALD

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Osvald, Lindahl*, Göran Karlsson, Ebbe Ohlsson, Åke Larsson, Herbert Larsson, Ernst Olsson och Gunnar Petersson;

från andra kammaren: herr Levin, fru Torbrink, herrar Andersson i Ryggestad, Persson i Tandö, Nyberg, Wachtmeister, Grebäck och Turesson.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Ebbe Ohlsson* och *Turesson*, vilka
dels anfört följande:

»Delaktighetens bestämmande

Enligt 8 § andra stycket i förslaget till lag om fiskevårdsområden skall delaktigheten, om ej särskilda skäl till annan beräkningsgrund föreligger, grundas på omfattningen av de olika vattenområdena.

I likhet med departementschefen anser vi att man bör eftersträva att med så enkla medel som möjligt beräkna delaktighetstalen för de olika delägarnas fisken. På grund härav bör icke komma i fråga att — såsom yrkats i motionen II: 658 — vid delaktighetens bestämmande tillämpa en uppskattning av det slag som enligt jorddelningslagen skall förekomma vid laga skifte av fiske.

Strävan att förenkla beräkningarna får dock icke drivas så långt, att därigenom uppkommer uppenbara orättvisor. Ett av lagstiftningens syften är ju just att åstadkomma rättvisa mellan fiskerättshavarna. Enligt vår mening skulle fara för allvarliga orättvisor uppkomma, därest delaktigheten normalt grundas på arealerna. Det är — såsom även utskottet uttalat — en allmän erfarenhet, vilken i flera sammanhang omvitnats även av fiskeristyrelsen, att fisket i ett vatten är bättre på vissa platser än på andra. I varje fall då det gäller insjöar torde det endast i undantagsfall inträffa, att fiskeförhållandena är likartade i alla delar av sjön.

Av det anförda följer enligt vår mening att en uppskattning, som grundas på arealerna, endast i undantagsfall kommer att ge ett rättvisande resultat. Detta bör komma till uttryck även i lagtexten.

I de fall då undantagsregeln om uppskattning grundad på areal ej kan komma i fråga bör delaktigheten enligt vår mening grundas på en *bedömning* av på fiskets värde inverkan förhållandena. Förutom arealen kan härvid komma i beaktande ström-, botten-, vegetations- och djupförhållandena, förekomsten av lekplatser för fisken, grund där fisken har sin gång m. fl. förhållandena, vilka enligt vad som är känt påverkar fiskeförhållandena i det aktuella fiskevattnet. Bedömningen behöver icke kräva mer ingående undersökningar och beräkningar utan bör i regel kunna ske på grundval av redan kända och säkerligen oftast ostridiga förhållandena. Även om resultatet av en sådan bedömning kan sägas bli i viss mån skönsmässigt, talar dock all sannolikhet för att det kommer att bli mer rättvist än en uppskattning grundad enbart på areal.

En ändring av 8 § andra stycket i enlighet med det anförda skulle enligt vår mening vara ägnad att undanröja vissa av de farhågor, som kan komma att försvåra bildandet av fiskevårdsområden. Ändringen innebär i själva verket ej annat än att det som i departementschefens förslag är huvudre-

gel göres till undantag och det som i samma förslag utgör undantag göres till huvudregel.

Enligt 8 § första stycket äger delägarna i fiskevårdsområde själva bestämma om delaktigheten då de är ense.

Bestämmandet av delaktigheten är en mycket viktig sak då det gäller fiskevårdsområde. Beslutet har sakrättslig verkan och binder alltså även framtida ägare så länge fiskevårdsområdet består. Det är därför av vikt att en frivillig överenskommelse om delaktigheten på lämpligt sätt dokumenteras. Detta bör enligt vår mening lämpligen ske genom att överenskommelsen intages i en av delägarna undertecknad skriftlig handling. Genom kravet på skriftlighet vinnes även ökade garantier för att överenskommelsen fattats efter moget övervägande. Kravet på skriftlig form bör icke inskrivas i tillämpningskungörelsen utan komma till uttryck i lagen.

Exempel på fall där skriftlig förening föreskrives finnes bl. a. i 34 § lagen om enskilda vägar, 28 § lagen om ägofred och 7 kap. 3 § jorddelningslagen.

Servitutshavares rösträtt

Enligt 2 § andra stycket förslaget till lag om fiskevårdsområden skall innehavare av servitut innefattande rätt till en fastighets hela fiske i fastighetsägarens ställe anses som delägare i fiskevårdsområde. Häremot synes intet vara att invända. I 2 § tredje stycket stadgas emellertid, att motsvarande skall gälla även om servitut innefattar rätt till blott en del av en fastighets fiske. Härav följer att i senare fallet såväl fastighetsägaren som servitutshavaren är att anse som delägare i fiskevårdsområdet.

Av de anförda reglerna följer att en fastighetsägare genom upplåtelser av ett eller flera servitut, de må vara hur obetydliga som helst, kan utan medverkan eller kontroll av någon myndighet åstadkomma att rösträtt för fastighetens fiske kommer att utövas av flera personer, vilka i normalfallet komma att äga envar en röst.

Som jämförelse kan nämnas, att om en fastighet äges av flera personer med samäganderätt dessa äger allenast en röst tillhopa (9 § andra stycket, andra punkten).

Vissa skäl talar onekligen för att servitutshavare skall likställas med ägare. De föreslagna reglerna kan dock leda till missbruk. Ägaren av en fastighet med omfattande fiske kan på angivet sätt påverka majoritetsförhållandena inom ett fiskevårdsområde utan att — såvitt kan bedömas — några möjligheter att ingripa föreligger. Endast i undantagsfall torde kunna komma i fråga att beteckna upplåtelseerna som skenupplåtelser och på grund därav bortse från dem.

Av nu anförda skäl borde frågan om servitutshavares rätt enligt vår mening ha gjorts till föremål för ytterligare överväganden. I avbidan på sådana överväganden från Kungl. Maj:t bör enligt vår mening endast innehavare

av servitut, som innefattar rätt att med uteslutande av fiskets ägare utnyttja fisket, anses som delägare i fiskevårdsområde (2 § andra stycket).

Förutsättningarna för upplåtelse

Enligt 10 § första stycket i förslaget till lag om fiskevårdsområden kräves för upplåtelse i fall då fisket är i sin helhet samfällt samtycke från delägare med mer än hälften av delaktighetstalet. I fall då fisket är skiftat kräves enligt andra stycket samtycke från delägare med mer än två tredjedelar av delaktighetstalet.

Stadgandena i 10 § bör enligt vår mening ses i samband med 6 §, som reglerar kraven på anslutning vid bildandet av fiskevårdsområde. Kraven på samtycke vid upplåtelse kan göras mindre stränga om kraven på anslutning vid bildandet äro stränga. Med den utformning kraven på anslutning vid bildandet fått anser vi det nödvändigt att skärpa kraven på samtycke vid upplåtelse. Att ändra på kraven för anslutning vid bildandet skulle vara mindre lämpligt, enär det därigenom blir svårare att få fiskevårdsområden till stånd. Vi anser sålunda att av nu nämnda båda paragrafer endast 10 § bör ändras. Genom den av utskottet föreslagna utvidgningen av vetorätten enligt 11 § kommer antalet fall då 10 § kan leda till icke önskvärda resultat att minska. Kvar står dock alla de fall då fisket »saknar betydelse för delägarens försörjning». Även i dessa fall kan dock fisket ur ägarens synpunkt ofta ha ett icke obetydligt värde.

Kraven på samtycke bör vara desamma vare sig fisket är samfällt eller ej; detta särskilt med tanke på att ett fiskevårdsområde ofta kan komma att bestå av delområden där fisket är samfällt. I samtliga fall bör krävas samtycke från delägare med mer än två tredjedelar av delaktighetstalet.

Till skillnad från 6 § uppställer 10 § inga krav med avseende å det *antal* delägare som skall samtycka till upplåtelse. Detta kan få till följd, att ett fåtal delägare med stora andelar i ett fiskevårdsområde, mot övriga delägarers bestridande kan genomdriva en upplåtelse av allt fisket inom fiskevårdsområdet eller viss del därav. Ägare av små avstyckningar, t. ex. bostadstomter, kan därvid helt berövas sitt fiske. Det finns så mycket större anledning att kräva samtycke även från visst *antal* delägare som rösträtten efter delaktighet icke är på något sätt begränsad. Fall kan således förekomma då ett fiskevårdsområde visserligen omfattar många delägare men en eller ett par av dem äger majoritet räknat efter delaktigheten. Till jämförelse må hänvisas till exv. 4 § 3 mom. bysamfällighetslagen och 32 § lagen om härradsallmänningar, som stadgar begränsning i rösträtten vid röstning efter delaktighet.»

dels ock ansett att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»Utskottet hemställer,

A. att riksdagen — med bifall till motionerna I: 531 och II: 660 samt med förklaring att riksdagen i anledning av motionerna I: 530 och II: 659, I: 532 och II: 656 samt II: 658 funnit vissa ändringar böra göras i förslaget till lag om fis-

kevärdsområden — måtte — med avslag å motionerna I: 533 och II: 657 i vad därigenom yrkats avslag å propositionen — för sin del antaga de vid propositionen fogade lagförslagen med de ändringarna att 2, 6, 8, 10 och 11 §§ lagen om fiskevårdsområden erhåller följande lydelse.

*Kungl. Maj:ts förslag**Utskottets förslag*

2 §.

Fiskevårdsområdets delägare — — — — — i området.
 Ägare av — — — — — som delägare.

Innefattar servitut rätt till allenast en del av den besvärade fastighetens fiske, skall i fråga om den delen vad i andra stycket sägs äga motsvarande tillämpning.

6 §.

Fiskevårdsområden må — — — — — sådant fiske.

Äro de i första stycket angivna förutsättningarna uppfyllda, skall fiskevårdsområdet bildas, om det befinnes lämpligt med hänsyn till vattenområdets och fiskets beskaffenhet och omfattning samt förhållandena i övrigt.

Hör fisket — — — (lika med utskottsmajoriteten) — — — *av delaktighetstalet.*

Äro de — — — (lika med utskottsmajoriteten) — — — i övrigt.

8 §.

För varje delägare skall bestämmas hans delaktighet i fiskevårdsområdet. Delägarna äga själva bestämma därom då de äro ense. I annat fall skall delaktigheten bestämmas, för samfällt fiske med bestämda andelar efter delägarens andel däri och i övrigt genom uppskattning.

Beträffande fiske, som ej är samfällt, skall uppskattningen, om ej särskilda skäl till annan beräkningsgrund föreligga, grunda sig på omfattningen av de skilda vattenområdena.

För varje delägare skall bestämmas hans delaktighet i fiskevårdsområdet. Delägarna äga *genom skriftlig överenskommelse* själva bestämma därom då de äro ense. I annat fall skall delaktigheten bestämmas, för samfällt fiske med bestämda andelar efter delägarens andel däri och i övrigt genom uppskattning.

Beträffande fiske, som ej är samfällt, skall uppskattningen *grundas på en bedömning av värdet och omfattningen av varje delägars fiske eller, därest någon väsentlig olikhet mellan olika delägars fisken ej föreligger*, på omfattningen av de skilda vattenområdena.

Innehållsförteckning

<i>I. Propositionen</i>	1
<i>II. Motioner</i>	11
<i>III. Propositionens huvudsakliga innehåll</i>	14
<i>IV. Propositionens tillkomsthistoria</i>	15
<i>V. Gällande rätt i huvuddrag</i>	
1. Vissa bestämmelser i lagarna den 1 december 1950 om gräns mot allmänt vattenområde och om rätt till fiske m. m.	16
2. Vissa bestämmelser i fiskeristadgan	18
3. Delning av fiske enligt jorddelningslagen	18
4. Lagen den 30 juni 1913 om gemensamhetsfiske	18
<i>VI. Huvuddragen av den föreslagna lagstiftningen</i>	
1. Behovet av ny lagstiftning. Syfte och omfattning	22
2. Namnfrågan	41
3. Delaktighetens bestämmande	45
4. Initiativrätten	50
5. Förutsättningar för fiskevårdsområdes bildande	51
6. Rösträtten	64
7. Nödvändigheten av förrättning	71
8. Förutsättningarna för upplåtelse av fiske inom fiskevårdsområde	71
9. Skyldighet att lämna tillskott och avstå från inkomst	84
10. Tiden för fiskevårdsområdes bestånd	85
11. Stadgarna	86
12. Kostnaderna	87
<i>VII. Specialmotivering</i>	
1. Förslaget till lag om fiskevårdsområden	92
2. Förslaget till lag angående ändring i fiskerättslagen	99
<i>VIII. Utskottets motivering. Sammanfattning</i>	102
<i>IX. Utskottets hemställan</i>	102
<i>Reservation</i>	104